

DIAGNOZA POTENCJAŁU KULTUROWEGO MIESZKANEK I MIESZKAŃCÓW GMINY CZECHOWICE-DZIEDZICE

Spis treści

1. WSTĘP	3
1.1 Problematyka badawcza	3
1.2 Cele badawcze	4
1.3 Metodyka procesu diagnostycznego	4
1.4 Charakterystyka badanego środowiska	8
2. REALIZACJA DIAGNOZY	12
2.1. Opis i wyniki I działania diagnostycznego: analiza danych dotyczących sytuacji Gminy	12
2.2. Opis i wyniki II działania diagnostycznego: badania ankietowe mieszkańców	16
2.3 Opis i wyniki III działania diagnostycznego: warsztaty wydobywcze	30
2.3.1. Warsztaty wydobywcze z przedstawicielami rad osiedli i sołtysami	30
2.3.2. Warsztaty wydobywcze z przedstawicielami organizacji pozarządowych	35
2.4 Opis i wyniki IV działania diagnostycznego: kawiarenki obywatelskie	41
2.4.1. Kawiarenka obywatelska w Zabrzegu	41
2.4.2. Kawiarenka obywatelska w Ligocie	46
2.4.3. Kawiarenka obywatelska w Bronowie	52
2.4.4. Kawiarenka obywatelska w Parku Szwajcarska Dolina	57
2.4.5. Kawiarenka obywatelska w Parku Lasek	61
2.5. Opis i wyniki V działania diagnostycznego: warsztat przyszłościowy z młodzieżą	66
3. PODSUMOWANIE	71
3.1. Najważniejsze wnioski z badań	71
3.2. Rekomendacje	75
4. INFORMACJE O ZESPOLE ODPOWIEDZIALNYM ZA DIAGNOZĘ	80

1. WSTĘP

1.1 Problematyka badawcza

W Gminie Czechowice-Dziedzice, o bogatej historii przemysłowej, kolejowej oraz unikatowym dziedzictwie kulturowym, kultura lokalna odgrywa kluczową rolę w życiu społeczności, kształtując jej tożsamość i integrując mieszkańców.

W celu pełnego wdrożenia modelu społecznego domu kultury, w którym każdy mieszkaniec przestaje być tylko anonimowym odbiorcą oferty, a staje się pełnoprawnym współtwórcą i współgospodarzem działań, niezbędne jest stałe rozwijanie przestrzeni do dialogu, współpracy oraz koprodukcji. Dotychczasowe ramy organizacyjne wymagają ciągłego uzupełniania o pogłębione rozpoznanie rozproszonego potencjału mieszkańców sołectw oraz grup nieformalnych.

Problematyka badawcza diagnozy wynika z potrzeby włączenia mieszkańców – w tym grup dotychczas mniej aktywnych lub wycofujących się, jak osoby ze szczególnymi potrzebami oraz młodzież – w aktywne współtworzenie życia kulturalnego gminy. Diagnoza ma odpowiedzieć na pytania:

- Jakie unikatowe zasoby kulturowe, talenty i niszowe pasje są dostępne w poszczególnych osiedlach oraz sołectwach Bronów, Ligota i Zabrzeg?
- Jakie są rzeczywiste oczekiwania mieszkańców wobec instytucji kultury?
- Jakie bariery (architektoniczne, informacyjne, społeczne oraz ekonomiczne) ograniczają uczestnictwo w kulturze?
- Jakie działania mogą wzmocnić lokalne więzi społeczne i przyczynić się do rozwoju kultury włączającej i otwartej?

Kluczowym aspektem diagnozy jest wypracowanie rekomendacji dla przyszłych działań Miejskiego Domu Kultury oraz innych podmiotów sfery publicznej i pozarządowej w gminie. Mają one umożliwić lepsze planowanie oferty kulturalnej – dostosowanej do realnych potrzeb i możliwości mieszkańców w ich naturalnym środowisku – a także wskazać obszary, w których potrzebne jest rozwinięcie nowych form aktywności lub adaptacja przestrzeni publicznych. Dzięki temu instytucje kultury, organizacje społeczne oraz mieszkańcy zyskają konkretne podstawy do projektowania inicjatyw, które będą skuteczniej odpowiadać na lokalne potrzeby i wspierać rozwój społeczno-kulturowy miasta i sołectw.

Co ważne, wypracowane rekomendacje nie będą miały jedynie charakteru ogólnych wskazówek – staną się podstawą do przeprowadzenia konkursu na oddolne inicjatywy kulturalne mieszkańców. W ten sposób diagnoza staje się nie tylko narzędziem analizy stanu kultury, ale także impulsem do aktywizacji mieszkańców i wspólnego tworzenia oferty kulturalnej, która będzie miała trwały i realny wpływ na życie społeczności lokalnej.

1.2 Cele badawcze

Głównym celem diagnozy jest stworzenie wiarygodnego, całościowego obrazu stanu kultury w mieście oraz wskazanie kierunków, które umożliwią rozwój życia kulturalnego i włączenie mieszkańców w jego współtworzenie. Diagnoza ma dostarczyć wiedzy niezbędnej do opracowania rekomendacji działań, które będą odpowiadać rzeczywistym potrzebom i możliwościom lokalnej społeczności, a także do przeprowadzenia konkursu na inicjatywy oddolne.

Cele szczegółowe

- Identyfikacja zasobów kulturowych Gminy Czechowice-Dziedzice, obejmująca infrastrukturę, unikatowe dziedzictwo lokalne oraz kapitał społeczny i potencjał twórczy mieszkańców.
- Rozpoznanie potrzeb i aspiracji w obszarze uczestnictwa w kulturze, z uwzględnieniem specyfiki różnych grup wiekowych, społecznych oraz osób z niepełnosprawnościami.
- Określenie barier w dostępie do kultury, w tym przeszkód architektonicznych, informacyjnych, społecznych oraz ekonomicznych.
- Zbadanie postaw mieszkańców wobec aktywności lokalnych instytucji oraz diagnoza stopnia gotowości do bezpośredniego zaangażowania się w życie kulturalne gminy.
- Wypracowanie rekomendacji animacyjnych i programowych, które wzmocnią sprawczość mieszkańców, zainicjują nowe projekty oddolne oraz pozwolą Miejskiemu Domowi Kultury na lepsze sprofilowanie oferty.
- Analiza roli kultury jako narzędzia integracji międzypokoleniowej oraz mechanizmu włączania grup zagrożonych marginalizacją, w tym seniorów i młodzieży.
- Stymulowanie i wzmacnianie trwałej sieci współpracy między instytucjami kultury, sektorem pozarządowym oraz mieszkańcami.

1.3 Metodyka procesu diagnostycznego

Zaplanowana metodyka przeprowadzenia diagnozy koncentruje się przede wszystkim na pogłębionych badaniach jakościowych, co stanowi celowe uzupełnienie zrealizowanego etapu ilościowego. Kluczową korzyścią płynącą z triangulacji metod – zestawienia gotowych wyników ilościowych z pogłębionymi narzędziami jakościowymi – jest uzyskanie wielowymiarowego obrazu potencjałów i zasobów lokalnej społeczności. Taka synergia działań nie tylko diagnozuje obecny stan, ale przede wszystkim pozwala wypracować skuteczne mechanizmy włączania grup dotychczas nieobecnych, co gwarantuje wysoką efektywność społeczną przyszłych inicjatyw oddolnych.

Etap I: Analiza i mapowanie zasobów

Pierwszym krokiem jest analiza danych zastanych dotyczących sytuacji gminy oraz korelacja tych informacji z wynikami przeprowadzonych już badań ankietowych. Pozwala to na rzetelne zidentyfikowanie zasobów i potencjałów gminy. Będzie to wstęp do działań jakościowych, który pozwoli określić do jakich środowisk „niewidocznych” należy dotrzeć, aby diagnoza była inkluzywna i reprezentatywna dla całej wspólnoty.

Etap II: Warsztaty wydobywcze z liderami i partnerami

Kolejny etap to realizacja dwóch warsztatów wydobywczych, czyli nowoczesnej metody partycypacyjnej opartej na partnerskim modelu współpracy. Pierwszy warsztat zostanie skierowany do przedstawicieli organizacji pozarządowych, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, co umożliwi zidentyfikowanie zasobów i potencjałów tej grupy oraz włączenie ich w rolę podmiotowych współtwórców kultury. Drugi warsztat obejmie sołtysów oraz przedstawicieli rad osiedli, którzy jako naturalni liderzy lokalni pomogą nam dotrzeć do mieszkańców sołectw rzadziej korzystających z oferty centrum. Dzięki tej metodzie uczestnicy wspólnie kreują mapę potencjałów, co pozwala na uchwycenie specyfiki gminy oczami osób, które najlepiej znają lokalne wyzwania.

Etap III: Decentralizacja dialogu poprzez kawiarenki obywatelskie

Kluczowym działaniem w kontekście dotarcia do grup nieobecnych jest organizacja pięciu kawiarenek obywatelskich, zlokalizowanych poza siedzibą instytucji: w sołectwach Bronów, Ligota i Zabrzeg oraz w parkach Lasek i Szwajcarska Dolina. Wykorzystanie formuły swobodnej dyskusji w mniej formalnej, bezpiecznej atmosferze pozwala na identyfikację zasobów i generowanie pomysłów przez osoby, które mogą odczuwać dystans do instytucjonalnych ram kultury. To działanie bezpośrednio realizuje postulat wychodzenia w teren i budowania relacji w naturalnym środowisku mieszkańców, co sprzyja zacieśnianiu więzi i buduje silne poczucie współodpowiedzialności.

Etap IV: Projektowanie wizji w warsztacie przyszłościowym

Kolejną częścią procesu diagnostycznego jest warsztat przyszłościowy przeprowadzony z radnymi Młodzieżowej Rady Miejskiej, dedykowany grupie młodych ludzi szukających własnych dróg ekspresji. Metoda ta prowadzi uczestników od etapu krytyki i nazwania deficytów, przez fazę kreatywnej, nieograniczonej fantazji, aż po etap realizacji, czyli testowania wizji w praktyce. Angażując młodzież w ten sposób, nadaje się jej realną sprawczość i zmienia jej rolę z odbiorców na współtwórców rozwiązań animacyjnych, które mogą stać się unikatowym wyróżnikiem gminy.

Etap V: Opracowanie diagnozy

Całość procesu badawczego wieńczy opracowanie Diagnozy potencjału kulturowego mieszkank i mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice, która zostanie opublikowana na stronie internetowej MDK oraz na oficjalnej stronie Urzędu Miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach. Etap VI: Konkurs i wybór inicjatyw lokalnych W oparciu o diagnozę zostaną określone zasady wyboru inicjatyw, które zostaną udostępnione na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych MDK, co zagwarantuje pełną jawność i równe traktowanie wszystkich autorów pomysłów. W oparciu o zasady przeprowadzony będzie nabór inicjatyw, a następnie wybór z nich od 3 do 7 pomysłów, które będą realizowane wspólnie z MDK. Po zakończonym konkursie, MDK wraz z autorami wybranych inicjatyw stworzy plan ich wspólnej realizacji, obejmujący opisy, harmonogram działań, preliminarz wydatków, wskaźniki rezultatu.

W procesie diagnostycznym zastosowano następujące metody badawcze:

- Analiza danych zastanych dotyczących sytuacji Gminy Czechowice-Dziedzice
- Analiza wyników przeprowadzonych badań ankietowych „Diagnoza potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice”
- **Warsztaty wydobywcze** to nowoczesna metoda partycypacyjna, która opiera się na partnerskim modelu współpracy z mieszkańcami Czechowic-Dziedzic przy diagnozowaniu zasobów, definiowaniu wyzwań oraz wskazywaniu nowych kierunków rozwoju lokalnej kultury. Poprzez aktywne dzielenie się własnymi doświadczeniami, uczestnicy wspólnie kreują mapę potrzeb i potencjałów społeczno-kulturowych, co pozwala na precyzyjne uchwycenie specyfiki gminy. Taka formuła pracy nie tylko angażuje lokalną społeczność, ale przede wszystkim nadaje mieszkańcom rolę podmiotowych współtwórców diagnozy, gwarantując, że końcowe wnioski będą odzwierciedlać autentyczny głos czechowiczów.
- **Kawiarenki obywatelskie** to partycypacyjna metoda pracy warsztatowej, której nadrzędnym założeniem jest wykreowanie bezpiecznej i otwartej przestrzeni do merytorycznego dialogu na tematy o strategicznym znaczeniu dla lokalnej wspólnoty Czechowic-Dziedzic. Dzięki wykorzystaniu formuły swobodnej dyskusji w sprzyjającej, mniej formalnej atmosferze, uczestnicy mogą swobodnie konfrontować swoje opinie, dzielić się unikatowymi doświadczeniami oraz wspólnie generować innowacyjne pomysły. Taka interakcja sprzyja nie tylko zacieśnianiu więzi międzyludzkich, ale przede wszystkim buduje wśród mieszkańców silne poczucie podmiotowości i realnej współodpowiedzialności za kształt oraz przyszłość oferty kulturalnej gminy.

- **Warsztat przyszłościowy** to zdynamizowana metoda partycypacyjna, która pozwala przejść od zdiagnozowania problemów do wypracowania realnych rozwiązań poprzez odważne projektowanie wizji jutra. Całość procesu opiera się na trzech logicznych krokach, które prowadzą uczestników od krytycznej oceny rzeczywistości, przez niczym nieograniczoną kreatywność, aż po twardy grunt planowania operacyjnego.

Proces rozpoczyna się od etapu krytyki, który koncentruje się na rzetelnym podsumowaniu aktualnego stanu rzeczy i skrupulatnym zebraniu wszystkich trudności, które hamują rozwój lokalnej kultury. To moment na pełną otwartość i precyzyjne nazwanie deficytów, co pełni rolę swoistego wentyla bezpieczeństwa i pozwala na oczyszczenie pola do dalszej pracy twórczej. Kiedy wszystkie bariery zostaną już zidentyfikowane, następuje kluczowa zmiana nastroju – nagromadzone, negatywne spostrzeżenia są przekuwane w pozytywne nastawienie do aktywnego poszukiwania rozwiązań.

Wówczas uczestnicy przechodzą do etapu fantazji, stanowiącego najbardziej kreatywny moment całego procesu. Metoda ta zachęca w tym punkcie do myślenia utopijnego, co oznacza świadome i całkowite zignorowanie zewnętrznych oraz rzeczywistych ograniczeń, takich jak budżet, braki kadrowe czy przepisy prawne. W tej fazie powstają najśmielsze wizje przyszłości i propozycje nowatorskich rozwiązań, które mają szansę stać się unikatowym wyróżnikiem Czechowic-Dziedzic. To właśnie tutaj rodzi się energia niezbędna do zainicjowania realnej zmiany społecznej.

Ostatnim, wieńczącym proces elementem jest etap realizacji, który polega na testowaniu wypracowanych wizji w praktyce i sprowadzaniu ich na grunt realnych możliwości instytucjonalnych. W tym kroku następuje rzetelna konkretyzacja propozycji oraz weryfikacja tego, co jest możliwe do wykonania w obecnych uwarunkowaniach gminy. Proces kończy się ustaleniem precyzyjnych kroków działania, dzięki czemu efekty warsztatu nie pozostają jedynie sferą marzeń, ale stają się gotową i spójną mapą drogową.

1.4 Charakterystyka badanego środowiska

Gmina Czechowice-Dziedzice jest gminą miejsko-wiejską, położoną w województwie śląskim w powiecie bielskim. Gmina zajmuje powierzchnię 66 km². Gmina Czechowice-Dziedzice administracyjnie obejmuje obszary: miejski o powierzchni 32,9 km² oraz wiejski zajmujący powierzchnię 33,1 km², w skład którego wchodzi sołectwa: Bronów, Ligota, Zabrzeg. Miasto leży w historycznych granicach regionu Śląska Cieszyńskiego. Od południa gmina graniczy z Miastem Bielsko-Biała, od południowego zachodu z Gminą Jasienica, od północy z Gminą Goczałkowice-Zdrój, a od wschodu z Gminą Bestwina. Gminę przecina droga krajowa nr 1 łącząca gminę z konurbacją górnośląską oraz Miastem Bielsko-Biała. Przez gminę przebiegają dwie linie kolejowe: nr 139 relacji Katowice-Zwardoń oraz nr 93 relacji Trzebinia-Zebrzydowice.

Według stanu na koniec 2025 roku Gmina Czechowice-Dziedzice liczyła łącznie 42 445 mieszkańców. Najwięcej osób zamieszkiwało Czechowice-Dziedzice - 32 760, następnie Ligotę - 5 122, Zabrzeg - 3 401 oraz Bronów - 1 162.

W strukturze przestrzennej gminy przeważają tereny rolnicze. W środkowej części gminy znajdują się stawy hodowlane, wschodnią część zajmuje miasto, natomiast w zachodniej części zlokalizowane są kompleksy lasów przylegających do Zbiornika Goczałkowickiego. Rozwój miasta Czechowice-Dziedzice opierał się na przemyśle metalurgicznym, górniczym, rafineryjnym itp. Współczesna gospodarka gminy przekształca się w kierunku nowych technologii, m.in. przemysłu samochodowego i lotniczego.

W granicy gminy zlokalizowany jest Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji oraz Śląskie Centrum Naukowo-Technologicznego Przemysłu Lotniczego, będące jednym z najnowocześniejszych ośrodków produkujących konstrukcje kompozytowe dla lotnictwa w Europie.

Geograficznie gmina położona jest w makroregionie Kotliny Oświęcimskiej, w dolinie górnej Wisły u zbiegu rzek Iłownicy, Białej i Wisły. W zachodniej części gminy znajduje się jedyny na terenie województwa śląskiego rezerwat torfowiskowy „Rotuz”, będący ostoją turzycy bagiennej, gatunku zagrożonego w Polsce. Część gminy objęta jest także formą ochrony przyrody Natura 2000 „Dolina Górnej Wisły”. W pobliżu wspomnianego rezerwatu przebiega ważna trasa rowerowa: Greenways Kraków – Morawy – Wiedeń.

W Gminie Czechowice-Dziedzice działają dwie samorządowe instytucje kultury: Miejski Dom Kultury i Miejska Biblioteka Publiczna.

Miejski Dom Kultury w Czechowicach-Dziedzicach uczy i rozwija poprzez sztukę oraz historię. Instytucja ma duże doświadczenie w organizowaniu życia kulturalnego i zachęca mieszkańców do aktywnego udziału w kulturze, zamiast tylko biernego oglądania. MDK stawia na naukę przez całe życie, oferując stałe zajęcia, wystawy i znane wydarzenia cykliczne.

Głównym sposobem na rozwijanie pasji i twórczości amatorskiej są stałe grupy artystyczne. Najważniejszą z nich jest Czechowicki Teatr Muzyczny „Movimento”, który łączy naukę śpiewu, tańca i aktorstwa. Pod okiem profesjonalistów młodzież i dorośli przygotowują się tam do występów na scenie musicalowej i operetkowej, rozwijając przy tym swoją kreatywność.

Ważną częścią edukacji muzycznej są także Miejska Orkiestra Dęta oraz Chór Mieszany im. Stanisława Moniuszki. Zespoły te pozwalają osobom w każdym wieku doskonalić grę i śpiew w grupie. Ofertę uzupełniają lekcje gry na instrumentach, zajęcia taneczne (od baletu po taniec nowoczesny i towarzyski) oraz warsztaty plastyczne i ceramiczne, które rozwijają zdolności manualne. Efekty tej pracy mieszkańcy mogą oglądać na regularnych wystawach i przeglądach.

Wizytówką instytucji jest Jesienny Festiwal Muzyczny „Alkagran”. To wydarzenie o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, skupione wokół muzyki akordeonowej. Festiwal łączy konkurs dla młodych talentów z bogatym programem edukacyjnym, obejmującym warsztaty, wykłady i kursy mistrzowskie. Dzięki temu podnosi kwalifikacje młodych artystów i pozwala na wymianę doświadczeń z pedagogami.

Edukacją historyczną zajmuje się Izba Regionalna działająca w strukturach MDK. Miejsce to nie tylko gromadzi eksponaty, ale przede wszystkim prowadzi ciekawe, interaktywne lekcje i wykłady dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Spotkania te przybliżają historię miasta, tradycje przemysłowe i kulturę regionu, co buduje wśród mieszkańców poczucie tożsamości oraz szacunek do lokalnej przeszłości.

W systemie edukacji kulturalnej ważną rolę odgrywa również Kino „Świt”, które należy do Sieci Kin Studyjnych. Kino to uczy krytycznego odbioru sztuki filmowej poprzez ambitny repertuar, przeglądy oraz dyskusje. Działalność kina, wspólnie z Galerią MDK organizującą wystawy i wernisaże, tworzy spójną ofertę upowszechniania kultury.

Miejska Biblioteka Publiczna podejmuje działania w obszarze kultury ze szczególnym uwzględnieniem promocji czytelnictwa dysponując bogatym zasobem książek i innych wydawnictw. Godnym zwrócenia uwagi jest propagowanie kulturalnego spędzania wolnego czasu poprzez organizowanie zajęć plastycznych, wykładów i prelekcji z ciekawymi osobami. Przedsięwzięcia te adresowane są do mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice. Ponadto prowadzona jest działalność w ramach tzw. Akademii Pięknego Czasu, której oferta kierowana jest do osób dorosłych, m. in. spotkania dla i z udziałem osób z niepełnosprawnościami. W ramach Akademii organizowane są: warsztaty językowe, komputerowe i zajęcia ruchowe. Ponadto posiada bogatą ofertę adresowaną także dla dzieci. Czechowicka biblioteka to

przestrzeń, w której każdy znajdzie coś dla siebie, gdzie nauka i zabawa pozwalają rozwijać wiedzę. Jest źródłem informacji, animacji życia kulturalnego oraz promocji książki¹.

Dziedzictwo architektoniczne i historyczne Gminy Czechowice-Dziedzice charakteryzuje się dużą różnorodnością, obejmując obiekty sakralne, rezydencjonalne, użyteczności publicznej oraz cenne zabytki techniki i architektury przemysłowej.

Najstarszym i najcenniejszym zabytkiem w mieście jest barokowy kościół pw. św. Katarzyny, wzniesiony w latach 1722-1729 na miejscu drewnianej budowli z XV wieku. Świątynia, ufundowana przez Franciszka Karola Kotulińskiego i proboszcza Walentego Antoniego Martiusa, posiada bogate wyposażenie wnętrza, w tym ambonę z 1743 roku, marmurową chrzcielnicę oraz obraz wiedeńskiego malarza Antoniego Heinza w ołtarzu głównym.

Z pierwszą połową XVIII wieku wiąże się także rokokowy pałac Kotulińskich przy ulicy Zamkowej 2, wybudowany w latach 30. XVIII wieku i rozbudowany przez rodzinę Renardów. Obiekt, otoczony późnobarokowym parkiem i zabudowaniami gospodarczymi, po II wojnie światowej służył celom edukacyjnym, a po gruntownej renowacji na początku XXI wieku został przekształcony w hotel, by obecnie stać się prywatną własnością jednego z mieszkańców gminy.

W strukturze zabytków sakralnych gminy istotne miejsce zajmują obiekty z przełomu XVIII i XIX wieku oraz z drugiej połowy XIX stulecia. Barokowy kościół pw. św. Józefa w Zabrzegu, wybudowany w 1787 roku, charakteryzuje się bogatym wystrojem malarskim i rzeźbiarskim oraz tematycznymi witrażami. W Ligocie znajduje się barokowo-klasycystyczny kościół pw. Opatrzności Bożej z 1806 roku, ufundowany przez rodzinę Czaderskich, z dobudowaną później wieżą oraz osiemnastowiecznym konfesjonalem. Architekturę neogotycką reprezentuje kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bronowie, wzniesiony w latach 1874-1877 według projektu Emanuela Rosta, w którym zachowały się dębowe ławki o unikatowej historii. Ten sam architekt zaprojektował kościół pw. Najświętszej Marii Panny Wspomożenia Wiernych przy ulicy Legionów 57, konsekrowany w 1890 roku, z neogotyckim wyposażeniem, dekoracjami autorstwa Andrzeja Borgła oraz witrażem Adama Bunscha. Do kościoła przylega cmentarz z zabytkowymi nagrobkami i mauzoleami z przełomu XIX i XX wieku oraz ufundowana w 1841 roku klasycystyczna kaplica, będąca pierwszą budowlą sakralną w Dziedzicach. Ponadto w Bronowie zachowała się barokowo-klasycystyczna kaplica pw. Świętego Serca Jezusowego z 1831 roku.

Najmłodszą, lecz powszechnie uznaną realizacją sakralną jest kościół pw. Jezusa Chrystusa Odkupiciela. Wybudowana w latach 1995-1998 według projektu Stanisława Niemczyka ceglana świątynia na rzucie trójkąta, nasycona elementami symbolicznymi

¹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2026-2031.

i architektonicznymi motywami krzyża, została zaliczona do dwudziestu ikon polskiej architektury po 1989 roku.

Rozwój oświaty i administracji dokumentują obiekty użyteczności publicznej. Szkoła Podstawowa nr 1 przy ulicy Chłopskiej 1 kontynuuje tradycje szkoły parafialnej sięgające XVII wieku, a jej obecny gmach wzniesiono w 1911 roku. Z kolei budynek Szkoły Podstawowej nr 4 przy ulicy Studenckiej 2 powstał w 1910 roku z inicjatywy Towarzystwa Niemieckiej Szkoły Ludowej. Funkcje administracyjne reprezentuje gmach Urzędu Miejskiego przy Placu Jana Pawła II, wybudowany w 1936 roku według projektu Adolfa Kurcusa, pierwotnie jako obiekt jednopiętrowy, nadbudowany po II wojnie światowej.

Kluczowy wpływ na industrializację regionu miało otwarcie w 1855 roku stacji kolejowej na trasie galicyjskiej Kolei Północnej. Dworzec kolejowy przy Placu Wolności 3 stanowi historyczne centrum tego rozwoju. Z infrastrukturą tą bezpośrednio wiąże się lokomotywnia z lat 1853-1854, zlokalizowana przy zbiegu ulic Kochanowskiego i Hutniczej, będąca najstarszym zakładem pracy w mieście i cennym zabytkiem techniki kolejowej. Zaplecze socjalne dla rozwijającego się przemysłu reprezentuje kolonia domów robotniczych przy ulicy Górniczej – osiedle patronackie z czerwonej cegły z 1903 roku, wybudowane dla pracowników Kopalni Węgla Kamiennego „Silesia”.

Na obszarze miejskim Gminy został wyznaczony Szlak Dziedzictwa Czechowice-Dziedzic, który jest trasą turystyczno-edukacyjną, która przybliży historię i najciekawsze miejsca miasta. Obejmuje 15 tablic informacyjnych rozmieszczonych na terenie miasta. Szlak prowadzi po obiektach i miejscach, które opowiadają o dziejach miasta, sięgając do wydarzeń i okresów na długo przed uzyskaniem przez Czechowice-Dziedzice praw miejskich. Większość obiektów, o których mówią tablice na szlaku, można zobaczyć do dziś, część z nich istnieje w stanie śladowym, a po niektórych pozostały tylko zdjęcia i wspomnienia. Na każdej tablicy znajduje się kod QR umożliwiający połączenie się z zakładką omawiającą daną lokalizację na stronie internetowej. Każda lokalizacja jest oznaczona na mapie, dzięki czemu – za pomocą aplikacji z mapami – łatwo można odnaleźć drogę do innego, wybranego punktu szlaku.

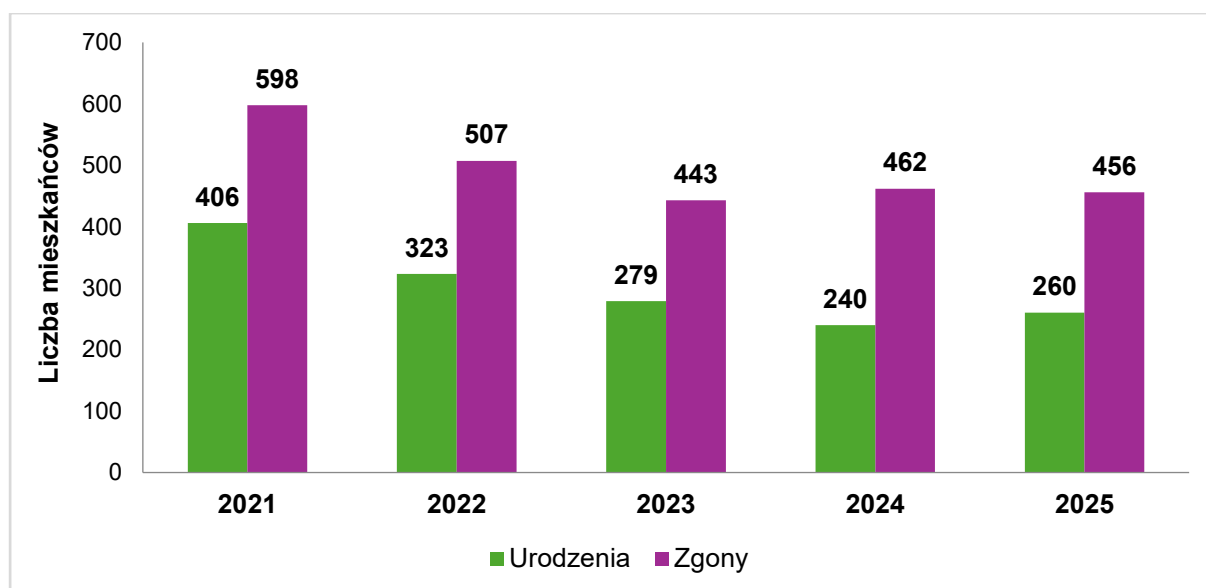
2. REALIZACJA DIAGNOZY

2.1. Opis i wyniki I działania diagnostycznego: analiza danych dotyczących sytuacji Gminy

Poniższa analiza powstała na podstawie danych z Raportu o stanie Gminy Czechowice-Dziedzice za 2025 rok. Ten rozdział to analiza obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, która opisuje najważniejsze obszary jej działania. Przedstawia on informacje o liczbie i wieku mieszkańców, lokalnym biznesie, stanie budżetu gminy oraz o wspieraniu lokalnej kultury.

W latach 2021-2025 liczba mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice systematycznie spadała. Na koniec 2025 roku w gminie mieszkało 42 445 osób. W porównaniu z rokiem 2021, kiedy liczba ta wynosiła 43 586, oznacza to spadek o około 2,61%. Taka sytuacja nie dotyczy tylko tej okolicy – podobne tendencje widać w całym kraju, gdzie w analogicznym okresie liczba ludności również zmniejszyła się o około 2,22%.

Głównym powodem spadku liczby mieszkańców jest ujemny przyrost naturalny, co oznacza, że umiera więcej osób, niż się rodzi. W 2025 roku na świat przyszło 260 dzieci, natomiast zmarło 456 osób. Dla porównania, w trudnym pod tym względem, z uwagi na pandemię Covid-19, 2021 roku zgonów było znacznie więcej, bo aż 598, przy 406 urodzeniach.

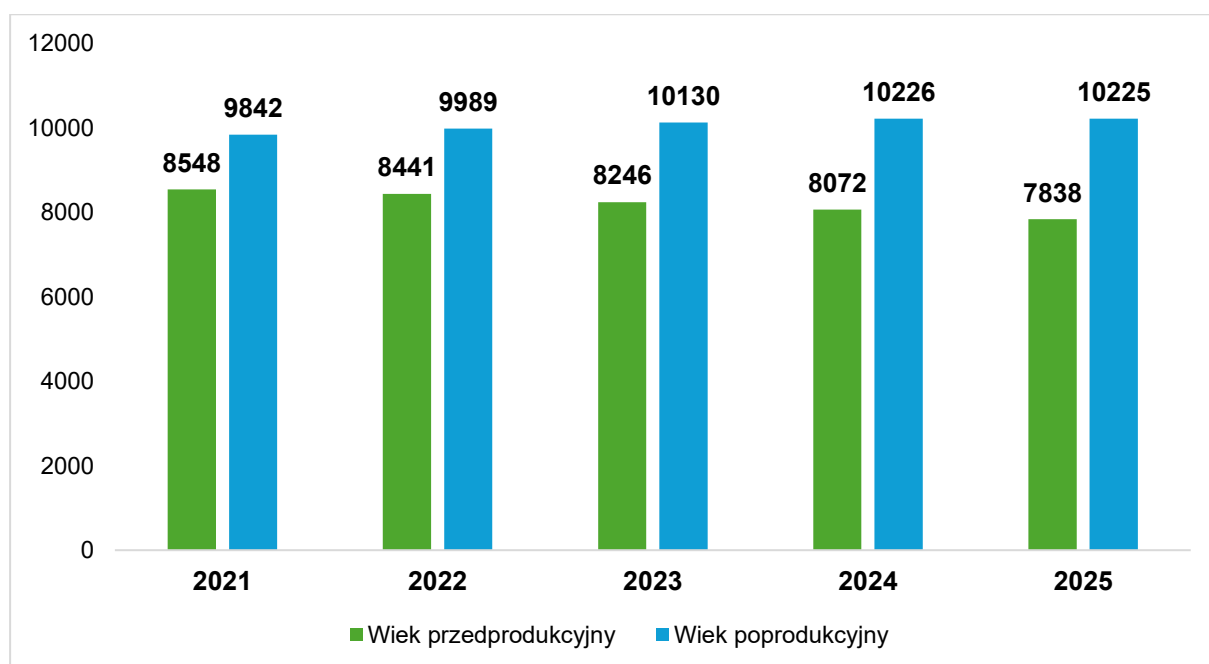
Rysunek 1. Ruch naturalny ludności w Gminie Czechowice-Dziedzice w latach 2021-2025

Źródło: Raport o stanie Gminy Czechowice-Dziedzice za 2025 rok.

Nieco lepiej wyglądają statystyki dotyczące przeprowadzek. Gmina ma dodatnie saldo migracji, ponieważ więcej osób sprowadza się tutaj z innych miast i gmin, niż stąd wyjeżdża. W 2025 roku zameldowało się tu 499 nowych mieszkańców, a wyprowadziło 258 osób.

Bardzo wyraźne zmiany zaszły w strukturze wieku mieszkańców, co dobrze widać przy porównaniu danych z 2021 i 2025 roku. W gminie rodzi się mniej dzieci, przez co maleje liczba

najmłodszych mieszkańców do siedemnastego roku życia – w 2021 roku było ich 8 548, a w 2025 roku już tylko 7 838, co oznacza spadek o 710 osób. Mniej jest również osób w wieku produkcyjnym, czyli zdolnych do pracy. Ich liczba zmniejszyła się z 25 365 osób w 2021 roku do 24 645 osób w 2025 roku, czyli o 720 pracowników. Jedyną grupą, której liczebność wyraźnie wzrosła, są seniorzy, którzy zakończyli już aktywność zawodową. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety: 60 i więcej lat, mężczyźni 65 i więcej lat) wzrosła z 9 842 w 2021 roku do 10 225 na koniec 2025 roku, co oznacza wzrost o 383 starszych mieszkańców. Te liczby wyraźnie pokazują, że społeczeństwo gminy szybko się starzeje. To ważny sygnał dla instytucji publicznych, które muszą dopasowywać ofertę kulturalną i społeczną do potrzeb seniorów, pamiętając jednocześnie o wspieraniu dzieci i młodzieży.

Rysunek 2. Liczba osób w wieku przed- i poprodukcyjnym w Gminie Czechowice-Dziedzice w latach 2021-2025

Źródło: Raport o stanie Gminy Czechowice-Dziedzice za 2025 rok.

Gmina Czechowice-Dziedzice jest ważnym ośrodkiem przemysłowym i usługowym w swoim regionie. Tutejsza gospodarka stoi na mocnych fundamentach dzięki rozwiniętemu przemysłowi. Dominują w nim firmy z branży motoryzacyjnej, elektrotechnicznej, chemicznej, rafineryjnej, metalowej oraz spożywczej. Obok dużych zakładów produkcyjnych działają małe i średnie przedsiębiorstwa. Tworzą one nowe miejsca pracy i rozwijają lokalny handel, usługi oraz transport. Gmina jest atrakcyjna dla inwestorów głównie ze względu na dobre położenie komunikacyjne i nowoczesną infrastrukturę.

Mieszkańcy gminy wykazują się dużą przedsiębiorczością. W 2025 roku w rejestrze REGON działało ogółem 5 398 firm. Liczba ta stale rośnie – w 2021 roku wynosiła ona 4 932. W samym 2025 roku powstało 397 nowych przedsiębiorstw, z czego zdecydowana większość

to jednoosobowe działalności gospodarcze założone przez osoby fizyczne. Łącznie takich prywatnych, jednoosobowych firm pod koniec 2025 roku funkcjonowało 3 943.

Najwięcej przedsiębiorstw działa w branży handlowej oraz naprawy pojazdów – jest ich 857. Duży udział w rynku ma także budownictwo z liczbą 675 firm. Na kolejnych miejscach znajdują się działalności profesjonalne, naukowe i techniczne, przetwórstwo przemysłowe oraz transport i logistyka. Porównując Czechowice-Dziedzice z innymi podobnymi miastami w regionie, takimi jak Pszczyna, Cieszyn czy Żywiec, widać, że gmina ma stabilną pozycję i gospodarczo rozwija się dynamicznie. Ważnym uzupełnieniem przemysłu jest rolnictwo, które rozwija się głównie w sołectwach Bronów, Ligota i Zabrzeg. Działa tam 271 gospodarstw rolnych, które zajmują się przede wszystkim uprawą ziemi oraz utrzymaniem łąk.

Dobre zarządzanie finansami pozwala gminie na codzienne sprawne funkcjonowanie oraz realizację nowych inwestycji. W 2025 roku, po wprowadzeniu koniecznych zmian w trakcie roku, plan finansowy zakładał dochody na poziomie blisko 368 milionów złotych oraz wydatki w kwocie ponad 393 milionów złotych. Ostatecznie do kasy gminy wpłynęło więcej pieniędzy niż planowano – dochody wyniosły prawie 379 milionów złotych, co oznacza wykonanie planu w ponad 108%. Dochody własne gminy wyniosły ponad 116 milionów złotych i stanowiły około 30,71% wszystkich wpływów, co utrzymuje stabilny trend z poprzednich lat.

Ważną częścią dochodów własnych są podatki od nieruchomości. Przyniosły one gminie ponad 64 miliony złotych, z czego większość wpłaciły firmy i przedsiębiorstwa, a mniejszą część prywatni mieszkańcy. Od 2020 roku stawki tego podatku rosły ze względu na inflację i rosnące koszty, jednak władze gminy nie podniosły ich do maksymalnych stawek dopuszczonych przez ministerstwo. Bardzo duże znaczenie dla budżetu mają też udziały w podatkach państwowych, czyli PIT i CIT. Ponadto gmina skutecznie korzystała z funduszy zewnętrznych, pozyskując prawie 39 milionów złotych w formie dotacji na zadania bieżące i remonty.

Wydatki gminy w 2025 roku wyniosły prawie 360 milionów złotych. Większość tych pieniędzy przeznaczono na wydatki bieżące, w tym na wynagrodzenia pracowników. Na wsparcie lokalnej kultury w formie dotacji dla instytucji przeznaczono ponad 8,5 miliona złotych. Z kolei na wydatki inwestycyjne, w tym zakupy inwestycyjne oraz dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji konkretnych inwestycji oraz wydatki na zakup, objęcie akcji i wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego wydano ponad 37 milionów złotych. Pieniądze te trafiły głównie na gospodarkę komunalną, ochronę środowiska, transport, drogi oraz bezpieczeństwo. Na inwestycje związane bezpośrednio z kulturą przeznaczono ponad 291 tysięcy złotych.

Rok budżetowy zakończył się nadwyżką operacyjną wynoszącą prawie 20 milionów złotych. Oznacza to, że gmina bez problemu pokrywa codzienne wydatki ze swoich stałych

dochodów. Zadłużenie gminy na koniec 2025 roku wynosiło 21 milionów złotych i stanowiło zaledwie 5,5% rocznych dochodów.

Oprócz podstawowych danych o sytuacji społeczno-gospodarczej, Raport o stanie Gminy Czechowice-Dziedzice za 2025 rok przynosi szereg innych interesujących informacji. Gmina pokryta jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 74,72%, co ułatwia zarządzanie gruntami i podnosi bezpieczeństwo inwestycyjne. W 2025 roku powołano także nową jednostkę organizacyjną – Centrum Ekologii i Zieleni, która dba o miejskie parki, łąki kwietne oraz prowadzi Centrum Edukacji Ekologicznej. Ponadto samorząd dynamicznie rozwija programy ochrony powietrza, czego dowodem jest zawarcie 261 nowych umów z mieszkańcami na montaż instalacji odnawialnych źródeł energii w ramach projektu „Od węgla do słońca”.

W obszarze infrastruktury i transportu bardzo duże sukcesy odnosi Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej, które w 2025 roku zajęło wysokie, dziewiąte miejsce w Ogólnopolskim Rankingu Najlepszych Przedsiębiorstw Komunikacji Miejskiej. Spółka sukcesywnie wymienia tabor na zeroemisyjny i bezpieczny, podpisując umowy m.in. na zakup nowoczesnych autobusów elektrycznych wyposażonych w defibrylatory AED oraz pętle indukcyjne dla osób słabosłyszących.

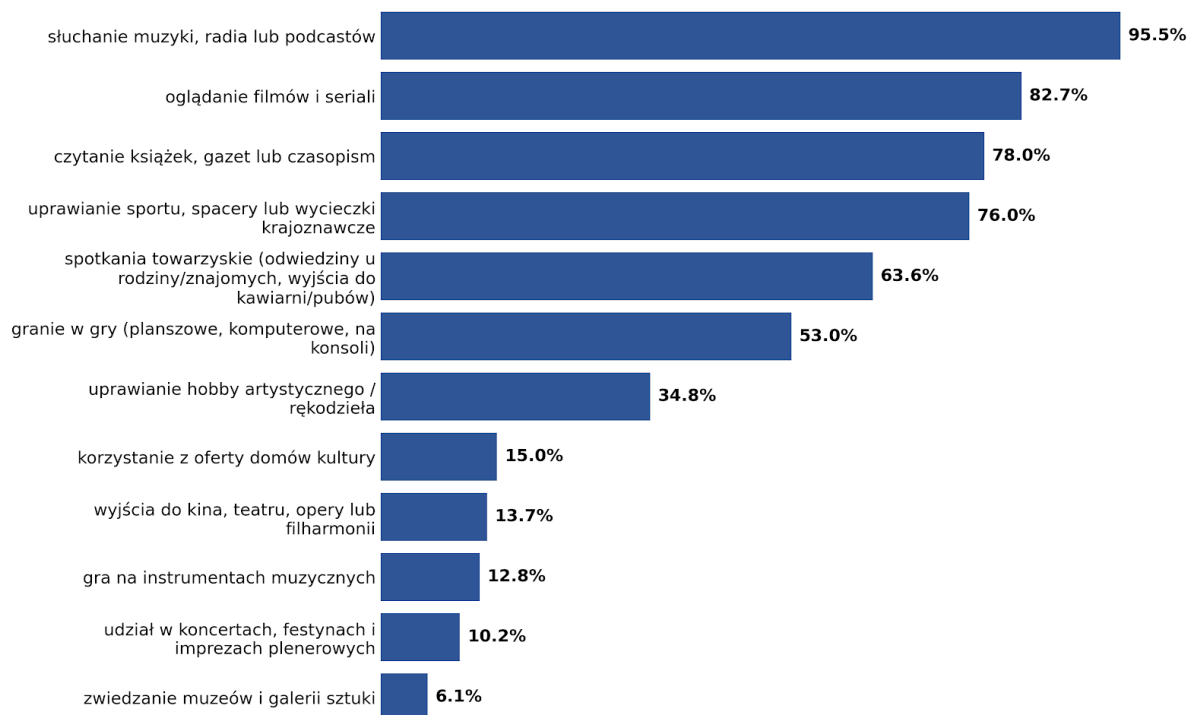
Istotne zmiany zaszły również w polityce społecznej – dotychczasowy Ośrodek Pomocy Społecznej został przekształcony w nowoczesne Centrum Usług Społecznych, co pozwala na lepszą koordynację wsparcia dziennego, asystentury rodzinnej oraz usług opiekuńczych dla seniorów, których liczba w starzejącym się społeczeństwie stale rośnie. Wszystkie te działania układają się w spójną całość, budując wizerunek gminy nowoczesnej, ale dbającej o tradycję i jakość życia mieszkańców.

Ważnym instrumentem wsparcia i motywowania lokalnego środowiska artystycznego jest coroczny system nagród przyznawanych przez burmistrza za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. Dane pokazują systematyczny wzrost zaangażowania finansowego gminy w promowanie lokalnych twórców. W 2021 roku przyznano jedynie dwie nagrody na łączną kwotę 6 000,00 zł. W latach 2022 i 2023 liczba wyróżnień wzrosła do czterech rocznie, a wydatkowane sumy wynosiły odpowiednio 14 000,00 zł oraz 12 000,00 zł. W 2024 roku przyznano pięć nagród o łącznej wartości 11 500,00 zł. Rekordowy pod tym względem okazał się 2025 rok, w którym, opierając się na rekomendacji komisji, Burmistrz Czechowic-Dziedzic przyznał aż siedem nagród, przeznaczając na ten cel łączną kwotę 19 500,00 zł. Wyróżnianie twórców za osiągnięcia w pracy artystycznej nie tylko stymuluje potencjał kreatywny mieszkańców, ale również odgrywa ważną rolę w procesie pielęgnowania i ochrony lokalnego dziedzictwa.

2.2. Opis i wyniki II działania diagnostycznego: badania ankietowe mieszkańców

W badaniu ankietowym dotyczącym potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice wzięło udział 313 mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice. Wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, w której narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety, który zawierał 15 pytań merytorycznych i 6 pytań metryczkowych. Badania koncentrowały się na rozpoznaniu preferowanych sposobów spędzania czasu wolnego, identyfikacji barier ograniczających aktywność oraz wyłonieniu najbardziej atrakcyjnych form wydarzeń i warsztatów. Istotnym aspektem było również zbadanie skuteczności kanałów komunikacji oraz ocena dotychczasowej działalności MDK, co stanowi fundament dla budowania trwałej i bliskiej relacji z lokalną społecznością. Jako metodę doboru próby wybrano dobór celowy. Techniki, jakimi zrealizowano badania w 89,5% to CAWI (*Computer Assisted Web Interview*), a w 10,5% PAPI (*Paper And Pencil Interview*). W ramach CAWI respondenci odpowiadali na pytania kwestionariusza ankiety stworzonego z wykorzystaniem Formularzy Google, a następnie zamieszczonego w Internecie. W ramach PAPI przeprowadzane były ankiety bezpośrednie, które w wersji papierowej zostały rozdysponowane respondentom w siedzibie Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach.

Badana próba reprezentowana jest w 73,8% przez kobiety, natomiast w 26,2% przez mężczyzn. W badanej grupie respondentów najliczniejsi są ci, którzy urodzili się w latach 1981-1994 – pokolenie Y (54%), a następnie w latach 1965-1980 – pokolenie X (28,1%). Mniej licznymi grupami badanych są urodzeni w latach 1997-2012 – pokolenie Z (10,9%) i urodzeni w latach 1946-1964 – pokolenie Baby Boomers (7%). Wśród ankietowanych największy odsetek stanowią respondenci posiadający wykształcenie wyższe – 56,5%. Zaobserwowano, że w badanej próbie najliczniejszą grupę respondentów stanowią osoby posiadające stałą pracę – 80,2%. Ponad $\frac{3}{4}$ respondentów to mieszkańcy Czechowic-Dziedzic (77%), a niespełna $\frac{1}{4}$ ankietowanych zamieszkuje sołectwa: Zabrzeg (9,9%), Ligotę (8,9%) i Bronów (4,2%). Najliczniejszą kategorię w badanej próbie stanowią osoby, które nie posiadają dzieci w wieku od 0 do 18 lat, co stanowi 34,8% wszystkich odpowiedzi. Wśród grupy rodziców wyraźnie dominują opiekunowie dzieci w wieku wczesnoszkolnym i szkolnym (7-12 lat), których udział wynosi 31,0%. Rodzice młodzieży w wieku 13-18 lat reprezentują 23,6% badanych, natomiast najmniejszy odsetek, wynoszący 16,6%, przypada na rodziców dzieci najmłodszych (0-6 lat).

Rysunek 3. Częstotliwość podejmowania wybranych aktywności czasu wolnego przez ankietowanych

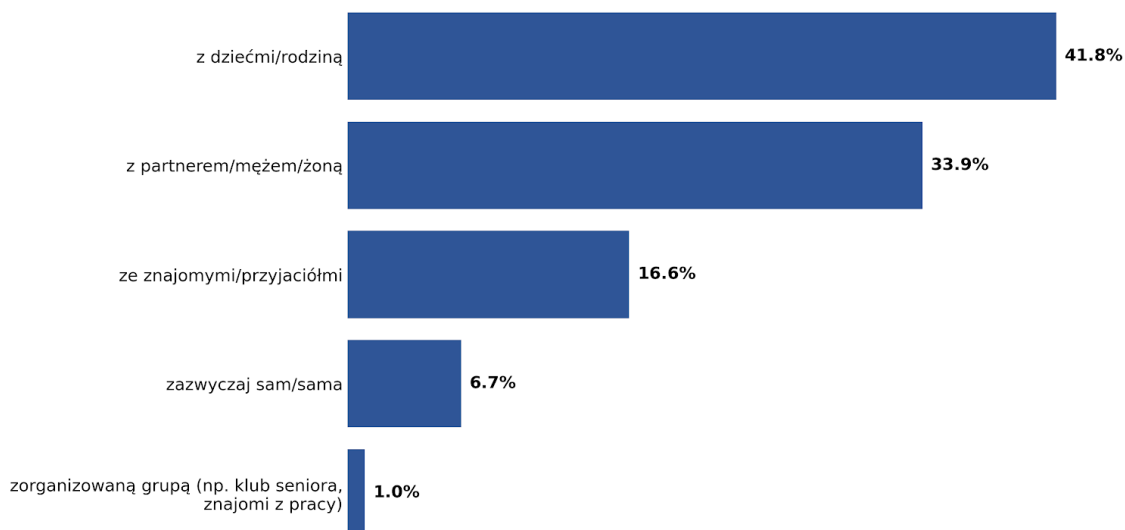
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Badania wyraźnie pokazały, że mieszkańcy najchętniej spędzają wolny czas w domowym zaciszu, wybierając media cyfrowe. Aż 95,5% badanych regularnie słucha muzyki lub podcastów, a 82,7% ogląda filmy i seriale. Bardzo wysoki poziom osiąga też czytelnictwo – po książki i prasę sięga co miesiąc 78% osób. Dane te potwierdzają silną potrzebę codziennego kontaktu z kulturą, ale w wydaniu łatwo dostępnym i osobistym. Jednocześnie wysoką pozycję zajmuje aktywność fizyczna i relacje z bliskimi, ponieważ ponad 76% osób regularnie spaceruje lub uprawia sport, a blisko 64% uczestniczy w spotkaniach towarzyskich.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w przypadku wyjść do instytucji. Muzea i galerie odwiedza regularnie zaledwie 6,1% badanych, na koncerty chodzi 10,2%, a kina i teatry przyciągają miesięcznie niecałe 14% osób. Z oferty domów kultury systematycznie korzysta 15% ankietowanych. Wskaźniki te jednoznacznie pokazują potencjał do rozwoju propozycji zachęcających mieszkańców do częstszego opuszczania domów na rzecz lokalnych inicjatyw.

Kluczowym punktem diagnozy jest fakt, że aż 34,8% badanych samodzielnie rozwija pasje artystyczne lub zajmuje się rękodziełem. To istotny element dla budowania nowej strategii rozwoju instytucji kultury. Osób, które aktywnie tworzą we własnym zakresie, jest ponad dwa razy więcej niż tych, którzy korzystają z gotowych propozycji instytucjonalnych. Ten potencjał stwarza konkretną podstawę do zaprojektowania nowych przestrzeni

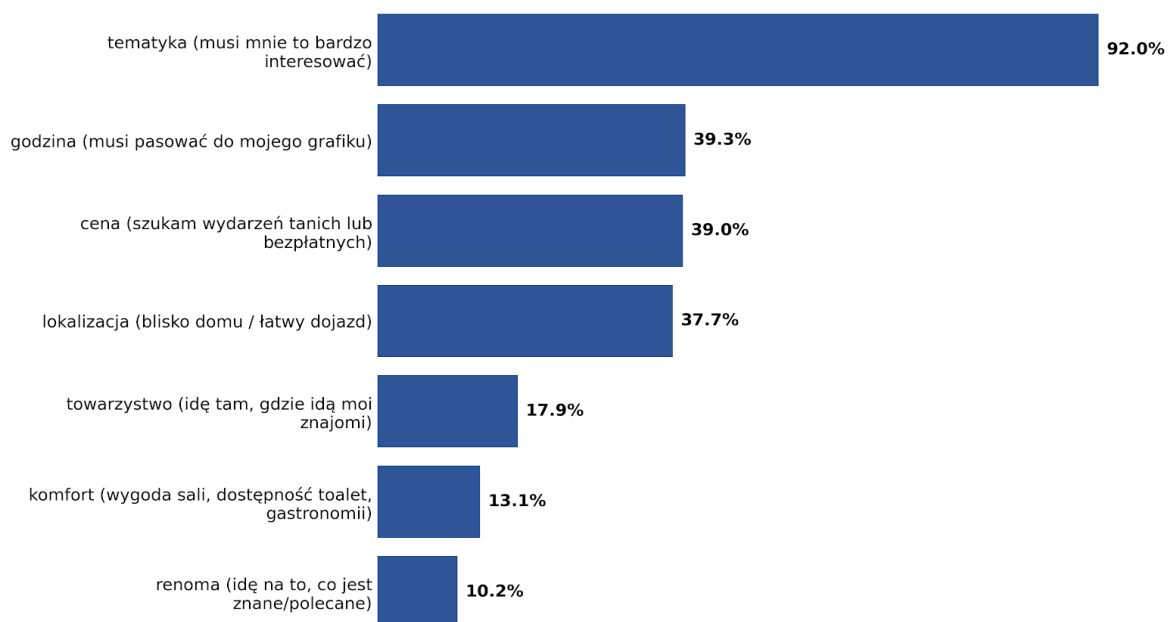
warsztatowych i integracyjnych, które odpowiedzą na twórczą pasję odbiorców i włączą ich w procesy współtworzenia kultury.

Rysunek 4. Preferowane towarzystwo podczas korzystania z oferty kulturalnej przez respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

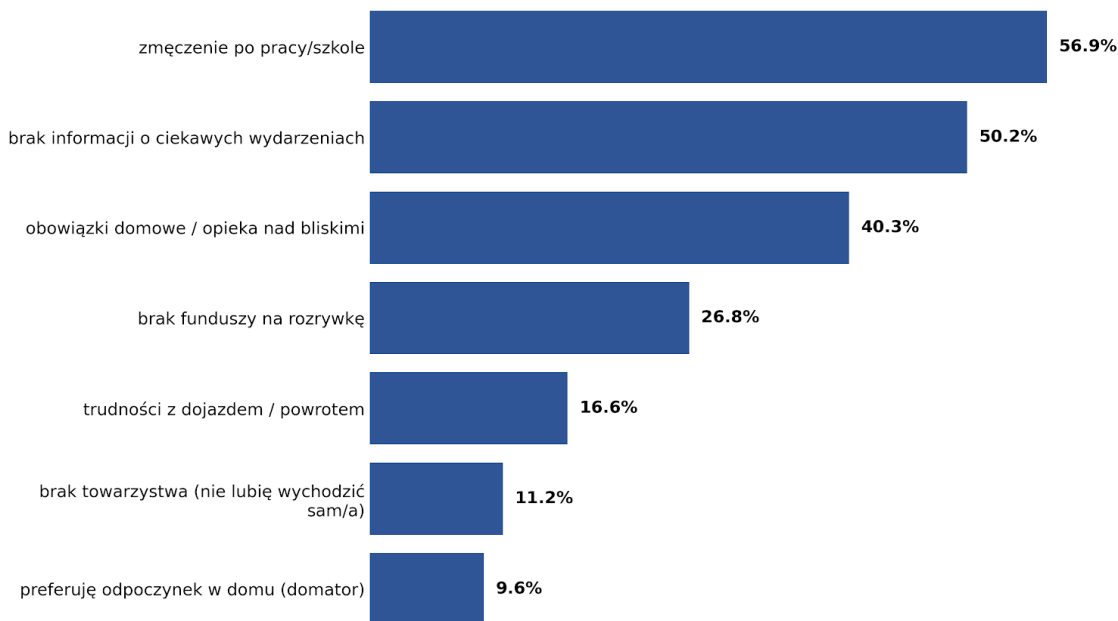
Badania pokazują, że mieszkańcy uczestniczą w kulturze przede wszystkim w gronie bliskich. Ponad trzy czwarte badanych wybiera się na wydarzenia z powodów rodzinnych: 41,8% zabiera dzieci lub dalszą rodzinę, a 33,9% partnera lub współmałżonka. Dla większości odbiorców lokalna kultura to przestrzeń budowania relacji i wspólnych wspomnień. Dodatkowo 16,6% respondentów traktuje wyjścia jako okazję do spotkań ze znajomymi. Jedynie 6,7% osób decyduje się na uczestnictwo w pojedynkę, co wskazuje, że brak towarzystwa może być dla wielu mieszkańców barierą blokującą udział w wydarzeniach. Najrzadziej, bo tylko w 1,0% przypadków, motywacją są wyjścia w grupach zorganizowanych, takich jak kluby seniora czy delegacje z pracy.

Rysunek 5. Kluczowe kryteria decydujące o wyborze konkretnych wydarzeń kulturalnych
 Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wyniki diagnozy jednoznacznie wskazują, że kluczowym kryterium wyboru wydarzeń jest ich tematyka, na którą wskazało aż 92,0% badanych. Świadczy to o dużej świadomości potrzeb mieszkańców, dla których najważniejsza pozostaje merytoryczna zawartość oferty. Dopiero po pozytywnej ocenie programu odbiorcy weryfikują kwestie logistyczne. Na tym etapie kluczowe znaczenie ma dogodna godzina (39,3%), przystępna cena lub bezpłatny wstęp (39,0%) oraz dobra lokalizacja (37,7%). Te trzy elementy wyznaczają barierę dostępu, co oznacza, że nawet najlepszy projekt wymaga precyzyjnego dopasowania do rytmu dnia i możliwości finansowych publiczności.

Z punktu widzenia planowania oferty istotny jest fakt, że rozpoznawalność wydarzenia i znane nazwiska mają najmniejsze znaczenie, zdobywając zaledwie 10,2% wskazań. Odbiorcy szukają przede wszystkim konkretnych treści odpowiadających ich pasjom. Niewielką wagę mają również poboczne kwestie, takie jak komfort sali i dostęp do gastronomii (13,1%) czy obecność znajomych (17,9%).

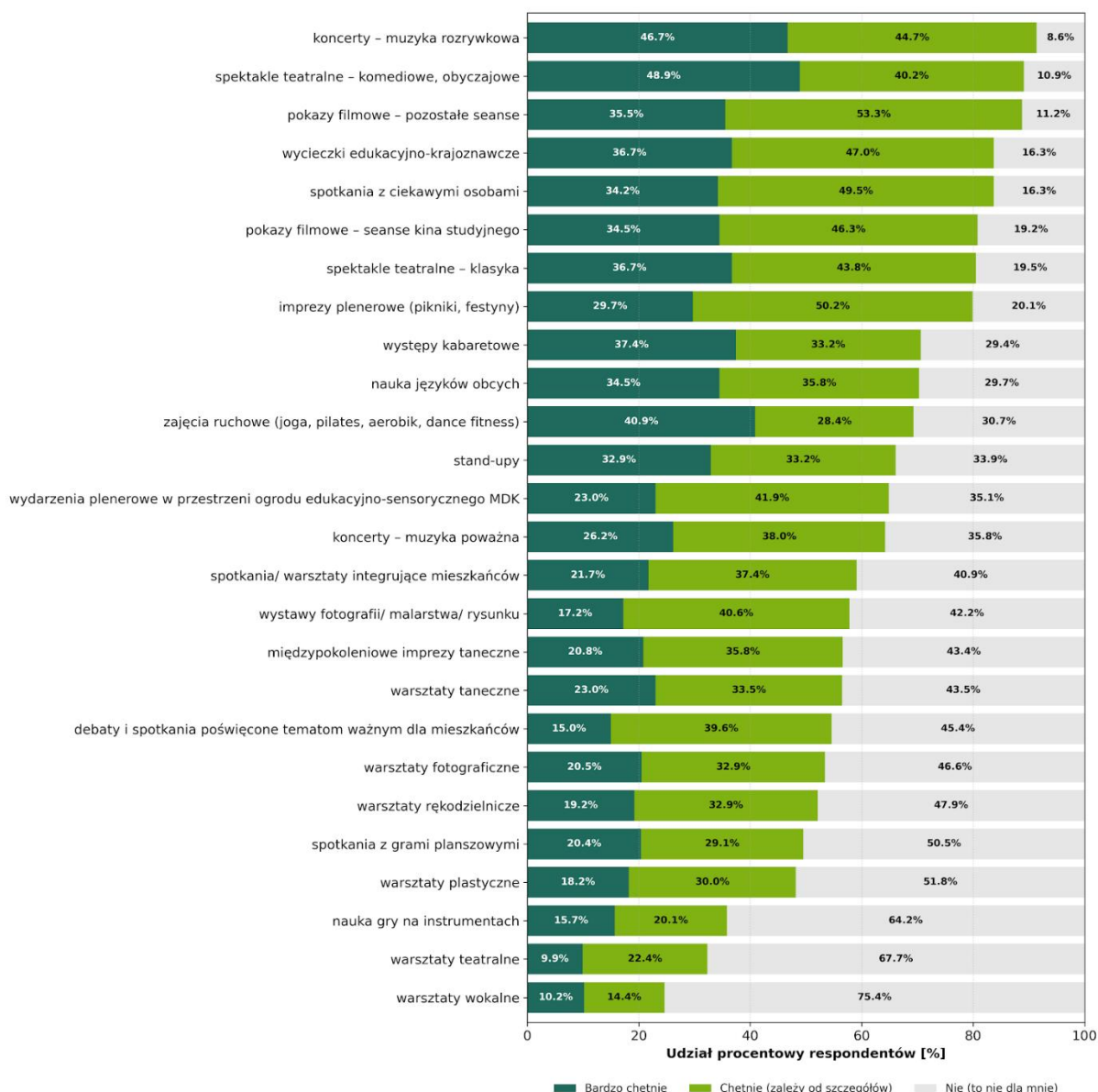
Rysunek 6. Główne bariery powstrzymujące badanych przed aktywnym udziałem w kulturze

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Diagnoza barier blokujących mieszkańców przed wyjściem z domu dostarcza kluczowych danych do optymalizacji działań instytucji. Główną przeszkodą okazuje się ogólne zmęczenie po pracy lub szkole, wskazane przez 56,9% badanych. Taki wynik sugeruje potrzebę włączenia do oferty niezobowiązujących formatów nastawionych na relaks i regenerację. Drugim poważnym wyzwaniem jest niedobór informacji o wydarzeniach, na który skarży się połowa respondentów (50,2%). To jasny sygnał do przebudowy dotychczasowych kanałów promocji i skuteczniejszego docierania do odbiorców.

Kolejne miejsca zajmują obowiązki domowe i opieka nad bliskimi (40,3%), co bezpośrednio potwierdza potrzebę rozwoju oferty rodzinnej, umożliwiającej wspólne spędzanie czasu. Ograniczenia budżetowe stanowią barierę dla 26,8% ankietowanych, co uzasadnia prowadzenie przemyślanej polityki imprez bezpłatnych i biletów ulgowych. Stosunkowo najmniej uciążliwe dla ogółu są problemy z dojazdem (16,6%) oraz brak towarzystwa (11,2%).

Niezwykle istotnym sygnałem strategicznym jest fakt, że jedynie 9,6% badanych preferuje spędzanie czasu wyłącznie w domu. Dowodzi to, że lokalna społeczność nie jest bierna ani niechętna kulturze.

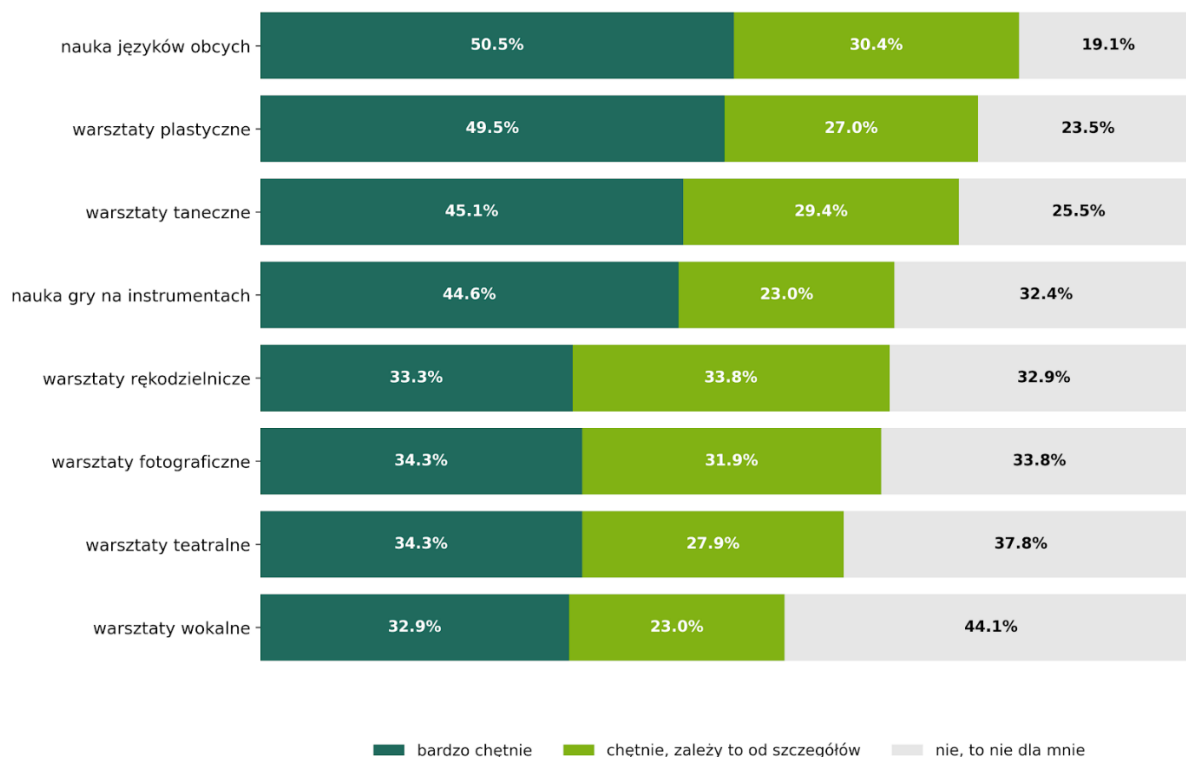

Rysunek 7. Preferowane kierunki rozwoju oferty kulturalnej i rekreacyjnej dla osób dorosłych
 Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Analiza oczekiwań mieszkańców ujawnia wyraźne zapotrzebowanie na duże formaty rozrywkowe oraz wydarzenia widowiskowe. Absolutnymi liderami zestawienia są koncerty muzyki rozrywkowej z poparciem 91,4% badanych, spektakle teatralne z wynikiem 89,1% oraz pokazy filmowe, które wskazało 88,8% osób. Równie dużą popularnością cieszą się wycieczki edukacyjno-krajoznawcze oraz spotkania z ciekawymi ludźmi, które uzyskały po 83,7% wskazań, co stwarza przestrzeń do tworzenia nowoczesnych cykli łączących rekreację z edukacją kulturalną.

Zgromadzone dane pokazują jednocześnie spadek zainteresowania tradycyjnymi warsztatami artystycznymi dla dorosłych, które wymagają regularnego i systematycznego zaangażowania. Najmniej popularne okazały się zajęcia wokalne (24,6%), teatralne (32,3%)

oraz nauka gry na instrumentach (35,8%). Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w obszarze zajęć ruchowych i relaksacyjnych. Aktywności takie jak joga, pilates czy fitness budzą zainteresowanie aż 69,3% dorosłych, z czego ponad 40% deklaruje chęć bardzo aktywnego udziału.

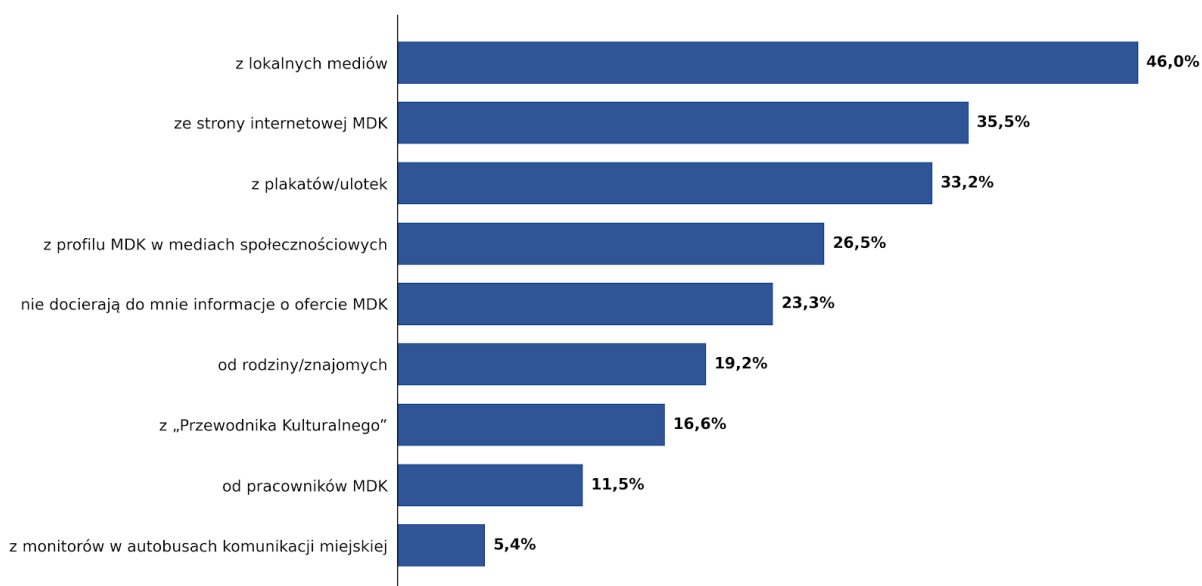
Rysunek 8. Preferencje rodziców w zakresie oferty zajęć dodatkowych i warsztatów dla dzieci
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Badania preferencji rodziców dostarczają jednoznacznych wytycznych do stworzenia nowoczesnego programu edukacyjnego. Opiekunowie wykazują wysokie zainteresowanie wszechstronnym rozwojem dzieci, a każda z testowanych form zajęć uzyskała poparcie ponad połowy ankieterowanych. Głównym filarem przyszłej oferty pozostaje praktyczna nauka języków obcych, którą wskazało aż 80,9% rodziców. Bardzo silną pozycję zajmują także aktywności rozwijające ekspresję twórczą i ruchową. Klasyczne warsztaty plastyczne cieszą się zainteresowaniem 76,5% badanych, natomiast zajęcia taneczne przyciągają uwagę 74,5% opiekunów. Dane te potwierdzają, że kluczowym oczekiwaniem wobec instytucji jest zapewnienie bezpiecznej przestrzeni budującej wyobraźnię, sprawność motoryczną oraz praktyczne kompetencje najmłodszych.

Duży potencjał rekrutacyjny wykazuje również edukacja muzyczna, gdzie nauka gry na instrumentach uzyskała poparcie 67,6% ankieterowanych. W przypadku warsztatów rękodzielniczych (67,1%) oraz fotograficznych (66,2%) odnotowano wysoki wskaźnik ogólnego zainteresowania, które rodzice uzależniają jednak od szczegółowych warunków

oferty. Taki układ danych wyznacza konkretną przestrzeń do budowania przewagi rynkowej instytucji. Wprowadzenie do tradycyjnego rękodziela elementów współczesnego designu oraz połączenie fotografii z nowymi technologiami pozwoli skutecznie przekształcić wstępne zainteresowanie w stałą frekwencję.

Wysokie, większościowe poparcie utrzymuje się także przy formach wymagających przełamania barier i szczególnych predyspozycji. Warsztaty teatralne wskazało 62,2% rodziców, a zajęcia wokalne 55,9% badanych. Gotowość opiekunów do inwestowania w rozwój dzieci stanowi silny mandat dla instytucji do stworzenia wieloprofilowego centrum edukacji kulturalnej, odpowiadającego na zróżnicowane pasje młodego pokolenia.

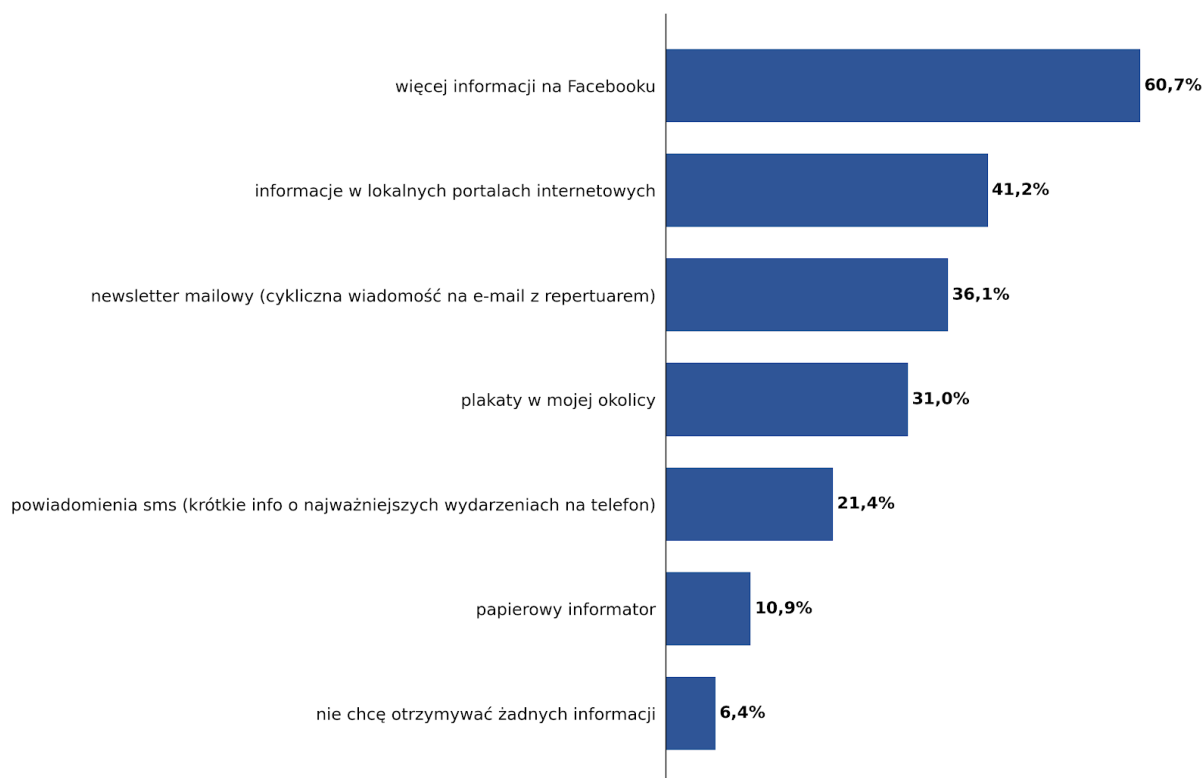

Rysunek 9. Wykorzystywane przez badanych źródła informacji o ofercie MDK

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Analiza źródeł informacji o ofercie Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach pokazuje, że najskuteczniejszym narzędziem komunikacji są media lokalne, z których korzysta 46,0% ankietowanych. Duże znaczenie utrzymuje oficjalna strona internetowa (35,5%) oraz tradycyjne plakaty i ulotki (33,2%). Media społecznościowe gromadzą obecnie 26,5% odbiorców, co wskazuje na wyraźną przestrzeń do rozwoju bardziej angażujących formatów cyfrowych. Z kolei najmniej efektywnym kanałem okazały się monitory w komunikacji miejskiej (5,4%), co skłania do weryfikacji opłacalności tej formy reklamy.

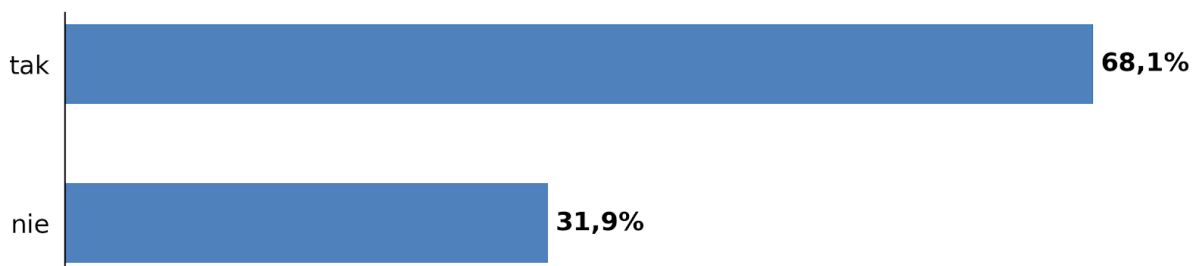
Największym wyzwaniem dla MDK jest fakt, że aż 23,3% badanych mieszkańców nie otrzymuje żadnych informacji o ofercie.

Rysunek 10. Preferowane przez ankietowanych kanały komunikacji z MDK

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

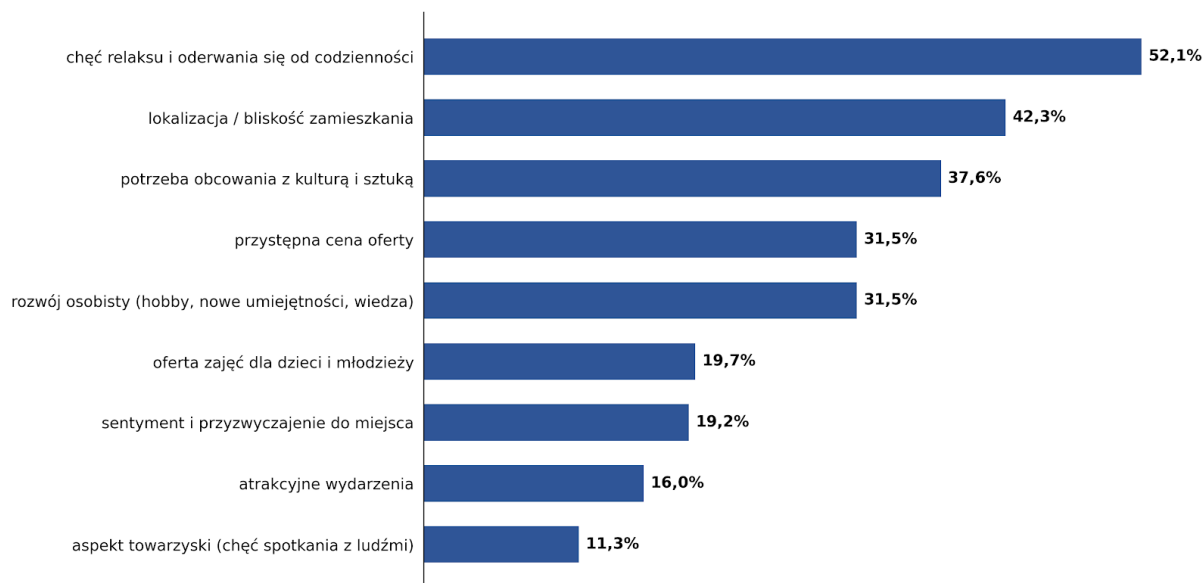
Analiza oczekiwań mieszkańców jednoznacznie wskazuje na dominację mediów cyfrowych. Głównym narzędziem promocyjnym pozostaje Facebook, wybrany przez 60,7% respondentów, a drugie miejsce zajmują lokalne portale internetowe z wynikiem 41,2%, co potwierdza potrzebę stałej współpracy z mediami regionalnymi. Bardzo wysokie zainteresowanie newsletterem mailowym (36,1%) stanowi kluczową wskazówkę do budowania własnej, niezależnej bazy bezpośredniego kontaktu z odbiorcami. Tradycyjne formy reklamy, takie jak plakaty w mieście, utrzymują dobrą skuteczność na poziomie 31,0%. Jednocześnie powiadomienia SMS (21,4%) oraz papierowy informator (10,9%) wyraźnie tracą na znaczeniu, co stwarza bezpośrednią przestrzeń do optymalizacji kosztów druku. Fakt, że jedynie 6,4% badanych nie życzy sobie żadnych komunikatów, dowodzi ogromnej otwartości społeczności na dialog z MDK.

Rysunek 11. Deklarowany poziom korzystania z oferty MDK

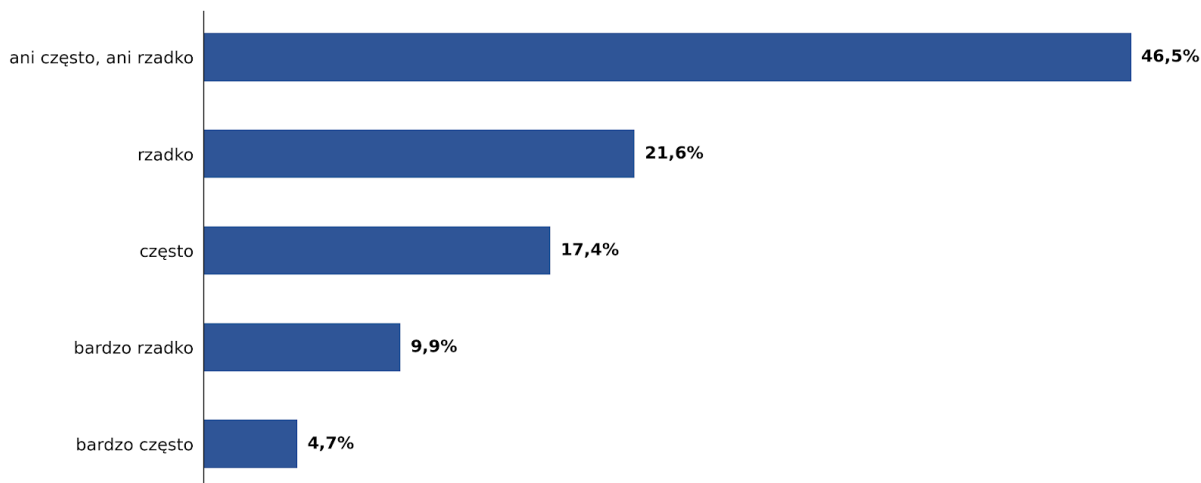
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Oferta Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach przyciąga aż 68,1% ankietowanych, co potwierdza silną pozycję instytucji na lokalnym rynku i posiadanie stabilnej publiczności. Jednocześnie 31,9% badanych nie uczestniczy w wydarzeniach. Taki rozkład głosów jest niezwykle cenny, ponieważ pokazuje, że diagnoza objęła również osoby dotąd niezaangażowane. Ta blisko jedna trzecia społeczności, która wzięła udział w badaniu, ale nie korzysta z oferty na co dzień, stanowi bezpośredni potencjał wzrostu frekwencji. Dane te dają pełną podstawę do szczegółowej analizy barier, takich jak niedobór informacji czy kwestie logistyczne.

Rysunek 12. Główne motywacje skłaniające do regularnego uczestnictwa w życiu instytucji
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

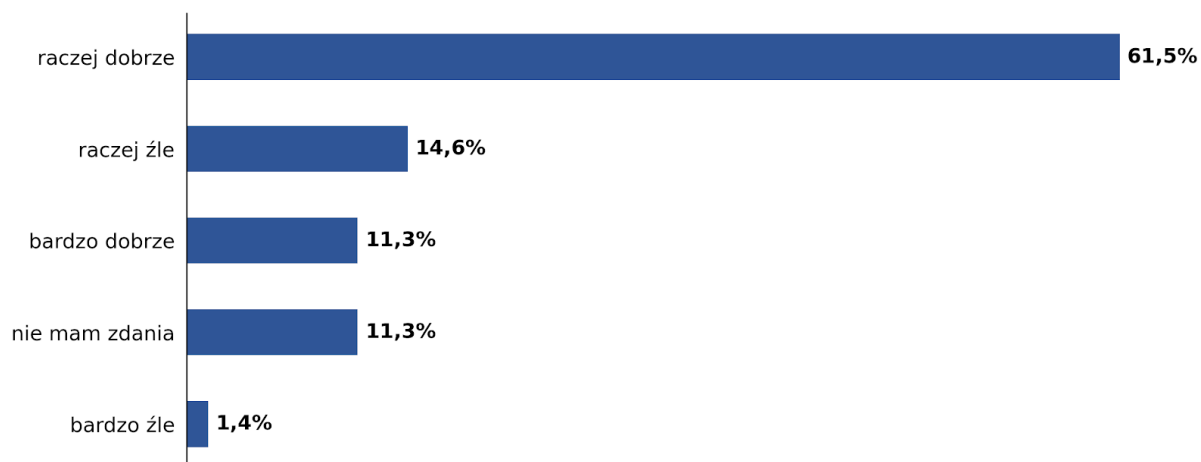
Badania motywacji stałych użytkowników Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach pokazują, że głównym powodem korzystania z oferty jest chęć relaksu i odpoczynku od codzienności, na co wskazuje 52,1% badanych. Ważnym atutem placówki jest także dogodne położenie blisko domu (42,3%), co czyni ją ośrodkiem pierwszego kontaktu w najbliższym otoczeniu. Silnym bodźcem pozostaje wewnętrzna potrzeba kontaktu ze sztuką (37,6%). Rozwój osobisty oraz przystępna cena uzyskały równy wynik 31,5%, co potwierdza wrażliwość finansową odbiorców oraz ich nastawienie na zdobywanie nowych umiejętności. Przywiązanie do miejsca motywuje 19,2% respondentów, co świadczy o lojalności wobec instytucji. Najrzadziej wskazywano aspekt towarzyski (11,3%), co oznacza, że dom kultury jest postrzegany głównie jako przestrzeń indywidualnego rozwoju, a nie integracji.

Rysunek 13. Deklarowana częstotliwość udziału w wydarzeniach organizowanych przez placówkę

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Analiza częstotliwości udziału w wydarzeniach Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach wskazuje na wyraźną dominację uczestnictwa okazjonalnego. Największa grupa, obejmująca 46,5% badanych, wybiera ofertę selektywnie, uzależniając obecność od konkretnego tematu. Rzadki udział deklaruje 21,6% osób, a bardzo rzadki 9,9%. Z kolei grupa stale zaangażowana jest stosunkowo nieliczna – często w życiu instytucji uczestniczy 17,4%, a bardzo często zaledwie 4,7% ankietowanych. Taki rozkład głosów pokazuje, że większość mieszkańców nie ma nawyku regularnego odwiedzania MDK.

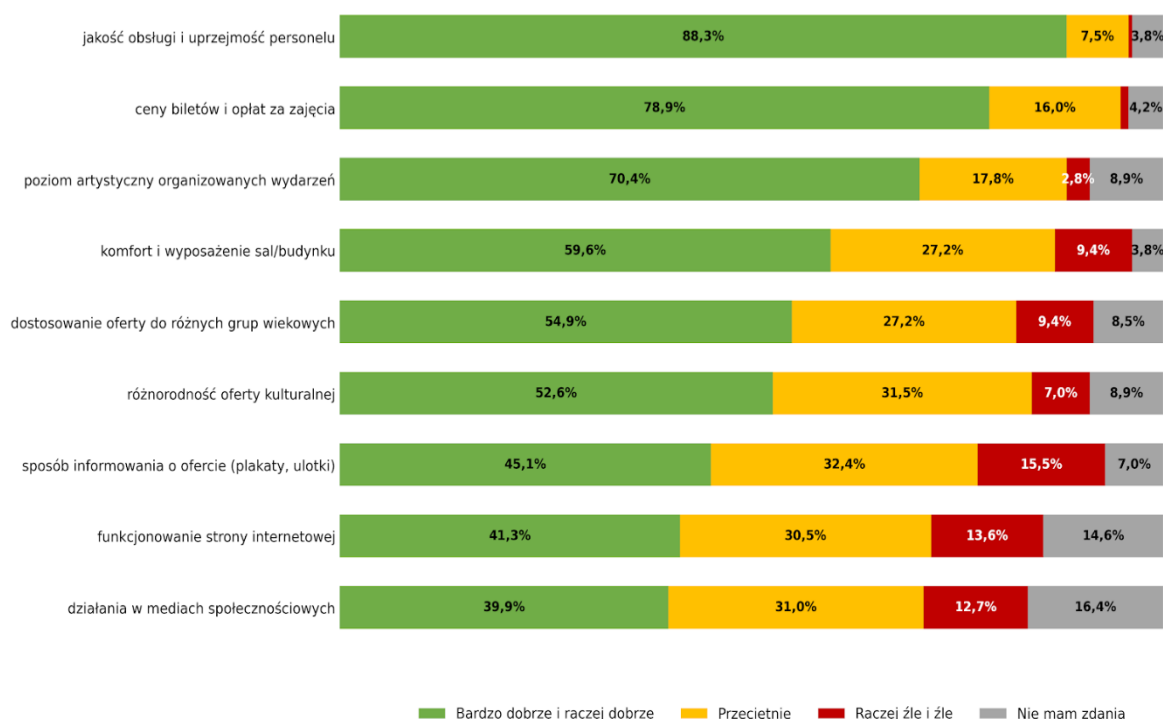

Rysunek 14. Ogólna ocena działalności MDK w opinii aktywnych odbiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Ogólna ocena działalności Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach jest w przeważającej mierze pozytywna. Łącznie blisko trzy czwarte użytkowników deklaruje zadowolenie z oferty, z czego 61,5% ocenia ją jako raczej dobrą, a 11,3% jako bardzo dobrą. Skrajnie negatywne opinie stanowią margines, ponieważ najniższą ocenę wystawiło zaledwie

1,4% respondentów. Grupa osób oceniających ofertę bardzo wysoko jest równa liczbie osób niemających sprecyzowanego zdania (po 11,3%), co wskazuje na obecność odbiorców uczestniczących w wydarzeniach zbyt rzadko, by dokonać ich jednoznacznej oceny.

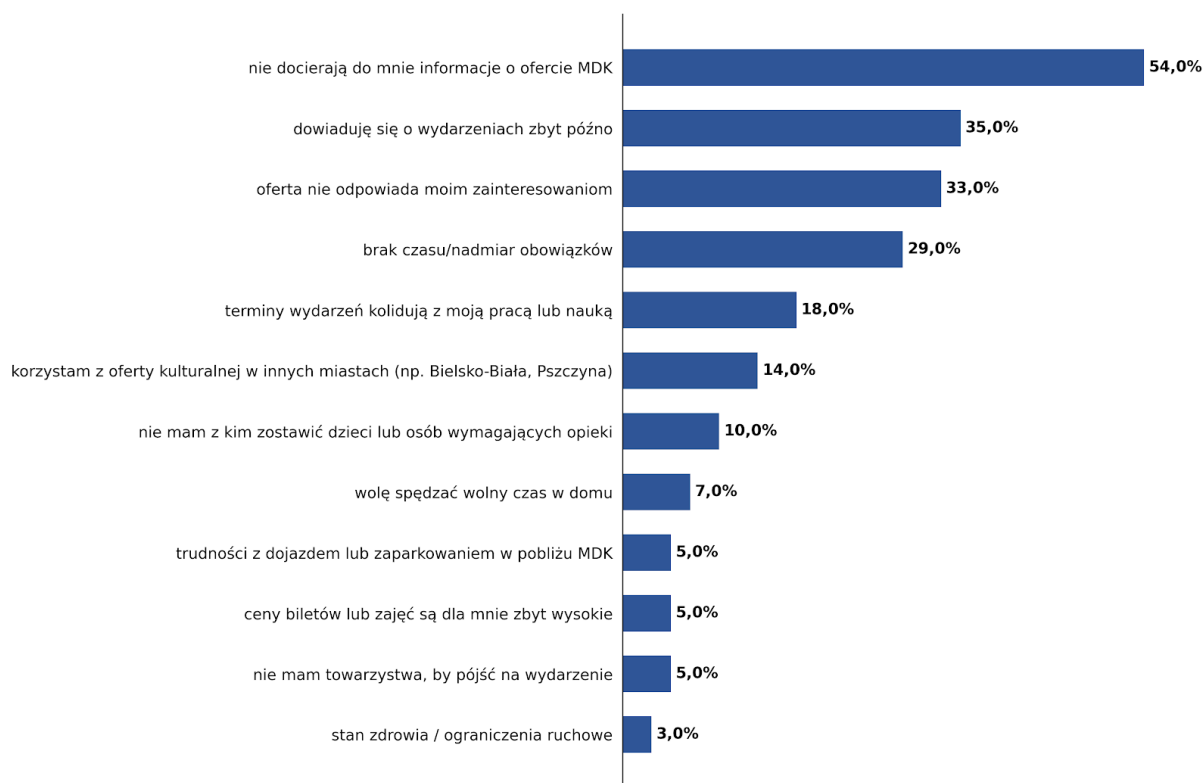

Rysunek 15. Szczegółowa ocena wybranych aspektów funkcjonowania MDK

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Ocena poszczególnych obszarów działalności MDK wyraźnie wskazuje mocne strony instytucji oraz elementy wymagające pilnych zmian. Najwyższe uznanie budzi jakość obsługi i uprzejmość personelu, co potwierdza aż 88,3% pozytywnych wskazań przy znikomym odsetku krytyki wynoszącym 0,5%. Solidnym fundamentem jest również polityka cenowa, satysfakcjonująca 78,9% badanych, oraz poziom artystyczny wydarzeń, doceniony przez 70,4% odbiorców. Te dane dowodzą, że merytoryczna oferta placówki stoi na wysokim poziomie i pozostaje dostępna finansowo dla większości mieszkańców.

Słabszym ogniwem okazuje się obszar komunikacji oraz infrastruktury. Choć komfort sal i wyposażenie budynku ocenia dobrze 59,6% osób, to blisko co dziesiąty respondent dostrzega tu wyraźne braki. Największe wyzwanie promocyjne stanowią tradycyjne formy informacji, takie jak plakaty i ulotki, które generują najwyższy poziom niezadowolenia, sięgający 15,5% negatywnych ocen. Jednocześnie kanały cyfrowe, czyli strona internetowa i media społecznościowe, notują pełną satysfakcję odpowiednio na poziomie 41,3% oraz 39,9%, przy bardzo dużym udziale opinii neutralnych.

Rysunek 16. Przyczyny braku zainteresowania ofertą wśród osób niekorzystających z usług MDK

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Analiza przyczyn nieobecności mieszkańców w życiu kulturalnym MDK jednoznacznie wskazuje na błędy w systemie komunikacji jako główną barierę wejścia. Aż 54% nieaktywnych respondentów twierdzi, że informacje o ofercie do nich nie docierają, a kolejne 35% dowiaduje się o wydarzeniach zbyt późno. Pokazuje to, że dla niemal dziewięciu na dziesięciu niezaangażowanych mieszkańców przeszkodą nie jest brak chęci, lecz niedoskonały przepływ informacji. Dodatkowo 33% badanych wskazuje na niedopasowanie programu do ich zainteresowań. Ograniczenia wynikające ze stylu życia, takie jak brak czasu (29,0%) czy kolizja z obowiązkami zawodowymi i szkolnymi (18,0%), również odgrywają istotną rolę. Z kolei bariera finansowa okazuje się znikoma, ponieważ na wysokie ceny biletów narzekazaledwie 5,0% ankietowanych, a problemy zdrowotne dotyczą tylko 3,0%.

Analiza ostatniego pytania kwestionariusza, mającego charakter otwarty, dostarcza najbogatszego materiału diagnostycznego, będącego bezpośrednim głosem mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice. Odpowiedzi zostały poddane wnikliwej kategoryzacji, która pozwoliła na wyłonienie dominujących obszarów potrzeb oraz konkretnych postulatów rozwojowych. Poniżej zaprezentowano zestawienie tych kategorii wraz z ich szczegółową interpretacją.

Wydarzenia artystyczne i oferta kinowa stanowią najliczniejszą grupę głosów, w której wybrzmiewa silna potrzeba profesjonalizacji. Respondenci oczekują częstszego zapraszania zawodowych artystów scenicznych, aktorów znanych z ogólnopolskich teatrów oraz gwiazd muzyki klasycznej, operowej i rockowej. Część mieszkańców sugeruje, że lokalne grupy amatorskie powinny stanowić jedynie uzupełnienie, a nie główną oś repertuaru. W obszarze kina pojawiają się postulaty dotyczące rozszerzenia oferty o filmy edukacyjne dla młodzieży, ambitne bajki dla dzieci oraz retransmisje wielkich koncertów światowych, przy jednoczesnym zachowaniu obecnego charakteru kina jako miejsca wolnego od reklam i popcornu.

Infrastruktura i komfort uczestnictwa to kategoria, w której głosy mieszkańców są wyjątkowo zgodne i krytyczne. Najczęściej pojawiającym się problemem jest stan sali widowiskowej, a konkretnie skrajnie niewygodne fotele z brakiem miejsca na nogi, co według wielu osób uniemożliwia komfortowe uczestnictwo w dłuższych wydarzeniach. Respondenci wskazują również na potrzebę generalnego remontu zaplecza i garderób, które określają mianem przestarzałych. Kluczowym postulatem infrastrukturalnym, pojawiającym się w wielu wypowiedziach, jest utworzenie w budynku MDK nowoczesnej kawiarni artystycznej. Miałyby ona pełnić funkcję strefy relaksu przed seansami oraz miejsca spotkań towarzyskich po spektaklach, czego obecnie w najbliższej okolicy dotkliwie brakuje.

Warsztaty i rozwój kompetencji to obszar, w którym mieszkańcy szukają nowych form aktywności wykraczających poza tradycyjne koła zainteresowań. Postulaty dotyczą powołania klubu gier planszowych i fantastyki, klubu książki dla dorosłych oraz warsztatów tematycznych, takich jak gotowanie, nauka gry na gitarze czy zajęcia prozdrowotne dla seniorów. Ciekawym wątkiem jest propozycja otwarcia instytucji na współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami i rzemieślnikami, którzy mogliby prowadzić w murach MDK własne, autorskie warsztaty rękodzielnicze.

Oferta dla dzieci i młodzieży została zdominowana przez prośby o wprowadzenie zajęć gordonowskich oraz koncertów sensorycznych dla niemowląt i małych dzieci, których oferta w gminie jest oceniana jako niewystarczająca. W przypadku młodzieży mieszkańcy sugerują organizację wydarzeń z udziałem artystów będących obecnie „na czasie” w mediach społecznościowych oraz ożywienie współpracy ze szkołami, aby oferta MDK mogła realnie konkurować z propozycjami komercyjnymi w pobliskich dużych miastach.

Komunikacja i marketing online to kategoria obejmująca głosy o konieczności unowocześnienia sposobu informowania o działaniach instytucji. Mieszkańcy wprost wskazują na potrzebę wcześniejszego ogłaszania repertuaru oraz intensyfikacji działań w mediach społecznościowych, aby uniknąć sytuacji, w której o ciekawym wydarzeniu dowiadują się już po jego terminie. Pojawiają się także uwagi dotyczące synchronizacji godzin zakończenia

spektakli z rozkładami komunikacji miejskiej, co ułatwiłoby powrót do domu mieszkańcom dalszych sołectw.

Integracja i atmosfera miejsca to grupa odpowiedzi dotycząca budowania wspólnoty. Respondenci marzą o międzypokoleniowych spotkaniach tanecznych, letniej scenie plenerowej oraz festynach o charakterze rozrywkowym z udziałem DJ-ów. W tej kategorii znajdują się również głosy porównujące MDK do prężnie działających ośrodków w Pszczynie czy Bielsku-Białej, co wskazuje na wysoką świadomość mieszkańców i ich aspiracje do uczestnictwa w kulturze na najwyższym, regionalnym poziomie.

Ostatnią, najmniej liczną grupę stanowią **odpowiedzi neutralne i podziękowania**, w których respondenci ograniczyli się do słów uznania dla pracy zespołu lub zadeklarowali brak dalszych uwag.

2.3 Opis i wyniki III działania diagnostycznego: warsztaty wydobywcze

2.3.1. Warsztaty wydobywcze z przedstawicielami rad osiedli i sołtysami

12 maja 2026 r. w Miejskim Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach odbyły się pierwsze warsztaty wydobywcze, w których wzięli udział przedstawiciele rad osiedli oraz sołtysi.

Warsztaty rozpoczęły się od krótkiej **części integracyjnej**, podczas której uczestnicy mieli możliwość przedstawienia się oraz zaprezentowania swojej roli i zaangażowania w życie lokalnej społeczności. Szczególny nacisk położono na doświadczenia związane z działalnością społeczną, samorządową oraz aktywnością na rzecz mieszkańców gminy. Część ta miała na celu stworzenie atmosfery współpracy, otwartości i wzajemnego poznania, co sprzyjało dalszej pracy warsztatowej.

Część właściwa warsztatów została podzielona na dwa etapy. Uczestnicy pracowali w losowo dobranych grupach, co umożliwiło wymianę perspektyw pomiędzy osobami reprezentującymi różne środowiska i obszary aktywności społecznej.

Pierwszy etap warsztatów obejmował identyfikację istniejących inicjatyw, wydarzeń cyklicznych oraz działań społecznych realizowanych na terenie gminy. Celem tej części było uświadomienie uczestnikom skali i różnorodności już podejmowanych aktywności, a także docenienie dotychczasowego zaangażowania mieszkańców i lokalnych liderów. Wszystkie trzy grupy przygotowały obszerne zestawienia inicjatyw funkcjonujących w przestrzeni lokalnej. Następnie uczestnicy prezentowali wyniki swojej pracy, wskazując znaczenie poszczególnych działań dla integracji społecznej, budowania tożsamości lokalnej oraz aktywizacji mieszkańców.

Wśród inicjatyw szczególnie docenianych i cieszących się dużą popularnością wymieniono zarówno wydarzenia o charakterze kulturalnym, jak i sportowym. Uczestnicy wskazywali przede wszystkim na Dni Czechowic-Dziedzic, cykliczną imprezę „Zapaleńcy”, działalność szkoły tańca, koncerty oraz wydarzenia organizowane przez Miejski Dom Kultury i Miejską Bibliotekę Publiczną, w tym spotkania z ciekawymi gośćmi i wydarzenia animujące życie kulturalne mieszkańców. Wysoko oceniono również inicjatywy realizowane przez MOSiR oraz liczne lokalne kluby sportowe, podkreślając ich znaczenie dla aktywizacji dzieci, młodzieży i dorosłych.

Uczestnicy zwracali uwagę na silne tradycje sportowe miasta, wspominając znanych sportowców, którzy rozpoczynali swoją karierę właśnie w Czechowicach-Dziedzicach. Podkreślano także dużą rolę warsztatów rękodzielniczych, wystaw oraz występów lokalnych zespołów muzycznych i tanecznych, które wzmacniają więzi społeczne i pozwalają mieszkańcom rozwijać swoje pasje oraz prezentować lokalny dorobek artystyczny.

W trakcie dyskusji doceniono również działalność Towarzystwa Przyjaciół Czechowic-Dziedzic oraz znaczenie parków i terenów zielonych jako miejsc sprzyjających odpoczynkowi, integracji mieszkańców oraz budowaniu świadomości ekologicznej. Szczególne uznanie zyskała impreza „Zapaleńcy”, która dzięki organizacji wydarzeń integracyjnych, aktywności sportowych i działań międzypokoleniowych skutecznie łączy mieszkańców różnych grup wiekowych.

Ważnym elementem rozmów było także podkreślenie lokalnych tradycji i dziedzictwa kulturowego. Uczestnicy zwrócili uwagę na grę karcianą Taroki, posiadającą wieloletnią tradycję w regionie, której obecnie uczą się kolejne pokolenia mieszkańców. Wskazano, że tego typu inicjatywy mają istotne znaczenie dla zachowania lokalnej tożsamości oraz przekazywania tradycji międzypokoleniowo.

W trakcie prezentacji ujawniło się, że część inicjatyw nie była powszechnie znana wszystkim uczestnikom, co stworzyło przestrzeń do wymiany informacji oraz inspiracji. Już na tym etapie pojawiały się pomysły dotyczące rozwijania istniejących wydarzeń i wykorzystywania ich potencjału do tworzenia kolejnych działań społecznych i kulturalnych.

Rysunek 17. Chmura słów obrazująca zidentyfikowany potencjał kulturowy Gminy
 Źródło: opracowanie własne na podstawie materiału z warsztatów.

Drugi etap warsztatów koncentrował się na identyfikacji potrzeb mieszkańców oraz wypracowaniu pomysłów na nowe inicjatywy społeczne, kulturalne i integracyjne, których – zdaniem uczestników – brakuje obecnie na terenie gminy. Uczestnicy zostali zachęcani do swobodnego zgłaszania propozycji, bez ograniczeń formalnych czy organizacyjnych, przy założeniu, że każdy pomysł stanowi wartościowy głos w procesie diagnozy lokalnych potrzeb i potencjałów.

W trakcie pracy grupowej pojawiło się bardzo wiele różnorodnych inicjatyw – zarówno niewielkich, możliwych do wdrożenia w krótkim czasie, przy stosunkowo małych nakładach i zaangażowaniu lokalnych społeczności, jak i bardziej rozbudowanych projektów o charakterze ogólnomiejskim, a nawet regionalnym, wymagających długofalowego planowania oraz współpracy różnych podmiotów. Podkreślano jednak, że nawet większe przedsięwzięcia mogą stanowić ważny początek dalszych działań rozwojowych i budowania lokalnej tożsamości.

Jednym z pomysłów, który pojawiał się we wszystkich grupach, była **organizacja międzysąsiedzkich lub międzyosiedlowych zawodów i turniejów** inspirowanych dawnymi „turniejami miast”. Uczestnicy proponowali, aby wydarzenia miały różnorodny charakter – sportowy, kulinarny, artystyczny czy historyczny – i obejmowały m.in. prezentacje lokalnych talentów oraz znanych osób wywodzących się z poszczególnych osiedli. Jako naturalne miejsce realizacji wskazywano teren MOSiR-u. Szczególnie podkreślano integracyjny wymiar tej inicjatywy oraz jej potencjał do łączenia różnych pokoleń mieszkańców, w tym aktywizacji seniorów.

Drugim szeroko omawianym pomysłem było zagospodarowanie niewykorzystanych przestrzeni, pustostanów oraz starych budynków i przekształcenie ich w **miejsca spotkań młodych ludzi**. Uczestnicy wskazywali zwłaszcza na potrzebę stworzenia przestrzeni dla młodzieży i harcerzy, którzy aktywnie działają na terenie gminy. Ważnym elementem tej koncepcji było zaangażowanie samych młodych mieszkańców w proces planowania i adaptacji takich miejsc, tak aby odpowiadały ich realnym potrzebom i sprzyjały bezpiecznemu spędzaniu czasu, integracji oraz budowaniu relacji społecznych.

Istotnym wątkiem warsztatów była także **potrzeba ochrony i przekazywania lokalnych tradycji**. Uczestnicy zaproponowali organizację międzypokoleniowych spotkań poświęconych nauce **gry w Taroki**, podczas których starsi mieszkańcy mogliby przekazywać młodszemu pokoleniom zasady gry oraz związane z nią lokalne tradycje i zwyczaje. Pomysł ten został wskazany jako przykład działania wzmacniającego więzi społeczne oraz lokalną tożsamość kulturową.

Wśród propozycji pojawiła się również idea stworzenia **gry miejskiej** poświęconej historii Czechowic-Dziedzic oraz dziedzictwu przemysłowemu miasta. Uczestnicy sugerowali połączenie gry z wyznaczeniem lub rozbudową szlaku zabytków przemysłowych, przypominających o historycznym przemysłowym charakterze miasta i jego dawnym znaczeniu gospodarczym. Tego rodzaju inicjatywa mogłaby pełnić funkcję edukacyjną, turystyczną oraz promocyjną.

Kolejnym pomysłem była **zmiana charakteru ulicy Słowackiego** w centrum miasta poprzez ograniczenie ruchu samochodowego i przekształcenie jej w reprezentacyjny deptak miejski, służący spacerom, organizacji wydarzeń plenerowych i integracji mieszkańców.

Duże zainteresowanie wzbudziła także **koncepcja zagospodarowania terenu Lasku** jako miejsca wypoczynku, relaksu i spotkań z kulturą. Uczestnicy proponowali organizację kina letniego, warsztatów rękodzielniczych, spotkań tematycznych, prelekcji oraz wydarzeń integracyjnych skierowanych do mieszkańców w różnym wieku. Podkreślano, że przestrzeń ta mogłaby stać się miejscem regularnych działań międzypokoleniowych i kulturalnych.

Wśród inicjatyw o charakterze społecznym pojawił się także pomysł „**obwoźnej złotej rączki**”. Zakładał on współpracę starszych rzemieślników i fachowców z młodszymi

W trakcie pracy zastosowano metodę **burzy mózgów**, która umożliwiła generowanie dużej liczby różnorodnych pomysłów oraz aktywne włączenie wszystkich uczestników w proces twórczy. Wykorzystano również elementy **metody Disneya**, pozwalające spojrzeć na proponowane inicjatywy z różnych perspektyw – kreatywnej, realistycznej i krytycznej. Takie podejście sprzyjało zarówno rozwijaniu innowacyjnych koncepcji, jak i ich wstępnej ocenie pod kątem możliwości wdrożenia i potencjalnych wyzwań. Zastosowane metody warsztatowe wspierały aktywizację uczestników, rozwój współpracy oraz budowanie poczucia współodpowiedzialności za rozwój lokalnej społeczności.

2.3.2. Warsztaty wydobywcze z przedstawicielami organizacji pozarządowych

13 maja 2026 r. w Miejskim Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach odbyły się drugie warsztaty wydobywcze, w których wzięli udział przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Czechowice-Dziedzice.

Drugiego dnia warsztatów spotkanie rozpoczęło się od krótkiej **części integracyjnej**, podczas której uczestnicy reprezentujący stowarzyszenia oraz organizacje pozarządowe mieli możliwość przedstawienia swojej działalności, obszarów zaangażowania oraz doświadczeń związanych z pracą na rzecz lokalnej społeczności. Szczególną uwagę poświęcono inicjatywom realizowanym przez sektor pozarządowy, współpracy z mieszkańcami oraz działaniom wspierającym rozwój społeczny gminy. Celem tej części było stworzenie atmosfery sprzyjającej współpracy, wymianie doświadczeń i wzajemnemu poznaniu się uczestników, co stanowiło dobrą podstawę do dalszej pracy warsztatowej.

Główna część warsztatów została podzielona na dwa etapy. Uczestnicy pracowali w grupach utworzonych w sposób losowy, co pozwoliło na wymianę różnych punktów widzenia pomiędzy osobami reprezentującymi odmienne środowiska oraz obszary działalności społecznej.

Pierwszy etap pracy dotyczył rozpoznania i omówienia istniejących inicjatyw, cyklicznych wydarzeń oraz działań społecznych realizowanych na terenie gminy. Zadaniem tej części było pokazanie uczestnikom skali i różnorodności podejmowanych już aktywności, a także podkreślenie znaczenia dotychczasowego zaangażowania mieszkańców i lokalnych liderów. Wszystkie trzy zespoły opracowały rozbudowane zestawienia inicjatyw funkcjonujących w społeczności lokalnej. Następnie uczestnicy zaprezentowali efekty swojej pracy, zwracając uwagę na rolę poszczególnych działań w budowaniu więzi społecznych, wzmacnianiu lokalnej tożsamości oraz aktywizowaniu mieszkańców.

Szczególnie interesującym elementem warsztatów **była prezentacja licznych inicjatyw społecznych, kulturalnych i sportowych** realizowanych zarówno na poziomie gminnym, jak

i przez poszczególne stowarzyszenia oraz organizacje pozarządowe reprezentowane przez uczestników. W przeciwieństwie do pierwszego dnia warsztatów, podczas którego skupiano się głównie na najbardziej rozpoznawalnych wydarzeniach miejskich, tym razem uczestnicy mieli okazję zaprezentować również działania o mniejszym zasięgu, organizowane lokalnie przez ich własne organizacje i środowiska. Dzięki temu pozostali uczestnicy mogli poznać wiele wartościowych inicjatyw, które na co dzień nie są szeroko promowane, a mimo to odgrywają ważną rolę w integracji mieszkańców oraz budowaniu aktywności społecznej. Część z prezentowanych działań była dla wielu osób nowym i inspirującym odkryciem, co stworzyło przestrzeń do wymiany doświadczeń, pomysłów oraz nawiązywania potencjalnej współpracy pomiędzy organizacjami.

Wśród inicjatyw, które ponownie pojawiały się w wypowiedziach uczestników, znalazły się dobrze znane i cenione wydarzenia o charakterze integracyjnym i kulturalnym, takie jak Dni Czechowic-Dziedzic, cykliczna impreza rodzinna „Zapaleńcy” organizowana z okazji Dnia Dziecka, Jarmark Bożonarodzeniowy oraz po raz pierwszy organizowany Jarmark Wielkanocny. Wskazywano również na festiwale filmowe, kino pod chmurką, Orszak Trzech Króli oraz liczne wydarzenia organizowane przez Miejski Dom Kultury, w tym warsztaty rękodzielnicze, spotkania autorskie, wystawy i wernisaże. Podkreślano, że działania te mają istotny wpływ na rozwój życia kulturalnego gminy oraz umożliwiają mieszkańcom aktywne uczestnictwo w kulturze i rozwijanie własnych zainteresowań.

Dużo uwagi poświęcono również inicjatywom sportowym i rekreacyjnym. Uczestnicy doceniali działalność MOSiR-u oraz organizację wydarzeń takich jak „Biegiem po zdrowie” czy „Bieg Tropem Wilczym”, upamiętniający Żołnierzy Wyklętych. Wskazywano także na znaczenie parków miejskich i terenów zielonych jako przestrzeni sprzyjających aktywności fizycznej, integracji mieszkańców oraz spędzaniu czasu na świeżym powietrzu. Wśród lokalnych działań wymieniano również rozgrywki dzikich drużyn, pikniki osiedlowe oraz różnorodne inicjatywy angażujące dzieci, młodzież i całe rodziny.

Istotnym obszarem rozmów były także działania związane z kulturą, edukacją i integracją społeczną. Uczestnicy wskazywali między innymi na Konkurs Akordeonowy „Alkagran”, działalność chóru „Moniuszko”, Teatru Muzycznego Movimento, organizację debat oksfordzkich oraz międzynarodowych spotkań literackich z pisarzami. Duże uznanie zyskały również wydarzenia kultywujące lokalne tradycje i folklor, takie jak „Bronowisko” czy „Ligota Folk”, które wzmacniają lokalną tożsamość oraz pozwalają pielęgnować dziedzictwo kulturowe regionu.

W trakcie warsztatów wielokrotnie podkreślano także ogromną wartość działań skierowanych do seniorów. Szczególne uznanie zyskała aktywność Gminnej Rady Seniorów oraz Polskiego Związku Emerytów i Rencistów, które realizują bardzo bogaty program dla najstarszych mieszkańców gminy. Wśród podejmowanych działań wymieniano m.in. spacer

Drugi etap warsztatów koncentrował się na identyfikacji potrzeb mieszkańców oraz wypracowaniu pomysłów na nowe inicjatywy społeczne, kulturalne i integracyjne, których – zdaniem uczestników – brakuje obecnie na terenie gminy. Uczestnicy zostali zachęcani do swobodnego zgłaszania propozycji, bez ograniczeń formalnych czy organizacyjnych, przy założeniu, że każdy pomysł stanowi wartościowy głos w procesie diagnozy lokalnych potrzeb i potencjałów.

W przeciwieństwie do pierwszych warsztatów, podczas których uczestnicy koncentrowali się głównie na tworzeniu nowych pomysłów i inicjatyw społeczno-kulturalnych, podczas drugiego spotkania większy nacisk położono na **identyfikację deficytów, braków oraz obszarów wymagających wsparcia i dalszego rozwoju**. Dyskusje miały bardziej diagnozujący charakter i pozwoliły uczestnikom wskazać konkretne potrzeby mieszkańców oraz bariery utrudniające rozwój lokalnej aktywności społecznej i kulturalnej. Jednocześnie rozmowy pokazały dużą świadomość uczestników dotyczącą potencjału gminy oraz możliwości jego lepszego wykorzystania poprzez skuteczniejszą współpracę, komunikację i koordynację działań.

Jednym z najczęściej powtarzających się tematów był **problem niewystarczającej promocji wydarzeń** i braku spójnego systemu informowania mieszkańców o ofercie kulturalnej, społecznej i sportowej gminy. Uczestnicy wskazywali na potrzebę stworzenia jednego wspólnego **biuletynu, informatora lub kalendarza wydarzeń**, w którym znalazłyby się wszystkie organizowane inicjatywy. Podkreślano, że obecnie wiele wydarzeń odbywa się równolegle, co powoduje trudności zarówno dla mieszkańców planujących udział, jak i dla samych organizatorów. Zwracano również uwagę na brak koordynacji pomiędzy instytucjami oraz niewystarczające nagłaśnianie części wydarzeń, przez informacje o wielu wartościowych inicjatywach nie docierają do szerszego grona odbiorców. Potrzeba stworzenia sprawnego i czytelnego systemu komunikacji pojawiała się we wszystkich grupach warsztatowych.

Ważnym obszarem dyskusji były również kwestie związane z **infrastrukturą oraz dostępnością przestrzeni** do działalności społecznej i kulturalnej. Uczestnicy zwracali uwagę na brak odpowiednich miejsc do spotkań dla seniorów, młodzieży oraz organizacji pozarządowych. Podobne potrzeby zgłaszane były już podczas pierwszych warsztatów, co może świadczyć o realnym i długotrwałym deficycie lokalowym. W tym kontekście pojawiły się propozycje stworzenia centrum inicjatyw społecznych, inkubatora przedsiębiorczości i NGO oraz przestrzeni sprzyjających integracji mieszkańców i rozwijaniu oddolnych działań społecznych.

W trakcie rozmów wielokrotnie podkreślano także potrzebę powołania **koordynatora inicjatyw społecznych i gminnych**, który odpowiadałby za przepływ informacji, współpracę pomiędzy instytucjami oraz wspieranie organizacji lokalnych w realizacji działań. Uczestnicy zauważali, że mimo dużej liczby inicjatyw często brakuje osoby lub podmiotu

odpowiedzialnego za ich wzajemne łączenie, promocję oraz planowanie wspólnych przedsięwzięć.

Istotnym wątkiem była również **oferta skierowana do młodzieży**. Uczestnicy zwracali uwagę na niewystarczającą liczbę atrakcyjnych działań kulturalnych i integracyjnych dla młodych mieszkańców oraz potrzebę ich większej aktywizacji. Podkreślano konieczność organizacji animacji osiedlowych, tworzenia przestrzeni sprzyjających spotkaniom młodzieży oraz zwiększenia dostępności wydarzeń kulturalnych poprzez tańsze bilety i system zniżek – zarówno dla młodzieży, jak i seniorów. Zwracano uwagę, że wysokie ceny biletów, szczególnie na wydarzenia komercyjne, często ograniczają możliwość uczestnictwa części mieszkańców w życiu kulturalnym gminy.

Jedna z grup szczególnie mocno akcentowała potrzebę rozwijania **edukacji muzycznej** w szkołach oraz zwiększania udziału dzieci i młodzieży w wydarzeniach artystycznych, zwłaszcza koncertach muzyki poważnej. Wskazywano, że młodzi mieszkańcy coraz rzadziej uczestniczą w tego typu wydarzeniach, dlatego warto rozwijać współpracę pomiędzy szkołami a instytucjami kultury oraz zachęcać placówki edukacyjne do aktywniejszego udziału w lokalnym życiu kulturalnym. Uczestnicy zauważali również, że szkoły nie zawsze odpowiadają na zaproszenia do współpracy i nie zawsze angażują się w organizowane wydarzenia, mimo dużego potencjału w tym zakresie.

Wśród propozycji działań społecznych pojawiły się także inicjatywy związane ze **wsparciem rodzin i zdrowia psychicznego**. Uczestnicy wskazywali na potrzebę organizacji terapii grupowych i warsztatów w ramach programu „Akademia Rodzica”, które mogłyby pomagać rodzicom w radzeniu sobie z problemami wychowawczymi oraz budowaniu kompetencji społecznych i komunikacyjnych. Podkreślano rosnące znaczenie działań profilaktycznych i edukacyjnych odpowiadających na współczesne wyzwania społeczne.

Podczas warsztatów pojawiło się również wiele pomysłów dotyczących dalszego rozwoju życia kulturalnego i integracji mieszkańców. Wśród nich wymieniano **organizację recitali plenerowych, stworzenie lokalu z muzyką na żywo, rozwój imprez plenerowych** dla mieszkańców oraz wykorzystanie potencjału terenów zielonych, szczególnie Lasku, jako miejsca wydarzeń społecznych i kulturalnych. Uczestnicy proponowali również stworzenie **muzeum przemysłu** przypominającego o historycznym charakterze miasta, wydanie **albumu** poświęconego twórcom kultury i znanym postaciom związanym z Czechowicami-Dziedzicami, a także organizację festiwalu młodego wina.

Ważnym tematem była także potrzeba lepszego docierania z informacjami do seniorów. Uczestnicy wskazywali na konieczność stworzenia dedykowanego **kanału informacyjnego skierowanego do osób starszych**, który ułatwiłby im dostęp do informacji o wydarzeniach, zajęciach i możliwościach aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym gminy.

wspierały aktywizację uczestników, rozwój współpracy oraz budowanie poczucia współodpowiedzialności za rozwój lokalnej społeczności.

2.4 Opis i wyniki IV działania diagnostycznego: kawiarenki obywatelskie

2.4.1. Kawiarenka obywatelska w Zabrzegu

W dniu 14 maja 2026 r. w przestrzeni strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Zabrzegu odbyło się pierwsze spotkanie z cyklu kawiarenek obywatelskich. W wydarzeniu udział wzięli mieszkańcy sołectwa, w tym m.in.: przedstawiciele placówek edukacyjnych, członkinie KGW, lokalni twórcy, społecznicy, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz sołtys. Głównym celem spotkania było zmapowanie unikalnego potencjału kulturowego, społecznego i przyrodniczego sołectwa Zabrzeg, a także wypracowanie innowacyjnych, oddolnych propozycji projektów, które wzbogacą i zdynamizują ofertę kulturalną sołectwa i całej Gminy Czechowice-Dziedzice.

Wybór strażnicy OSP w Zabrzegu na miejsce spotkania nie był przypadkowy. Obiekt ten od pokoleń stanowi serce lokalnego życia społecznego, łącząc funkcje bezpieczeństwa z integracją sąsiedzką. Przeprowadzenie kawiarenki obywatelskiej właśnie w tym punkcie na mapie sołectwa pozwoliło na wyzwolenie naturalnej energii społecznej i zredukowanie barier formalnych między uczestnikami a moderatorami.

Podczas zabrzeskiego spotkania postawiono na interaktywne i kreatywne techniki animacji społecznej. Spotkanie zostało celowo podzielone na dwa kluczowe i komplementarne etapy, z których każdy odpowiadał na jedno fundamentalne pytanie diagnostyczne.

Etap I koncentrował się wokół pytania: *„Jakie lokalne skarby kultury warto pokazać światu?”*. Uczestnicy mieli za zadanie dokonać szczegółowej inwentaryzacji zasobów Zabrzega – od dziedzictwa materialnego, przez tradycje kulinarne, aż po kapitał społeczny i inspirujące jednostki. **Etap II** stanowił logiczne rozwinięcie diagnozy i skupiał się na pytaniu: *„Jak możemy to zrobić wspólnie?”*. W tej części przekształcano zidentyfikowane zasoby w konkretne propozycje działań kulturalnych i społecznych. Wszystkie wnioski, postulaty oraz pomysły były na bieżąco rejestrowane na tablicy flipchart za pomocą kolorowych karteczek, tworząc unikalną, wizualną prezentację potencjału kulturowego Zabrzega i pomysłów na inicjatywy.

Szczegółowa analiza materiału wizualnego i tekstowego wypracowanego przez uczestników pozwoliła na sklasyfikowanie lokalnych „skarbów” Zabrzega w pięć głównych kategorii. Świadczą one o niezwykle silnej tożsamości regionalnej oraz wysokim poziomie zakorzenienia mieszkańców w tradycji historycznego Śląska Cieszyńskiego.

a) dziedzictwo ludowe, muzyczne i artystyczne

Uczestnicy jako kluczowe dobro wskazali **Zespół Regionalny Zabrzeg** oraz **Kapelę Ludową KGW**. Formacje te stanowią filar ochrony tożsamości regionalnej, przekazując tradycje muzyczne, taneczne oraz **stroje ludowe** kolejnym pokoleniom. W tym samym nurcie wymieniono **KGW „Zabrzeżanki”** oraz lokalny **chór**, co udowadnia, że tradycje wokalne i wspólnotowe muzykowanie są w sołectwie niezwykle żywe. Integralnym elementem tożsamości jest także unikalne **rękodzieło**, tworzone przez lokalnych artystów, będące nośnikiem tradycyjnych wzorów i technik rzemieślniczych. Warto dodać, że zespół regionalny i powiązane z nim ognisko muzyczne są rozwijane we współpracy z Miejskim Domem Kultury.

b) tradycje kulinarne

Jednym z najbardziej wyrazistych i jednoznacznie identyfikowanych zasobów sołectwa jest jego dziedzictwo gastronomiczne, stanowiące filar dziedzictwa kulinarnego Śląska Cieszyńskiego. Na czoło wysuwają się unikalne specjały wypiekane według tradycyjnych receptur: **kołocz zabrzeski** oraz drobne **ciasteczka zabrzeskie** (odzwierciedlające słynne cieszyńskie tradycje małych wypieków świątecznych i okolicznościowych). Kuchnia tradycyjna stanowi w Zabrzegu nie tylko dziedzictwo, ale również potężne narzędzie integracji społecznej i potencjalny produkt turystyczny, wokół którego można budować cykliczne wydarzenia promocyjne.

c) kapitał ludzki i instytucjonalny

Mieszkańcy Zabrzega z dumą wskazywali na konkretne osoby i instytucje budujące prestiż miejscowości. Wśród liderów i twórców kultury wymieniono postacie stanowiące autorytety, animatorów życia kulturalnego oraz strażników lokalnej pamięci historycznej. Kluczową rolę instytucjonalną przypisano **OSP**, która wykracza daleko poza funkcje ratownicze, będąc realnym animatorem życia społecznego, oraz **sołtysowi**, postrzeganemu jako lider i koordynator oddolnych ruchów. Ważne miejsce zajmuje **Stowarzyszenie „Przyjazny Zabrzeg”**, które odwołując się do przykładu aktywności swego patrona, ks. prałata Józefa Londzina, podejmuje szereg działań aktywizujących społeczność, promujących historię oraz jednoczących lokalne organizacje.

d) wydarzenia cykliczne, religijne i społeczno-sportowe

Zabrzeg charakteryzuje się bogatym kalendarzem wydarzeń, które skutecznie budują więzi społeczne. Wymieniono tu imprezy o charakterze masowym i integracyjnym, takie jak **Festyn Zabrzeski**. Szczególne miejsce zajmuje **Orszak Trzech Króli** – jeden z najstarszych w diecezji bielsko-żywieckiej, przyciągający kilkaset osób, któremu towarzyszy konkurs szopek bożonarodzeniowych. Wyjątkowe miejsce zajmują inicjatywy o charakterze artystyczno-religijnym: **jasełka** oraz **festiwal kolędowy**. Co dwa lata organizowany jest również **Festiwal Amatorskich Ognisk Muzycznych**. Ważnym filarem aktywności są też

Podczas drugiego etapu warsztatów uczestnicy wykazali się ogromną kreatywnością, przekuwając zdiagnozowane zasoby w konkretne projekty kulturalno-społeczne. Zgłoszone pomysły ułożono w cztery zintegrowane obszary programowe.

a) edukacja regionalna, tożsamość i międzypokoleniowy transfer wiedzy

- **Rodzinna gra terenowa** – projekt zakładający stworzenie cyklicznej gry miejskiej/terenowej, która w swojej formule łączyłaby elementy rywalizacji sportowej, edukacji historycznej śladami ks. Londzina oraz integracji wielopokoleniowej. Gra bazowałaby na historii Zabrzega, angażując całe rodziny w odkrywanie lokalnych tajemnic.
- **Historia Zabrzega dla dzieci** – cykl edukacyjnych, interaktywnych spotkań i publikacji (np. w formie komiksów lub lokalnych podań), mający na celu zaszczepienie w najmłodszym pokoleniu dumy z lokalnego dziedzictwa.
- **Warsztaty gry w Taroki (dorośli)** – inicjatywa mająca na celu rewitalizację, naukę od podstaw i popularyzację tradycyjnej gry karcianej Taroki, stanowiącej unikalny, zakorzeniony w tym regionie element niematerialnego dziedzictwa kulturowego Śląska Cieszyńskiego.

b) aktywizacja kulinarna i rzemieślnicza

- **Warsztaty kulinarne (kołocze, ciastka)** – praktyczne warsztaty międzypokoleniowe, podczas których starsze gospodynie (np. z KGW) uczyłyby młodzież i dorosłych sztuki wypieku tradycyjnego kołocza cieszyńskiego oraz unikalnych ciasteczek zabrzeskich. Projekt ten ma bezpośrednio promować regionalne „skarby smaku”.
- **Warsztaty – projekt fartucha** – kreatywne warsztaty krawieckie i projektowe, skupiające się na stworzeniu nowoczesnej interpretacji tradycyjnego fartucha śląskiego, łączące elementy nowoczesnego designu z tradycyjnym rękodziełem i haftem.
- **Międzypokoleniowe warsztaty z rękodzieła** – cykl spotkań, podczas których lokalni artyści mogliby dzielić się swoimi unikalnymi umiejętnościami z zakresu szydełkowania, makramy, rzeźby czy haftu z młodszym pokoleniem.

c) integracja społeczna przez taniec, ruch i rozrywkę plenerową

- **Kurs tańca z finałową potańcówką** – cykl lekcji tańca towarzyskiego i tradycyjnego dla mieszkańców w każdym wieku, zwieńczony potańcówką dla całej społeczności sołectwa.
- **Potańcówka z zespołem ludowym** – plenerowa impreza taneczna, podczas której do tańca na żywo przygrywałby Zespół Regionalny Zabrzeg lub Kapela Ludowa. Wydarzenie to miałoby na celu odczarowanie folkloru i pokazanie jego energetycznego, integracyjnego charakteru.

2.4.2. Kawiarenka obywatelska w Ligocie

W dniu 20 maja 2026 r. w przestrzeni filii Miejskiego Domu Kultury w Ligocie-Miliardowicach odbyło się drugie spotkanie z cyklu kawiarenek obywatelskich. W wydarzeniu udział wzięli mieszkańcy sołectwa, w tym m.in. przedstawiciele placówek edukacyjnych, lokalni twórcy, społecznicy, członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej oraz seniorzy. Głównym celem spotkania było zmapowanie unikalnego potencjału kulturowego, społecznego i przyrodniczego sołectwa Ligota, a także wypracowanie innowacyjnych, oddolnych propozycji projektów, które wzbogacą i zdynamizują ofertę kulturalną sołectwa i całej Gminy Czechowice-Dziedzice.

Spotkanie zostało celowo podzielone na dwa kluczowe i komplementarne etapy, z których każdy odpowiadał na jedno fundamentalne pytanie diagnostyczne. Etap I koncentrował się wokół pytania: „Jakie lokalne skarby kultury warto pokazać światu?”. Uczestnicy mieli za zadanie dokonać szczegółowej inwentaryzacji zasobów Ligoty – od dziedzictwa materialnego, przez tradycje społeczne, aż po kapitał ludzki i inspirujące jednostki. Etap II stanowił logiczne rozwinięcie diagnozy i skupiał się na pytaniu: „Jak możemy to zrobić wspólnie?”. W tej części przekształcano zidentyfikowane zasoby w konkretne propozycje działań kulturalnych i społecznych. Wszystkie wnioski, postulaty oraz pomysły były na bieżąco rejestrowane za pomocą kolorowych karteczek na tablicy flipchart, tworząc unikalną, wizualną prezentację potencjału kulturowego Ligoty i pomysłów na inicjatywy.

Szczegółowa analiza materiału wypracowanego przez uczestników pozwoliła na sklasyfikowanie lokalnych „skarbów” Ligoty w pięć głównych kategorii. Świadczą one o niezwykle silnej tożsamości regionalnej oraz wysokim poziomie zakorzenienia mieszkańców w tradycji.

a) dziedzictwo ludowe, muzyczne i artystyczne

Uczestnicy jako kluczowe dobro wskazali formacje takie jak **Chór Lutnia** oraz **Młodzieżowa Orkiestra Dęta**. Formacje te stanowią filar ochrony tożsamości regionalnej, przekazując tradycje muzyczne kolejnym pokoleniom. W tym samym nurcie wymieniono **biesiady regionalne**, co udowadnia, że tradycje wokalne i wspólnotowe muzykowanie są w sołectwie niezwykle żywe.

Integralnym elementem tożsamości są także unikalne dzieła tworzone przez lokalnych artystów. Na czoło wysuwa się wyrazista postać **Floriana Kohuta** – artysty malarza słynącego z motywu strachów polnych, którego twórczość na stałe wpisała się w lokalny krajobraz kulturowy. Obok niego jako ważnego twórcę kształtującego kulturę rzeźbiarską i artystyczną wymieniono **Zdzisława Nowrotka**. Warto dodać, że kluczowe działania twórcze i sekcje są rozwijane we współpracy z Miejskim Domem Kultury.

b) tradycje kulinarne i jarmarki

Jednym z istotnych zasobów sołectwa jest jego dziedzictwo gastronomiczne oraz tradycje spotkań wokół lokalnych produktów. W materiale diagnostycznym mieszkańcy jednoznacznie wskazali **Święto Ziemniaka** jako kluczową imprezę o charakterze kulinarno-integracyjnym. Równie silną pozycję w świadomości społecznej zajmuje **Jarmark Bożonarodzeniowy**, będący okazją do prezentacji rękodzieła i lokalnych przysmaków. Kuchnia i tradycyjne spotkania jarmarczne stanowią w Ligocie potężne narzędzie integracji społecznej, wokół którego buduje się cykliczne wydarzenia promocyjne.

c) kapitał ludzki, instytucjonalny i organizacje społeczne

Mieszkańcy Ligoty z dumą wskazywali na konkretne instytucje i grupy budujące prestiż miejscowości. Wśród liderów i organizacji o kluczowym znaczeniu wymieniono Ochotniczą Straż Pożarną (**OSP Ligota**), która legitymuje się dumną, 130-letnią historią. OSP wykracza daleko poza funkcje ratownicze, będąc realnym animatorem życia społecznego. Ważnym elementem zabezpieczającym ciągłość pokoleniową w strukturach mundurowych jest dynamicznie działająca **Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza (MDP)**.

Ważne miejsce w strukturze społecznej zajmuje **Towarzystwo Przyjaciół Ligoty** oraz **Koło Emerytów**, które podejmują szereg działań aktywizujących społeczność, promujących historię oraz jednoczących starszych mieszkańców.

d) wydarzenia cykliczne, religijne i społeczno-sportowe

Ligota charakteryzuje się bogatym kalendarzem wydarzeń, które skutecznie budują więzi społeczne. Wymieniono tu imprezy o charakterze masowym i integracyjnym, takie jak **Ligota Folk**, **pikniki rodzinne** w przedszkolach i szkołach oraz pikniki dla ogółu mieszkańców. Szczególne miejsce w życiu społeczno-religijnym zajmuje **Parafiada** organizowana przez księdza proboszcza, przyciągająca liczne grono mieszkańców. Wyjątkowe miejsce zajmują inicjatywy o charakterze artystyczno-dobroczynnym, w tym **koncerty charytatywne**.

Ważnym filarem aktywności są też wydarzenia zakorzenione w tradycji zimowej, do których zalicza się **wspólne ubieranie choinki**. Aktywność fizyczna i rozrywka umysłowa mieszkańców znajduje odzwierciedlenie w infrastrukturze sekcji oraz organizacji **turniejów tenisa stołowego**, a także działalności **sekcji szachów**. Istotnym elementem stylu życia mieszkańców są również **liczne wyjazdy rowerowe**, co dowodzi, że kultura mocno przeplata się tu z rekreacją i zdrowym stylem życia.

e) przestrzeń publiczna, przyrodnicza i unikalne tradycje

W warstwie infrastrukturalnej, edukacyjnej i przyrodniczej uczestnicy zidentyfikowali unikalne walory sołectwa. Kluczowym punktem na mapie jest **Szkoła Podstawowa nr 2 w Ligocie**, świętująca wyjątkowy jubileusz 100-lecia szkoły. Przestrzenią codziennej integracji, sportu i rekreacji pozostaje **Centrum Rekreacyjno-Sportowe**.

a) edukacja regionalna, tożsamość i międzypokoleniowy transfer wiedzy

- **Wystawa z okazji obchodu 100-lecia szkoły** – projekt zakładający stworzenie uroczystej wystawy archiwalnych fotografii, dokumentów i pamiątek związanych z jubileuszem stulecia placówki oświatowej.
- **Książka jubileuszowa szkoły** – publikacja monograficzna dokumentująca historię szkoły, wspomnienia absolwentów oraz ewolucję edukacji w sołectwie, mająca na celu zaszczepienie w najmłodszym pokoleniu dumy z lokalnego dziedzictwa.
- **Dom Kultury w Ligocie dawniej i dziś** – inicjatywa o charakterze historyczno-wspomnieniowym, dokumentująca ewolucję instytucji kultury, zbierająca pamiątki oraz relacje mieszkańców pokazujące rolę domu kultury na przestrzeni lat.
- **Szkoła taroków oraz Turniej taroka dla młodzieży** – inicjatywa mająca na celu rewitalizację, naukę od podstaw i popularyzację tradycyjnej gry karcianej Taroki wśród młodego pokolenia. Projekt ma chronić ten unikalny element niematerialnego dziedzictwa poprzez bezpośredni transfer wiedzy od doświadczonych graczy do młodzieży.

b) aktywizacja kulinarna i rzemieślnicza

- **Jarmark Bożonarodzeniowy** – organizacja cyklicznego jarmarku świątecznego w przestrzeni sołectwa, stanowiącego platformę handlową i promocyjną dla lokalnych rękodzielników oraz kół społecznych, połączoną z prezentacją tradycji świątecznych.
- **Zajęcia rękodzieła w szkole podstawowej** – praktyczne warsztaty kreatywne i manualne dla dzieci i młodzieży, wykorzystujące m.in. potencjał rzemieślniczy i ceramiczny, łączące elementy nowoczesnego designu z tradycyjnymi technikami.
- **Zajęcia dla dzieci połączone z gotowaniem z osobami starszymi** – praktyczne warsztaty międzypokoleniowe, podczas których starsi mieszkańcy i gospodynie uczyliby młodsze pokolenie sztuki przyrządzania tradycyjnych potraw regionalnych. Projekt ten ma bezpośrednio promować regionalne „skarby smaku” i budować więzi sąsiedzkie.

c) integracja społeczna przez ruch, muzykę i rozrywkę plenerową

- **Koncert orkiestry dętej i potańcówka** – plenerowa lub salowa impreza muzyczno-taneczna, podczas której do tańca na żywo przygrywałaby lokalna Orkiestra Dęta. Wydarzenie to ma na celu integrację mieszkańców w każdym wieku oraz pokazanie energetycznego charakteru tradycji muzycznych sołectwa.
- **Gminne mistrzostwa radnego i sołtysa pod patronatem Burmistrza** – turniej integracyjny o charakterze sportowo-rekreacyjnym, angażujący przedstawicieli samorządu, liderów lokalnych oraz mieszkańców w celu budowania zaufania sąsiedzkiego i integracji międzysołeckiej.

- **Lokalny obóz MDP** – inicjatywa szkoleniowo-integracyjna dedykowana członkom Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej, łącząca edukację z zakresu bezpieczeństwa z rekreacją ruchową i budowaniem ducha zespołowego wśród młodzieży.

d) kultura plenerowa, edukacja dorosłych i ekologia

- **Kino plenerowe** – organizacja letnich seansów filmowych pod chmurką, zlokalizowanych w atrakcyjnych przestrzeniach rekreacyjnych Ligoty, stanowiących alternatywną, nowoczesną formę spędzania wolnego czasu dla całych rodzin.
- **Festiwal podróżniczy** – cykliczne wydarzenie kulturalne skupiające miłośników podróży, łączące spotkania z reportażystami i podróżnikami (m.in. kontynuacja spotkań z Markiem Tomalikiem) z warsztatami geograficznymi i pokazami multimedialnymi.
- **Gra terenowa na kodach QR** – nowoczesny projekt edukacyjno-turystyczny polegający na stworzeniu ścieżki historyczno-przyrodniczej, gdzie uczestnicy za pomocą urządzeń mobilnych i kodów QR odkrywają lokalne tajemnice i historię Ligoty.
- **Ekopiknik w Ekopracowni pod chmurką** – wydarzenie o charakterze plenerowym, łączące bogaty program artystyczny, rekreację rodzinną oraz realną edukację proekologiczną i działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego sołectwa.
- **Spotkanie z ciekawym człowiekiem** – cykl otwartych, interaktywnych spotkań i paneli dyskusyjnych z inspirującymi osobistościami, twórcami kultury i nauki, mający na celu poszerzenie horyzontów mieszkańców.
- **Zajęcia komputerowe dla seniorów** – praktyczny kurs podnoszący kompetencje cyfrowe starszego pokolenia mieszkańców Ligoty, ukierunkowany na przeciwdziałanie wykluczeniu technologicznemu i ułatwienie codziennej komunikacji.
- **Spotkania integracyjne dla seniorów** – cykl regularnych spotkań klubowych i okolicznościowych dla najstarszych mieszkańców, zapewniający przestrzeń do rozmów, animacji kulturalnej oraz aktywnego uczestnictwa w życiu sołectwa.
- **Konkurs plastyczny** – artystyczne przedsięwzięcie angażujące dzieci, młodzież i dorosłych z całego terenu gminy do twórczego przedstawienia walorów kulturowych i przyrodniczych Ligoty, zwieńczone uroczystym wernisażem.

2.4.3. Kawiarenka obywatelska w Bronowie

W dniu 21 maja 2026 r. w przestrzeni strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Bronowie odbyło się trzecie spotkanie z cyklu kawiarenek obywatelskich. W wydarzeniu udział wzięli mieszkańcy sołectwa, w tym m.in. przedstawiciele lokalnych organizacji społecznych, członkowie OSP, lokalni liderzy opinii, społecznicy oraz zaangażowane grupy sąsiedzkie reprezentujące różne pokolenia. Głównym celem spotkania było zmapowanie unikalnego potencjału kulturowego, społecznego, historycznego i przyrodniczego sołectwa Bronów, a także wypracowanie innowacyjnych, oddolnych propozycji projektów, które wzbogacą i zdynamizują ofertę kulturalną sołectwa oraz całej Gminy Czechowice-Dziedzice.

Spotkanie zostało celowo podzielone na dwa kluczowe i komplementarne etapy, z których każdy odpowiadał na jedno fundamentalne pytanie diagnostyczne. Etap I koncentrował się wokół pytania: „Jakie lokalne skarby kultury warto pokazać światu?”. Uczestnicy mieli za zadanie dokonać szczegółowej inwentaryzacji zasobów Bronowa – od dziedzictwa materialnego, przez tradycje społeczne, aż po kapitał ludzki i inspirujące jednostki. Etap II stanowił logiczne rozwinięcie diagnozy i skupiał się na pytaniu: „Jak możemy to zrobić wspólnie?”. W tej części przekształcano zidentyfikowane zasoby w konkretne propozycje działań kulturalnych i społecznych. Wszystkie wnioski, postulaty oraz pomysły były na bieżąco rejestrowane za pomocą kolorowych karteczek na tablicy flipchart, tworząc unikalną, wizualną prezentację potencjału kulturowego Ligoty i pomysłów na inicjatywy.

Szczegółowa analiza materiału wizualnego i tekstowego wypracowanego przez uczestników warsztatów pozwoliła na sklasyfikowanie lokalnych „skarbów” Bronowa w pięć głównych kategorii. Świadczą one o niezwykle silnej tożsamości regionalnej, wysokim poziomie zakorzenienia mieszkańców w tradycji oraz gotowości do współdziałania.

a) tradycje obrzędowe i wielkie wydarzenia kalendarzowe

W sferze dziedzictwa kulturowego Bronów wyróżnia się wyjątkową wiernością tradycyjnym świętom rolniczym, religijnym i społecznościowym, które stanowią oś rocznego cyklu życia wsi. Na pierwszy plan wysuwają się **dożynki**, traktowane jako kluczowy element świętowania, podziękowania za plony oraz manifestacja lokalnej tożsamości poprzez stroje, wieńce i tradycyjną oprawę. Równie silnie akcentowane są uroczyste obchody **Bożego Ciała**, które posiadają w sołectwie bogatą, wielopokoleniową i widowiskową oprawę zaangażowanych mieszkańców. Elementem unikalnym w skali mikroregionu jest organizacja wydarzenia o nazwie **Bronowska Noc Świętojańska**. Inicjatywa ta w sposób twórczy nawiązuje do dawnych obrzędów przesilenia letniego, łącząc elementy folkloru z nowoczesną formą plenerowej zabawy i edukacji historycznej dla najmłodszych.

b) wydarzenia integracyjne o charakterze rodzinnym i okolicznościowym

Materiały diagnostyczne ujawniają silną potrzebę budowania i podtrzymywania więzi rodzinnych oraz środowiskowych poprzez dedykowane dni pamięci, świętowania i szacunku. W kalendarzu Bronowa istotne miejsce zajmuje **Dzień Rodziny** oraz **Dzień Dziecka połączony z Piknikiem Rodzinnym**, które przyciągają rzesze mieszkańców i stanowią platformę bezpiecznej rekreacji. Społeczność przywiązuje ogromną wagę do integracji międzypokoleniowej i opieki nad osobami starszymi, czego dowodem jest cykliczna organizacja **Dnia Babci i Dziadka** oraz **Dnia Seniora połączonego z tradycyjnym ogniskiem**. Uczestnicy zidentyfikowali także **Jarmark Świąteczny Bronowski** jako ważne miejsce spotkań, wymiany handlowej rękodziela, prezentacji kulinarnych oraz budowania wspólnotowej atmosfery w okresie bożonarodzeniowym.

c) kapitał społeczny, tożsamość mundurowa i lokalne pasje hobbystyczne

Trwałość struktur społecznych oraz unikalny charakter Bronowa opierają się na silnej tożsamości grup zawodowych, formacji mundurowych oraz środowisk hobbystycznych. Wyjątkowym punktem odniesienia dla całej społeczności są uroczyste obchody **Dnia Strażaka**, które celebrują kluczową rolę Ochotniczej Straży Pożarnej jako filaru bezpieczeństwa i głównego animatora życia kulturalnego w sołectwie. Elementem silnie wyróżniającym miejscowość na tle całego regionu jest obecność zorganizowanych pasjonatów, co odzwierciedla zarejestrowana aktywność związana ze **Spotkaniami Bronowskich Gołębiarzy**. Tradycja ta stanowi oryginalny, niszowy element lokalnego dziedzictwa, łączący pokolenia wokół wspólnego zamiłowania do hodowli i rywalizacji lotowej. Równolegle w strukturze społecznej zauważa się silny potencjał integracyjny kobiet, manifestujący się zarówno w organizacji dedykowanych wydarzeń, takich jak **Dzień Kobiet**, jak i w budowaniu lokalnej obrzędowości zimowej i rozrywkowej, której wyrazem są tradycyjne **Bale Karnawałowe** oraz zaangażowanie w przygotowanie lokalnych jarmarków.

d) tradycje sportowe i rekreacja ruchowa

Aktywność fizyczna, sport powszechny oraz rywalizacja stolikowa stanowią ważny filar rekreacyjnego życia Bronowa, przyciągający szczególnie dzieci i młodzież, ale także integrujący dorosłych. Mieszkańcy wskazali **turniej tenisa stołowego** jako mocno zakorzenioną formę rywalizacji sportowej o charakterze lokalnym. Tradycja ta jest stale rozwijana międzypokoleniowo, na co wskazują dedykowane **zawody tenisa stołowego młodzieży**, stanowiące alternatywę dla spędzania czasu przed ekranami komputerów. Wymieniono również **Charytatywny Bieg Mikołajkowy**, który w sposób wzorcowy łączy w sobie kulturę zdrowego stylu życia, aktywność na świeżym powietrzu z celami filantropijnymi, empatią i niesieniem pomocy najbardziej potrzebującym członkom społeczności.

a) aktywizacja organizacji, integracja kobieca i odradzanie tradycji

- **Powołanie Koła Gospodyń Wiejskich (KGW)** – inicjatywa o charakterze instytucjonalno-społecznym, zmierzająca do reaktywacji lub sformalizowania grupy liderek wiejskich w Bronowie. Projekt ma na celu nie tylko odbudowę i dokumentację lokalnych tradycji kulinarnych i rzemieślniczych, ale przede wszystkim stworzenie trwałego zaplecza organizacyjnego, logistycznego i społecznego dla wszystkich przyszłych wydarzeń kulturalnych i jarmarków realizowanych w sołectwie. Koło ma stać się przestrzenią wymiany doświadczeń między starszymi gospodyniami a młodymi kobietami wchodzącymi w życie społeczne wsi.

b) integracja plenerowa, kultura rozrywkowa i pożegnania cykli rocznych

- **Pożegnanie lata** – masowa, wielopokoleniowa impreza plenerowa o charakterze rekreacyjno-kulturalnym, zaplanowana na koniec sezonu wakacyjnego. Wydarzenie ma na celu integrację wszystkich mieszkańców po okresie prac polowych i urlopowych, podsumowanie letnich działań społecznych oraz zaoferowanie bogatego programu artystycznego (występy, animacje dla dzieci, strefa gastronomiczna) w przestrzeni otwartej sołectwa.
- **Sylwester w Bronowie** – propozycja organizacji wspólnej, środowiskowej zabawy sylwestrowej dla mieszkańców w przestrzeni wspólnotowej (np. sala OSP). Wydarzenie ma na celu budowanie poczucia bliskości sąsiedzkiej, przeciwdziałanie samotności osób starszych w tę wyjątkową noc oraz zaoferowanie bezpiecznej, atrakcyjnej i dostępnej cenowo formy spędzania nocy noworocznej na miejscu, bez konieczności wyjazdu poza granice sołectwa.

c) sport, rekreacja umysłowa i nowoczesne gry terenowe

- **Turniej tenisa stołowego połączony z grą w szachy** – innowacyjny projekt turniejowy łączący dynamiczną rywalizację sportową przy stołach tenisowych z kulturą i dyscypliną gry logicznej, jaką są szachy. Taka fuzja dwóch popularnych w sołectwie dyscyplin świetlicowych ma na celu przyciągnięcie skrajnie zróżnicowanych grup wiekowych i hobbystycznych – od dynamicznej młodzieży po skupionych seniorów – i stworzenie unikalnego, cyklicznego święta sportów halowych w Bronowie.
- **Biegi z grą terenową** – nowoczesna inicjatywa edukacyjno-sportowa łącząca aktywność fizyczną (bieganie, marszobiegi) z elementami gry strategicznej, historycznej i topograficznej. Gra terenowa, oparta na kluczowych punktach historycznych, przyrodniczych i kulturowych Bronowa (m.in. miejsca związane z tradycją strażacką czy trasami pielgrzymkowymi), ma za zadanie zaangażować całe

2.4.4. Kawiarenka obywatelska w Parku Szwajcarska Dolina

W dniu 27 maja 2026 r. w przestrzeni Parku Szwajcarska Dolina odbyło się czwarte spotkanie z cyklu kawiarenek obywatelskich. W wydarzeniu udział wzięli mieszkańcy, lokalni twórcy, przedstawiciele placówek edukacyjnych, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz radni Rady Miejskiej w Czechowicach-Dziedzicach.

Głównym celem spotkania było zmapowanie unikalnego potencjału kulturowego, społecznego, przyrodniczego oraz historycznego tej części Gminy Czechowice-Dziedzice, a także wypracowanie innowacyjnych, oddolnych propozycji projektów, które wzbogacą, zdynamizują i zintegrują ofertę kulturalną oraz rekreacyjną miasta.

Spotkanie zostało celowo podzielone na dwa kluczowe i komplementarne etapy, z których każdy odpowiadał na jedno fundamentalne pytanie diagnostyczne. Etap I koncentrował się wokół pytania: „Jakie lokalne skarby kultury warto pokazać światu?”. Uczestnicy mieli za zadanie dokonać szczegółowej inwentaryzacji zasobów Czechowic-Dziedzic – od dziedzictwa materialnego, przez tradycje społeczne, aż po kapitał ludzki i inspirujące jednostki. Etap II stanowił logiczne rozwinięcie diagnozy i skupiał się na pytaniu: „Jak możemy to zrobić wspólnie?”. W tej części przekształcano zidentyfikowane zasoby w konkretne propozycje działań kulturalnych i społecznych. Wszystkie wnioski, postulaty oraz pomysły były na bieżąco rejestrowane, co pozwoliło na rzetelne sklasyfikowanie wypracowanego materiału.

Szczegółowa analiza materiału wizualnego i tekstowego wypracowanego przez uczestników pozwoliła na sklasyfikowanie lokalnych „skarbów” w cztery główne kategorie tematyczne. Świadczą one o niezwykle bogatej tożsamości, w której silne życie instytucjonalne, niezależne formacje artystyczne, wybitne postacie świata sztuki i estrady oraz zakorzenione tradycje festiwalowe współistnieją z zielonymi przestrzeniami rekreacyjnymi.

a) instytucje i organizacje kulturalno-społeczne

Obszar ten charakteryzuje się bardzo silną, gotową bazą instytucjonalną oraz społeczną, odzwierciedlającą wysoki kapitał organizacyjny. Miejskowa społeczność jawi się jako ośrodek o rozwiniętej strukturze, gdzie kluczową rolę przypisuje się **Miejskiemu Domowi Kultury** (MDK) oraz Kinu Świt. Instytucje te stanowią filar profesjonalnej działalności kulturalnej, dysponując unikalnym zapleczem technicznym i logistycznym. Ważne miejsce w świadomości mieszkańców zajmuje **Miejska Biblioteka Publiczna**, postrzegana jako otwarta przestrzeń edukacji, a także **Centrum Edukacji i Zieleni**, które odpowiada za budowanie świadomości ekologicznej. Integralnym elementem ochrony lokalnej pamięci, historii oraz tożsamości jest **Towarzystwo Przyjaciół Czechowic-Dziedzic**. Wspólnotową energię oraz tradycje kulturowe rozwijają autonomiczne podmioty, wśród których wymieniono **Koło Gospodyń Wiejskich** oraz ceniony **Teatr Movimento**, stanowiący ważny punkt ekspresji scenicznej. Całość struktury

społecznej uzupełniają dynamicznie działające **kluby sportowe**, które budują kapitał fizyczny i generują potencjał do organizacji wydarzeń masowych.

b) miejsca, obiekty i dziedzictwo przestrzenne

W warstwie infrastrukturalnej, historycznej i przyrodniczej uczestnicy zidentyfikowali unikalne walory krajobrazowe oraz architektoniczne, wyznaczające naturalne ramy dla przyszłych działań plenerowych i turystycznych. Kluczowymi punktami na mapie są **Pałac Kotulińskich** oraz **zabytkowe kościoły**, które budują prestiż historyczny i stanowią materialne dziedzictwo regionu. Istotnym elementem krajobrazu, rekreacji i profilaktyki zdrowotnej stała się **tężnia**. Tożsamość przestrzenna jest nierozzerwalnie związana z **zabytkowym dworcem kolejowym** oraz szeroko pojętym **dziedzictwem przemysłowym**, przypominającym o gospodarczym rodowodzie miejscowości. Codzienna integracja i wypoczynek mieszkańców koncentrują się wokół licznych parków i lasów, ze szczególnym uwzględnieniem **Parku Miejskiego Lasek** i **Parku Szwajcarska Dolina**, stanowiących oazę lokalnej przyrody i rekreacji dla najmłodszych. Kluczowym filarem aktywności fizycznej oraz rekreacji jest wieloaspektowa działalność **Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (MOSiR)**. Instytucja ta zarządza rozwiniętą siecią obiektów, w tym krytą pływalnią „Wodnik”, stadionem miejskim, kompleksem otwartych boisk oraz całorocznym lodowiskiem, co pozwala na systematyczne prowadzenie zajęć sportowych dla różnych grup wiekowych.

c) wydarzenia cykliczne, festiwalowe i sportowe

Gmina charakteryzuje się bogatym kalendarzem wydarzeń, które skutecznie budują więzi społeczne i markę miasta w regionie. Na czoło zasobów festiwalowych wysuwa się **Festiwal Alkagran** – prestiżowe wydarzenie akordeonowe o statusie ogólnokrajowym, będące unikalną wizytówką artystyczną. Jednym z najważniejszych filarów aktywności skierowanej do najmłodszych jest cykliczna impreza plenerowa „**Zapaleńcy**”. Wydarzenie to, zlokalizowane w przestrzeni parkowej, opiera się na autorskiej formule stref aktywności, stanowiących jego znak rozpoznawczy. W ramach imprezy organizowane są pokazy ratowników, zajęcia z udzielania pierwszej pomocy, pokazy strażackie i harcerskie, zmagania w dyscyplinach sportowych (piłka nożna, siatkówka, karate, tenis stołowy) oraz stoiska z rękodziełem ludowym, zajęciami plastycznymi i szachami. Aktywność fizyczna mieszkańców znajduje odzwierciedlenie również w organizacji tradycyjnych, masowych biegów ulicznych, które zyskują silne zaplecze logistyczne i organizacyjne dzięki zaangażowaniu struktur MOSiR. Wymieniono tutaj **Bieg Niepodległości**, który umiejętnie łączy manifestację patriotyczną z krzewieniem kultury fizycznej, oraz **Bieg Lipowca**, skutecznie budujący tożsamość i integrację na poziomie dzielnicowym i osiedlowym.

d) lokalni twórcy

Mieszkańcy z dumą wskazywali na konkretne osoby i autorytety tworzące krajowy oraz międzynarodowy prestiż miejscowości. Wśród liderów, twórców kultury i strażników pamięci historycznej wymieniono postacie stanowiące światowe autorytety w swoich dziedzinach, jak wybitny tenor **Piotr Beczała** oraz ikona architektury **Stanisław Niemczyk**. Środowisko artystyczne, teatralne i filmowe silnie reprezentuje znana **rodzina Machaliców**, z której pochodzi między innymi uznany polski aktor Piotr Machalica. Bardzo ważnym elementem lokalnej tożsamości muzycznej i popkulturowej jest piosenkarz **Jacek Łaszczyk-Stachurski**, powszechnie rozpoznawalny artysta muzyki estradowej pochodzący z Czechowic-Dziedzic. Ważne miejsce jako autorytet kulturalny zajmuje również **Stanisław Janicki** – znany krytyk filmowy, reżyser i pisarz, którego obecność w panteonie lokalnych twórców podnosi rangę edukacji filmowej i popularyzacji sztuki w regionie.

Podczas drugiego etapu warsztatów uczestnicy wykazali się ogromną kreatywnością, przekuwając zdiagnozowane zasoby w konkretne projekty kulturalno-społeczne. Zgłoszone pomysły ułożono w trzy zintegrowane obszary programowe.

a) wydarzenia kulturalne, artystyczne i twórczość międzypokoleniowa

- **Festiwal Jaselek** – cykliczne wydarzenie o charakterze przeglądu teatralnego, realizowane w przestrzeni Miejskiego Domu Kultury (MDK). Inicjatywa zakłada zaangażowanie dzieci z lokalnych szkół podstawowych, które przygotowują i wystawią aranżacje jasełkowe. Projekt ma na celu integrację środowisk oświatowych oraz rozwijanie talentów scenicznych we współpracy z podmiotami takimi jak Teatr Movimento.
- **Konkurs talentów dla dzieci** – projekt mający na celu promowanie ekspresji artystycznej i scenicznej najmłodszego pokolenia w różnych dyscyplinach.
- **Konkurs fotograficzny połączony z Kalendarzem osiedli i sołectw** – inicjatywa o silnym charakterze tożsamościowym, zakładająca szerokie zaangażowanie mieszkańców w utrwalanie na fotografiach unikalnych walorów, architektury i codziennego życia gminy. Efektem finałowym konkursu będzie wydanie profesjonalnego kalendarza ściennego, w którym każda karta (odpowiadająca jednemu miesiącowi) zostanie w całości dedykowana odrębnemu osiedlu lub sołectwu Gminy Czechowice-Dziedzice. Projekt ten ma na celu wizualne zaprezentowanie różnorodności całej gminy, promocję lokalnego patriotyzmu oraz integrację poszczególnych jednostek pomocniczych.
- **Warsztaty dla dzieci i dorosłych domowe (twórcze/manualne)** – cykl kameralnych, rotacyjnych spotkań realizowanych w ścisłej współpracy z lokalnymi rękodzielnikami. Projekt zakłada naukę tradycyjnych oraz nowoczesnych technik

rzemieślniczych, takich jak makrama, ceramika i inne formy pracy manualnej. Głównym założeniem inicjatywy jest stworzenie otwartej przestrzeni, w której mieszkańcy mogą wspólnie spędzić czas, bliżej się poznać, zintegrować międzypokoleniowo oraz wspólnie stworzyć unikalne przedmioty artystyczne.

b) aktywności terenowe, turystyczne i edukacja regionalna

- **Promocja regionalizmu w małych społecznościach** – działania edukacyjne oparte m.in. na zasobach Towarzystwa Przyjaciół Czechowic-Dziedzic oraz dorobku i autorytecie takich postaci jak Stanisław Janicki czy Stanisław Niemczyk, przybliżające historię lokalną bezpośrednio w przestrzeniach osiedlowych.
- **Rodzinne gry terenowe (podchody)** – inicjatywa o charakterze gry miejskiej, osadzona w przestrzeniach parkowych i leśnych (np. Park Szwajcarska Dolina, laski oraz obszar wokół tężni). Formuła łączyłaby elementy rekreacji z rozwiązywaniem zagadek dotyczących lokalnej historii i znanych postaci.
- **Szlak zagadek (rowerowy)** – projekt zakładający wytyczenie turystycznego szlaku rowerowego łączącego kluczowe punkty (np. Pałac Kotulińskich, tężnię, dworzec miejski). Uczestnicy pokonywaliby trasę na rowerach, rozwiązując zintegrowane zagadki historyczno-przyrodnicze.

c) inicjatywy sportowe i rywalizacja międziosiedlowa

- **Olimpiada międziosiedlowa** – kompleksowe, masowe wydarzenie sportowo-rekreacyjne, angażujące mieszkańców wszystkich osiedli i sołectw do rywalizacji w różnorodnych dyscyplinach (z pełnym wykorzystaniem zaplecza obiektowego oraz infrastruktury kajakowej MOSiR, stadionów miejskich czy tras biegowych).
- **Turnieje międziosiedlowe** – cykliczne, regularne rozgrywki sportowe (np. turnieje gier zespołowych na kompleksach boisk) organizowane przy współudziale i wsparciu merytoryczno-sędziowskim MOSiR oraz lokalnych klubów sportowych, promujące aktywność fizyczną i budujące zdrowy lokalny patriotyzm.

Kawiarenka obywatelska w Parku Szwajcarska Dolina pokazała, że miasto posiada bardzo bogaty potencjał kulturotwórczy oraz rekreacyjny. Przestrzeń ta charakteryzuje się silnym profilem instytucjonalnym (MDK, Biblioteka, MOSiR), obecnością wyspecjalizowanych formacji artystycznych (Teatr Movimento) oraz silnymi markami osobistymi i rodowymi o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej (Janicki, Beczała, Niemczyk, rodzina Machaliców). Kluczem do sukcesu przyszłych projektów jest zachowanie harmonijnej synergii pomiędzy bogatym dziedzictwem instytucjonalno-festiwalowym a nowoczesnymi formami animacji czasu wolnego, edukacji terenowej i rywalizacji sportowej.

2.4.5. Kawiarenka obywatelska w Parku Lasek

W dniu 28 maja 2026 r. w przestrzeni Parku Miejskiego Lasek odbyło się piąte spotkanie z cyklu kawiarenek obywatelskich. W wydarzeniu aktywny udział wzięli mieszkańcy, lokalni twórcy, liderzy społeczni, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz reprezentanci kluczowych instytucji kultury i sportu.

Głównym celem spotkania było zdiagnozowanie i usystematyzowanie unikalnych zasobów tożsamościowych, historycznych oraz artystycznych Gminy Czechowice-Dziedzice, a także przekształcenie ich w operacyjne propozycje projektów. Inicjatywy te mają na celu zdynamizowanie oferty kulturalnej, aktywizację mieszkańców w każdym wieku oraz wzmocnienie integracji międzypokoleniowej.

Spotkanie zostało celowo podzielone na dwa kluczowe i komplementarne etapy, z których każdy odpowiadał na jedno fundamentalne pytanie diagnostyczne. Etap I koncentrował się wokół pytania: „Jakie lokalne skarby kultury warto pokazać światu?”. Uczestnicy mieli za zadanie dokonać szczegółowej inwentaryzacji zasobów Czechowic-Dziedzic – od dziedzictwa materialnego, przez tradycje społeczne, aż po kapitał ludzki i inspirujące jednostki. Etap II stanowił logiczne rozwinięcie diagnozy i skupiał się na pytaniu: „Jak możemy to zrobić wspólnie?”. W tej części przekształcano zidentyfikowane zasoby w konkretne propozycje działań kulturalnych i społecznych. Wszystkie wnioski, postulaty oraz pomysły były na bieżąco rejestrowane, co pozwoliło na rzetelne sklasyfikowanie wypracowanego materiału.

Szczegółowa analiza materiału wypracowanego przez uczestników pozwoliła na sklasyfikowanie lokalnych „skarbów” w cztery główne kategorie tematyczne. Świadczą one o niezwykle złożonej tożsamości historycznej regionu, silnych tradycjach przemysłowych oraz dojrzałym kapitale ludzkim i instytucjonalnym.

a) dziedzictwo historyczne, zabytki i tradycje przemysłowe

Obszar ten charakteryzuje się unikalnym w skali regionu splotem uwarunkowań geopolitycznych i gospodarczych, które ukształtowały współczesną tożsamość Czechowic-Dziedzic. Jako kluczowy zasób architektoniczny i historyczny uczestnicy **wskazali zabytkowy dworzec kolejowy**. Silnie akcentowano **tożsamość pogranicza**, uwarunkowaną faktem, że płynąca tu rzeka Biała stanowiła historyczną granicę państwową między ziemiami Korony św. Wacława a Królestwem Polskim (1456-1772), a następnie wewnętrzną granicę monarchii Habsburgów, oddzielającą Galicję od Śląska Austriackiego. Podobnie rzeka Wisła w latach 1742-1918 wyznaczała prusko-austriacką granicę państwową, doprowadzając do sytuacji, w której po I wojnie światowej Czechowice (wraz z przysiółkiem Żebracz) i Dziedzice połączyły się w granicach niepodległej Polski. Ważnym martyrologicznym elementem pamięci są wątki tragiczne: **losy legionistów, bombardowanie rafinerii oraz pożary rafinerii i kopalni**.

Dziedzictwo to dopełniają **tradycje górnicze** skupione wokół tutejszej **kolonii górniczej** oraz szeroko pojęte dziedzictwo przemysłowe i pomniki przyrody. Niezwykle oryginalnym i unikalnym zasobem jest przedwojenna działalność **Ligi Morskiej i Kolonialnej** działającej przy KWK „Silesia”, z której inicjatywy wybudowano **latarnię morską** (model stanowiący przedwojenną atrakcję miejscowości) na **popularnym stawie Kopalniok** oraz model niszczyiela ORP „Grom”. Integralną częścią dziedzictwa niematerialnego regionu pozostaje tradycyjna **gra karciana Taroki**.

b) grupy, stowarzyszenia i twórcy artystyczni

Kapitał społeczny i artystyczny gminy budowany jest przez aktywne formacje muzyczne, teatralne i społeczne, które stanowią gotowe zaplecze wykonawcze dla przyszłych projektów. W tym nurcie uczestnicy wyróżnili wieloletnią działalność **Chóru Moniuszko** oraz **Młodzieżowej Orkiestry Dętej**, które dbają o wysoki poziom kultury muzycznej. Tradycje wspólnotowe i kulturowe są podtrzymywane przez **Koła Gospodyń Wiejskich (KGW)** oraz **Ochotnicze Straże Pożarne (OSP)**, pełniące funkcję realnych animatorów życia sąsiedzkiego. Kluczową rolę w badaniu i popularyzacji historii przypisano **Towarzystwu Przyjaciół Czechowic-Dziedzic**. Wyrazistym punktem na mapie niezależnej kultury scenicznej jest **Teatr Movimento**. Całość potencjału ludzkiego dopełniają **lokalni twórcy – pisarze, aktorzy, muzycy i sportowcy**, wśród których szczególną estymą cieszy się dorobek twórczy **Rozalii i Józefa Szypułów**.

c) postacie historyczne i wybitne osobistości

Mieszkańcy z dumą identyfikują się z panteonem wybitnych postaci historycznych i współczesnych, które pochodziły z Czechowic-Dziedzic lub były z nimi silnie związane. Wymieniono tu nazwiska wybitnych aktorek i aktorów, takich jak **Teresa Budzisz-Krzyżanowska** oraz reprezentujący znaną rodzinę artystyczną **Piotr Machalica**. W sferze kultury i sztuki wskazano **rodzinę Krzanowskich, Grażynę Bułkę**. Międzynarodowy prestiż miejscowości budują światowej sławy tenor **Piotr Beczała**, uznany reżyser i krytyk filmowy **Stanisław Janicki**, a tożsamość patriotyczną i historyczną uosabia postać **Henryka Flamego ps. „Bartek”**.

d) miejsca spotkań, rekreacja i wydarzenia cykliczne

W warstwie infrastrukturalnej i eventowej gmina posiada ugruntowane instytucje i tradycje spotkań, które z powodzeniem konsolidują społeczność. Centralnymi punktami codziennej i profesjonalnej edukacji kulturalnej są **Miejski Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna** oraz **Kino Świt**. Prestiż architektoniczny i historyczny reprezentuje **Pałac Kotulińskich**. Naturalną przestrzenią sportu i rekreacji są **lokalne szkoły** oraz **kluby sportowe**. Tradycja wspólnego spędzania czasu wolnego przejawia się w organizacji masowych **Dni Czechowic-Dziedzic, licznych pikników, festynów, plenerów, koncertów** oraz **cyklicznych**

obchodów świąt. Wyjątkowym instrumentem aktywizacji seniorów i edukacji nieformalnej jest prężnie działająca **Akademia Pięknego Czasu.**

Podczas drugiego etapu warsztatów uczestnicy wykazali się wysoką kreatywnością, przekształcając zmapowane zasoby w konkretne, komplementarne projekty ułożone w trzy obszary tematyczne.

a) edukacja historyczna, tożsamość i przestrzeń publiczna

- **Tablice informacyjne o lokalnych bohaterach** – projekt instalacji tablic edukacyjnych przybliżających sylwetki patronów ulic oraz wybitnych postaci miejskich.
- **Trasy z kodami QR** – interaktywne ścieżki historyczno-turystyczne umożliwiające samodzielne poznawanie tajemnic dworca, kolonii górniczej czy historii dawnych granic za pomocą urządzeń mobilnych.
- **Wycieczki śladami Czechowic-Dziedzic** – cykl spacerów historycznych prowadzonych przez przewodników lub samych mieszkańców (lokalnych pasjonatów), upowszechniający wiedzę o m.in. przedwojennej latarni morskiej na Kopalnioku.
- **Aleja czechowickich osobistości** – stworzenie w przestrzeni miejskiej (wzorem ulicy Piotrkowskiej w Łodzi) reprezentacyjnej alei z tabliczkami lub ławeczkami dedykowanymi wybitnym postaciom związanym z regionem.

b) gry, nowoczesne formy aktywizacji i integracja międzypokoleniowa

- **Gry terenowe typu escape room** – inicjatywa organizacji plenerowych gier przygodowych w przestrzeni Parku Miejskiego Lasek, łączących rozwiązywanie zagadek logicznych z historią regionu.
- **Legends Czechowic-Dziedzic w formie audiobooka** – projekt nagrania lokalnych podań i legend, realizowany ze szczególnym uwzględnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (OzN).
- **Międzypokoleniowe potańcówki tematyczne** – cykliczne imprezy taneczne na wolnym powietrzu, integrujące młodzież i seniorów, wspierane muzycznie przez Młodzieżową Orkiestrę Dętą.
- **Spotkania z Seniorami „Opowiedz mi swoją historię”** – warsztaty i wieczory wspomnień ukierunkowane na bezpośrednią wymianę doświadczeń między młodym pokoleniem a podopiecznymi Akademii Pięknego Czasu i seniorami.

c) wydarzenia, promocja talentów i kultura filmowo-sceniczna

- **Cykle spotkań z ludźmi z pasją** - program regularnych spotkań promujących lokalnych twórców, pisarzy, muzyków i utalentowanych mieszkańców.
- **Lokalny konkurs talentów** – projekt typu „Mam Talent” realizowany na scenie Miejskiego Domu Kultury, skierowany do uzdolnionych dzieci, młodzieży i dorosłych.

- **Klub filmowy oraz Festiwal Starego Kina** – inicjatywa o charakterze festiwalowym i studyjnym realizowana w Kinie Świt, inspirowana dorobkiem i autorytetem Stanisława Janickiego.
- **Kółko regionalne** – międzypokoleniowa, interdyscyplinarna sekcja angażująca różne generacje w aktywne poznawanie i celebrowanie tożsamości Czechowic-Dziedzic. Działalność kółka może skupiać się wokół bogatej historii i tradycji gminy, dotycząc różnorodnych aspektów regionalizmu – od dawnych granic historycznych, przez tradycje industrialne i górnicze, po unikalny dorobek artystyczny i obrzędy regionu.

Rysunek 27. Chmura słów obrazująca zidentyfikowany potencjał kulturowy Czechowic-Dziedzic
 Źródło: opracowanie własne na podstawie materiału z kawiarenek obywatelskich w Parku Szwajcarska Dolina i Parku Lasek

2.5. Opis i wyniki V działania diagnostycznego: warsztat przyszłościowy z młodzieżą

21 maja 2026 r. w Miejskim Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach odbyły się warsztaty wydobywcze skierowane do przedstawicieli młodzieży oraz członków Młodzieżowej Rady Miasta. Spotkanie miało na celu rozpoznanie aktywności młodych mieszkańców gminy, identyfikację ich potrzeb oraz wspólne wypracowanie pomysłów na nowe inicjatywy społeczne, kulturalne i integracyjne skierowane do młodzieży.

Warsztaty rozpoczęły się od części integracyjnej oraz przedstawienia uczestników. Młodzi mieszkańcy mieli okazję opowiedzieć o swoich zainteresowaniach, aktywnościach oraz obszarach, w które angażują się na co dzień. Część ta pozwoliła stworzyć swobodną atmosferę sprzyjającą współpracy, wymianie doświadczeń i budowaniu relacji pomiędzy uczestnikami reprezentującymi różne środowiska, szkoły oraz grupy zainteresowań. Następnie uczestnicy zostali podzieleni na grupy warsztatowe i rozpoczęli pracę nad pierwszym etapem spotkania, którego celem było wskazanie wydarzeń, miejsc oraz inicjatyw, z których korzysta młodzież i które – zdaniem uczestników – stanowią ważny element życia społecznego młodego pokolenia w Czechowicach-Dziedzicach.

W trakcie prezentacji efektów pracy grup szczególnie mocno wybrzmiał obszar związany ze sportem i aktywnością fizyczną. Uczestnicy wielokrotnie wskazywali na znaczenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz Miejskiego Klubu Sportowego jako miejsc umożliwiających rozwijanie pasji sportowych oraz aktywne spędzanie czasu wolnego. Doceniano możliwość korzystania z pływalni miejskiej, lodowiska funkcjonującego w sezonie zimowym, kortów tenisowych oraz różnorodnych obiektów sportowych dostępnych na terenie gminy.

Młodzież zwracała również uwagę na szeroką ofertę klubów i sekcji sportowych działających w mieście. Wśród nich wymieniano między innymi Klub Bokserski RKS Stal, klub kajakarski, lokalne kluby piłkarskie, boiska sportowe, szkoły tańca, zajęcia kickboxingu oraz możliwość korzystania ze strzelnicy sportowej. Uczestnicy podkreślali, że sport stanowi dla wielu młodych osób ważną przestrzeń integracji, rozwoju zainteresowań oraz budowania relacji społecznych.

Dużo pozytywnych opinii dotyczyło również terenów zielonych oraz przestrzeni rekreacyjnych, szczególnie Lasku, który – zdaniem uczestników – staje się miejscem licznych inicjatyw, spotkań i wydarzeń skierowanych do mieszkańców. Młodzież wskazywała, że przestrzenie plenerowe są dla nich bardzo ważne, ponieważ umożliwiają organizację aktywności mniej formalnych, sprzyjających integracji oraz wspólnemu spędzaniu czasu.

Istotnym tematem rozmów były także działania z zakresu wolontariatu oraz inicjatywy społeczne, które – co szczególnie warte podkreślenia – właśnie w tej grupie wybrzmiewały wyjątkowo mocno. Uczestnicy wskazywali na swoje zaangażowanie w akcje takie jak

Szlachetna Paczka, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy czy lokalne działania pomocowe i charytatywne. Młodzież podkreślała, że możliwość angażowania się w pomoc innym daje im poczucie sprawczości oraz realnego wpływu na lokalną społeczność.

Wśród miejsc popularnych wśród młodzieży pojawiła się również Stara Kablownia, gdzie młodzi mieszkańcy korzystają z oferty rozrywkowej, odwiedzając między innymi klub Chacharnia oferujący kręgle i bilard, a także Multikino. Uczestnicy zwracali uwagę, że nowoczesna infrastruktura oraz zaplecze gastronomiczne sprawiają, że tego typu miejsca są atrakcyjne dla młodych ludzi i odpowiadają ich potrzebom związanym ze spędzaniem wolnego czasu.

Ważnym obszarem aktywności młodzieży okazały się także organizacje harcerskie oraz inicjatywy obywatelskie. Uczestnicy wspominali działalność harcerzy ZHP oraz ZHR, podkreślając znaczenie takich organizacji w rozwijaniu samodzielności, współpracy i odpowiedzialności społecznej. Duże uznanie zyskała również możliwość działania w ramach Młodzieżowej Rady Miasta. Młodzież podkreślała, że uczestnictwo w Radzie daje im możliwość wyrażania własnego zdania, wpływania na decyzje dotyczące miasta oraz aktywnego uczestniczenia w kształtowaniu przyszłości lokalnej społeczności.

Pozytywnie oceniano także ofertę kulturalną miasta. Uczestnicy doceniali działania Miejskiego Domu Kultury, funkcjonowanie Big Bandu oraz Młodzieżowej Orkiestry Dętej. Wskazywano również na znaczenie Biblioteki Miejskiej jako miejsca dostępnego, rozwijającego zainteresowania i umożliwiającego młodym ludziom kontakt z kulturą oraz edukacją.

Co ciekawe, jednym z tematów, który został bardzo wysoko oceniony przez uczestników, był transport publiczny. Młodzież podkreślała jego dostępność oraz dobrą organizację, wskazując, że sprawna komunikacja ma duże znaczenie dla możliwości uczestniczenia w zajęciach, wydarzeniach i życiu społecznym miasta.

Drugą część warsztatów poświęcono identyfikacji potrzeb młodych mieszkańców oraz wypracowaniu pomysłów na nowe inicjatywy i wydarzenia, które mogłyby wzbogacić ofertę skierowaną do młodzieży w Czechowicach-Dziedzicach. Przed rozpoczęciem pracy uczestnikom przedstawiono podstawowe założenia metody Disneya oraz analizy SWOT. Omówiono ich praktyczne zastosowanie w tworzeniu projektów społecznych, planowaniu inicjatyw oraz rozwijaniu własnych pomysłów. Część edukacyjna miała na celu pokazanie młodzieży narzędzi, które mogą wykorzystywać w dalszej działalności społecznej, obywatelskiej i projektowej.

Pierwsza grupa skoncentrowała się na rozwijanej już od dłuższego czasu inicjatywie pod nazwą „**Citylink**”. Uczestnicy zaprezentowali opracowane logo, przedstawili koncepcję wielowymiarowego wydarzenia integracyjnego skierowanego do mieszkańców miasta, łączącego muzykę, sport, gastronomię oraz działania społeczne i artystyczne. Jak podkreślali

autorzy pomysłu, celem inicjatywy jest stworzenie wydarzenia, „w którym każdy znajdzie coś dla siebie”, niezależnie od wieku czy zainteresowań.

Młodzież bardzo szczegółowo opracowała zarówno **założenia projektu**, jak i jego potencjalne cele społeczne. Wśród najważniejszych wskazywano integrację międzypokoleniową, stworzenie przestrzeni dobrej zabawy dla wszystkich mieszkańców, promocję lokalnych artystów i sponsorów, rozwój miasta oraz poszerzanie horyzontów mieszkańców poprzez kontakt z różnorodnymi formami kultury, aktywności i współpracy społecznej. Uczestnicy podkreślali również chęć stworzenia czegoś nowego i oryginalnego, czego dotąd w mieście jeszcze nie było. Zwracano także uwagę, że inicjatywa mogłaby przyczynić się do zwiększenia rozpoznawalności i pozytywnego rozgłosu miasta, a także stanowić przestrzeń promocji dla lokalnych sponsorów i twórców. Młodzieży zależało na tym, aby wydarzenie było dostępne i atrakcyjne dla osób w różnym wieku, sprzyjając wspólnej integracji i dobrej zabawie całej społeczności. Podkreślano również, że projekt nie powinien mieć charakteru jednorazowego wydarzenia, lecz stać się początkiem cyklicznej inicjatywy rozwijanej w kolejnych latach.

Głównym hasłem i założeniem projektu jest **stworzenie wydarzenia, na którym każdy znajdzie coś dla siebie**. Uczestnicy warsztatów podkreślali, że chcą połączyć różne obszary aktywności – sport, muzykę, gastronomię, kulturę i rozrywkę – a przede wszystkim ludzi. W planach znalazło się zapraszanie znanych artystów, a także stworzenie przestrzeni do prezentacji lokalnych talentów muzycznych, tanecznych i sportowych. Młodzież zwracała uwagę na potrzebę wspierania i rozwijania młodych osób poprzez umożliwienie im zdobywania doświadczenia, promocji własnej twórczości oraz aktywnego udziału w organizacji wydarzenia. Wśród pomysłów pojawiły się również festiwalowe gadżety i merch, strefy rozrywki dla różnych grup wiekowych oraz działania nastawione na stworzenie atmosfery otwartości, integracji i dobrej zabawy dla wszystkich uczestników.

Uczestnicy zwracali również uwagę na kwestie organizacyjne związane z realizacją projektu. Wśród **potrzeb** niezbędnych do wdrożenia inicjatywy wymieniano m.in. pozyskanie funduszy, dostęp do odpowiedniej przestrzeni, zaplecza technicznego oraz wsparcia organizacyjnego i promocyjnego. Młodzież dostrzegała również znaczenie partnerstw, patronatów miejskich oraz współpracy z lokalnymi instytucjami i sponsorami.

Druga grupa również przedstawiła własną **wizję miasta** jako przestrzeni otwartej, nowoczesnej i przyjaznej mieszkańcom w każdym wieku. Wśród zaproponowanych inicjatyw znalazło się **kino plenerowe** organizowane w okresie letnim, które mogłoby stać się miejscem wspólnych spotkań i integracji mieszkańców. Młodzież zaproponowała także stworzenie „**czesowickiego ogródka warzywnego**” – wspólnej przestrzeni ekologicznej, w której mieszkańcy mogliby uprawiać zdrowe warzywa i rośliny, a następnie sprzedawać je podczas lokalnych targów ekologicznych i wydarzeń promujących zdrowy styl życia.

Dużo uwagi poświęcono również **kulturze i edukacji artystycznej**. Uczestnicy wskazywali na potrzebę organizowania **koncertów operowych i instrumentalnych**, a także warsztatów pozwalających poznać „**orkiestrę od kuchni**”, dzięki którym mieszkańcy mogliby zobaczyć, jak wygląda praca muzyków i funkcjonowanie zespołów artystycznych. Wśród pomysłów znalazł się również **młodzieżowy klub książki** oraz **klub filmowy dla młodzieży**, które miałyby rozwijać zainteresowania i tworzyć przestrzeń do rozmowy o kulturze, literaturze i filmie.

Młodzież zwróciła uwagę na potrzebę stworzenia **legalnych i bezpiecznych miejsc do działalności artystycznej**, proponując warsztaty graffiti oraz przestrzenie przeznaczone do wykonywania murali i street artu. Pomysły te miałyby nie tylko wspierać młodych twórców, ale również pozytywnie wpływać na estetykę miasta i dawać możliwość wyrażania siebie poprzez sztukę.

Ważnym obszarem były także **działania ekologiczne i społeczne**. Uczestnicy zaproponowali wspólne sadzenie roślin i drzew, kolejne inicjatywy związane z ochroną środowiska oraz tworzenie zielonych stref odpoczynku dla młodych mieszkańców. Wśród propozycji znalazły się także miejskie podchody i gry terenowe, które mogłyby integrować mieszkańców i zachęcać do aktywnego spędzania czasu w przestrzeni miejskiej.

Dużo miejsca poświęcono również **zdrowiu** i dobrostanowi mieszkańców. Pojawiły się pomysły organizacji zajęć takich jak **pilates** czy **grupowa joga**, a także **dogoterapia** i **strefy relaksu** dla młodzieży. Uczestnicy proponowali również organizację **silent disco** jako nowoczesnej formy integracji i rozrywki skierowanej do młodych ludzi.

W wizji miasta ważną rolę odgrywała aktywność obywatelska młodzieży. Zaproponowano utworzenie **zespołu doradczego** przy Młodzieżowej Radzie Miejskiej, dzięki któremu w działania społeczne mogłyby angażować się także osoby spoza samej rady. Młodzież wskazywała również na potrzebę organizowania paneli dyskusyjnych dla młodych ludzi, spotkań o tematyce zawodowej oraz debat z udziałem osób związanych z historią, kulturą i życiem społecznym miasta. Wśród propozycji pojawił się także turniej debat oksfordzkich rozwijający umiejętności argumentacji, współpracy i publicznych wystąpień.

Nie zabrakło również pomysłów związanych z **rozrywką** i nowoczesnymi zainteresowaniami młodzieży. Uczestnicy proponowali organizację **zawodów gamingowych**, **legalnych sparingów sportowych**, spotkań z planszówkami np. w domu kultury oraz wydarzeń integracyjnych łączących różne grupy mieszkańców. Wszystkie pomysły łączyła chęć stworzenia miasta bardziej otwartego, aktywnego i przyjaznego młodym ludziom, w którym każdy może znaleźć przestrzeń do rozwoju swoich pasji, odpoczynku i budowania relacji społecznych.

W trakcie pracy warsztatowej bardzo wyraźnie widoczne było **duże zaangażowanie uczestników**, ich kreatywność oraz otwartość na współpracę i wymianę pomysłów. Młodzież

pracowała z dużą energią i swobodą, aktywnie uczestnicząc w dyskusjach oraz rozwijając własne koncepcje działań społecznych i kulturalnych. Warsztaty pokazały ogromny potencjał młodych mieszkańców gminy, ich gotowość do działania oraz chęć realnego wpływu na rozwój miasta i ofertę skierowaną do najmłodszego pokolenia. Widoczny był duży zapał, który warto wspierać i wykorzystywać w dalszych działaniach społecznych oraz obywatelskich.

Sz szczególnie wartościowe było również to, że **po zakończeniu spotkania** uczestnicy kontynuowali rozmowy, wymieniali się numerami telefonów oraz omawiali kolejne pomysły na wspólne inicjatywy. Pokazuje to, że warsztaty stały się nie tylko przestrzenią do diagnozowania potrzeb i tworzenia nowych projektów, ale również impulsem do budowania relacji, współpracy i dalszej aktywności młodzieży w życiu społecznym miasta.

W trakcie warsztatów zastosowano metodę burzy mózgów, elementy metody Disneya oraz analizę SWOT, które wspierały kreatywne myślenie, rozwijanie pomysłów oraz spojrzenie na proponowane inicjatywy z różnych perspektyw. Zastosowane metody sprzyjały aktywizacji uczestników, rozwijaniu współpracy oraz budowaniu poczucia współodpowiedzialności za rozwój lokalnej społeczności. Warsztaty pokazały, że młodzież posiada dużą świadomość lokalnych potrzeb, wiele ciekawych pomysłów oraz potencjał do aktywnego współtworzenia życia społecznego, kulturalnego i obywatelskiego w Czechowicach-Dziedzicach.

3. PODSUMOWANIE

3.1. Najważniejsze wnioski z badań

Przeprowadzone badania – od szczegółowych ankiet po interaktywne warsztaty i bezpośrednie rozmowy w kawiarenkach obywatelskich – pozwoliły bardzo dokładnie sprawdzić, jaki potencjał kulturowy i społeczny drzemie w mieszkankach i mieszkańcach Gminy Czechowice-Dziedzice. Zgromadzony materiał jednoznacznie pokazuje, że lokalna społeczność nie jest bierna ani niechętna kulturze. Ma w sobie ogromną, często ukrytą energię twórczą, wielki szacunek do własnych korzeni oraz jasno sprecyzowane, nowoczesne potrzeby.

❖ **Twórczy zapał mieszkańców, czyli kultura w wydaniu „domowym”**

Najważniejszym wnioskiem z badań ankietowych jest fakt, że aż **34,8% mieszkańców samodzielnie rozwija pasje artystyczne lub zajmuje się rękodziełem**. Pokazuje to, że w domach drzemie olbrzymia, niesformalizowana kreatywność. Co ciekawe, osób tworzących coś na własną rękę jest ponad dwa razy więcej niż tych, którzy regularnie korzystają z gotowej oferty domów kultury (15%).

Podczas spotkań w Zabrzegu, Ligocie i Czechowicach-Dziedzicach ten domowy potencjał ujawnił się w całej okazałości. Okazało się, że gmina ma bardzo silną sieć lokalnych pasjonatów. Mieszkańcy z wielkim zaangażowaniem opowiadali o swoich autorskich projektach związanych z rzeźbą, malarstwem, ceramiką, krawiectwem oraz tradycyjnym haftem czy makramą. Ludzie chcą tworzyć, ale brakuje im wspólnej przestrzeni, w której mogliby wymieniać się doświadczeniami. Dla instytucji kultury to jasny sygnał: nowoczesny program powinien kłaść nacisk na warsztaty manualne i projektowe (np. zgłoszony pomysł nowoczesnego projektowania tradycyjnego fartucha śląskiego), dając mieszkańcom rolę aktywnych twórców, a nie tylko widzów.

❖ **Kultura jako pretekst do spotkań z rodziną i sąsiadami**

Badania wyraźnie pokazały, że dla mieszkańców Gminy Czechowice-Dziedzice kultura to przede wszystkim okazja do budowania relacji i wspólnych wspomnień w gronie bliskich. Aż 41,8% ankietowanych chodzi na wydarzenia z dziećmi lub dalszą rodziną, a kolejne 33,9% z partnerem bądź małżonkiem. Samotnie na imprezy wybiera się zaledwie 6,7% osób.

Z warsztatów i kawiarenek obywatelskich wyłania się obraz społeczności, która ma ogromny głód spotkań sąsiedzkich i wspólnej, bezpretensjonalnej zabawy. Mieszkańcy sołectw i osiedli miejskich posiadają wspaniały kapitał relacyjny – chcą organizować międzypokoleniowe potańcówki, wyprzedaże garażowe, rodzinne turnieje i olimpiady międzyosiedlowe oparte na zdrowej rywalizacji i prezentacji lokalnych talentów. Głównym powodem, dla którego mieszkańcy szukają kontaktu z kulturą, jest **chęć relaksu i odpoczynku od codzienności (52,1%)**. Przez to, że największą barierą przed wyjściem z domu jest po prostu zmęczenie po

pracy lub szkole (56,9%), ludzie naturalnie generują pomysły na luźne formaty rekreacyjno-kulturalne. Kina plenerowe, ekopikniki, koncerty z muzyką na żywo w parkach czy rodzinne gry terenowe (podchody) w przestrzeniach leśnych i wokół łąki – to inicjatywy, które idealnie odpowiadają na potrzebę relaksu i wspólnoty.

❖ **Tradycje i „skarby” przekazywane z pokolenia na pokolenie**

Procesy warsztatowe pokazały, że mieszkanki i mieszkańcy Gminy mają ogromny szacunek do swoich korzeni. Posiadają unikalne w skali regionu zasoby tradycji niematerialnej, które chcą chronić i aktywnie rozwijać. Te najważniejsze, lokalne „skarby” to:

- **Kultura gry w Taroki:** W Zabrzegu i Ligocie ta tradycyjna gra karciana to prawdziwy żywy pomost między generacjami. Mieszkańcy są z niej niezwykle dumni i podczas kawiarenek sami zaproponowali stworzenie regularnych „szkół taroka” oraz turniejów dla młodzieży, aby uratować tę cieszyńską tradycję przed zapomnieniem.
- **Potencjał muzyczno-folklorystyczny:** Silne tradycje wokalne i instrumentalne reprezentowane przez Zespół Regionalny Zabrzeg, Młodzieżową Orkiestrę Dętą z Ligoty, biesiady regionalne czy liczne chóry dowodzą, że muzyka tkwi głęboko w tożsamości mieszkańców. Co ważne, ludzie chcą „odczarować” folklor i pokazać jego energetyczny charakter, na co dowodem są postulaty organizacji potańcówki na żywo z zespołem ludowym czy orkiestrą dętą.
- **Tożsamość kulinarna:** Kołocz zabrzeski, ciasteczka zabrzeskie (cieszyńska tradycja drobnych wypieków) czy imprezy takie jak Święto Ziemniaka i Bronowska Noc Świętojańska to filary lokalnego dziedzictwa smaku. Starsze gospodynie z Kół Gospodyń Wiejskich mają w sobie ogromną gotowość, by w ramach międzypokoleniowych warsztatów kulinarnych uczyć młodzież sztuki tradycyjnego pieczenia i gotowania.
- **Tradycja mundurowa i wyjątkowe pasje:** Ochotnicze Straże Pożarne oraz ich strażnice (w Bronowie, Zabrzegu i Ligocie) stanowią filary bezpieczeństwa, ale też najważniejsze, naturalne ośrodki działań kulturalnych i integracyjnych. Z kolei unikalną ciekawostką Bronowa są Spotkania Bronowskich Gołębiarzy – niszowa pasja łącząca ludzi wokół hodowli i rywalizacji lotowej, stanowiąca oryginalny element dziedzictwa wsi. Warto też wspomnieć o idei „obwoźnej złotej rączki” – współpracy starszych rzemieślników z młodymi, co pokazuje, jak wysoka solidarność sąsiedzka drzemie w mieszkańcach.
- **Dziedzictwo historyczno-industrialne i tożsamość pogranicza:** Badania ujawniły wyjątkowo silny komponent pamięci historycznej związany ze specyfiką geopolityczną regionu. Dla tożsamości mieszkańców kluczowy okazuje się unikatowy splot tradycji granicznych (rzeki Biała i Wisła jako dawne granice państwowe) oraz dziedzictwa industrialnego (kolonia górnicza, zabytkowy dworzec kolejowy). Szczególne miejsce w świadomości społecznej zajmują unikatowe, niszowe wątki historyczne, takie jak

przedwojenna działalność Ligi Morskiej i Kolonialnej przy KWK „Silesia” (makiety latarni morskiej na stawie Kopalniok oraz niszczyciela ORP „Grom”). Wskazuje to na potrzebę ochrony i popularyzacji wiedzy o tych mało znanych elementach lokalnego dorobku, które stanowią bezpośrednie źródło dumy mieszkańców.

❖ **Młodzi i zaangażowani – nowoczesne pomysły młodzieży**

Warsztaty przyszłościowe z młodym pokoleniem i członkami Młodzieżowej Rady Miasta obaliły stereotyp o bierności młodych ludzi. Okazuje się, że młodzież w Gminie Czechowice-Dziedzice cechuje się **bardzo wysokim poziomem zaangażowania społecznego i obywatelskiego**. Są aktywnymi wolontariuszami (WOŚP, Szlachetna Paczka, zbiórki lokalne) i chcą mieć realny wpływ na swoje miasto. Młodzi ludzie posiadają olbrzymia energię projektową. Opracowana przez nich inicjatywa interdyscyplinarnego festiwalu „Citylink” udowadnia, że potrafią od podstaw zaplanować nowoczesne, masowe wydarzenie łączące muzykę, sport, gastronomię i promocję lokalnych twórców. Młodzież ma sprecyzowane zainteresowania: szuka bezpiecznych, legalnych przestrzeni do street artu i graffiti, młodzieżowych klubów książki i filmu, turniejów debat oksfordzkich oraz zawodów gamingowych. Wykazują też wysoki potencjał proekologiczny, proponując tworzenie zielonych stref relaksu oraz wspólne sadzenie drzew i roślin (np. „czechowicki ogródek warzywny”). Ich zaangażowana postawa – samodzielne wymienianie się kontaktami i chęć dalszego działania – to gotowy, wspaniały kapitał do tworzenia stałych zespołów doradczych przy instytucjach.

❖ **Powód do dumy, czyli znani z Czechowic-Dziedzic**

Mieszkańcy podczas badań z wielką dumą i bez podpowiedzi wymieniali wybitne postacie ze świata kultury, muzyki i nauki, które pochodzą z ich gminy. Światowej sławy tenor Piotr Beczała, wybitny architekt Stanisław Niemczyk (twórca uznanego za ikonę polskiej architektury kościoła pw. Jezusa Chrystusa Odkupiciela), znany krytyk filmowy Stanisław Janicki, słynna rodzina aktorska Machaliców – to nazwiska, które budują silną markę miasta w regionie i kraju. Podczas procesu warsztatowego w Parku Lasek panteon ten został rozszerzony o postacie historyczne i lokalnych twórców, wśród których szczególną estymą otacza się dorobek rzeźbiarski i artystyczny Rozalii i Józefa Szypułów, postać Grażyny Bułki, Teresy Budzisz-Krzyżanowskiej oraz rodziny Krzanowskich. W warstwie tożsamości patriotycznej kluczowym punktem odniesienia dla mieszkańców okazała się postać Henryka Flamego ps. „Bartek”. Dane wskazują, że zakorzenienie biografii tych osób w przestrzeni miejskiej oraz w programie instytucji (np. poprzez dedykowany klub filmowy zainspirowany dorobkiem Stanisława Janickiego w Kinie Świt) jest postrzegane jako fundamentalny warunek budowania lokalnego patriotyzmu.

Co istotne, mieszkańcy chcą budować lokalny patriotyzm wokół tych autorytetów. Proponują wykorzystanie ich dorobku do tworzenia nieszablonowych ścieżek edukacyjnych, gier

miejskich opartych na biografiach oraz festiwalu podróżniczych czy ścieżek rowerowych z kodami QR łączących zabytki (Pałac Kotulińskich, tężnię, dworzec kolejowy, Szlak Architektury Drewnianej).

❖ **Obszary do rozwoju, czyli nad czym warto popracować w sferze informacji i infrastruktury**

Mimo że ogólna ocena działalności Miejskiego Domu Kultury jest dobra i większość osób ocenia ją pozytywnie, badania pozwoliły wskazać kilka wyzwań, których rozwiązanie pomoże jeszcze lepiej uwolnić twórczy potencjał mieszkańców.

Kluczowy wniosek jest taki, że mieszkańcy bardzo chcą uczestniczyć w lokalnym życiu kulturalnym, a barierą rzadko są kwestie finansowe – na zbyt wysokie ceny biletów narzeka zaledwie mała część osób. Wyzwaniem okazuje się jednak skuteczny przepływ informacji. Okazuje się, że połowa badanych oraz część osób obecnie nieaktywnych wskazuje, że wieści o ofercie po prostu do nich nie docierają, a sporo osób dowiaduje się o ciekawych wydarzeniach zbyt późno. Dotychczasowe metody, takie jak tradycyjne plakaty i ulotki, nie są już tak efektywne jak dawniej i nie w pełni satysfakcjonują odbiorców. Mieszkańcy naturalnie sugerują, by mocniej postawić na komunikację cyfrową. Chętnie widzieliby więcej bieżących informacji na Facebooku (60,7%), na lokalnych portalach internetowych (41,2%) oraz w formie regularnego newslettera wysyłanego na e-mail (36,1%). Ponadto przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz lokalni radni zwracali uwagę na potrzebę stworzenia jednego, wspólnego kalendarza wydarzeń dla całej gminy. Pomogłoby to lepiej koordynować terminy i unikać sytuacji, w której wartościowe inicjatywy odbywają się w tym samym czasie.

Drugim elementem, na który warto zwrócić uwagę, są kwestie lokalowe. W budynku MDK mieszkańcy sygnalizują potrzebę poprawy komfortu w sali widowiskowej – starsze, mało wygodne fotele i ograniczona przestrzeń na nogi bywają uciążliwe podczas dłuższych seansów czy spektakli. Bardzo miłym i często powtarzającym się postulatem jest chęć utworzenia w budynku MDK przytulnej kawiarni artystycznej. Taka strefa relaksu pozwoliłaby spędzić czas przed filmem lub porozmawiać ze znajomymi po udanym spektaklu, czego mieszkańcom obecnie brakuje. Z kolei w sołectwach przedstawiciele organizacji społecznych wspominali o potrzebie zapewnienia stałych miejsc spotkań dla młodzieży czy seniorów. Dostęp do takich przestrzeni ułatwiłby regularne prowadzenie lokalnych, oddolnych działań. Mieszkańcy wskazywali ponadto na konieczność wprowadzania historii i edukacji regionalnej bezpośrednio w tkankę miejską za pomocą nowoczesnej infrastruktury informacyjnej (tablice edukacyjne o bohaterach, trasy turystyczne oparte na technologii kodów QR), co pozwoli na unowocześnienie wspólnych przestrzeni i ułatwi samodzielne odkrywanie dziedzictwa Czechowic-Dziedzic.

3.2. Rekomendacje

Przedstawione poniżej rekomendacje stanowią bezpośrednie przełożenie wniosków z badań diagnostycznych na praktyczne drogowskazy dla osób planujących realizację oddolnych inicjatyw lokalnych. Każdy projekt powinien wpisywać się w poniższe wytyczne, aby jak najlepiej odpowiadać na autentyczne potrzeby, pasje i „skarby” kulturowe zidentyfikowane w Gminie Czechowice-Dziedzice.

1. Obszar: Międzypokoleniowy transfer wiedzy i ochrona tradycji niematerialnych

Diagnoza wykazała, że mieszkańcy gminy posiadają głęboki szacunek do korzeni, a w sołectwach drzemie ogromny kapitał tożsamościowy związany z tradycjami Śląska Cieszyńskiego. Projekty w tym obszarze powinny skupiać się na dynamicznym łączeniu pokoleń poprzez tematy takie jak:

- **Rewitalizacja i nauka tradycyjnych gier regionalnych:** Ta dziedzina cieszy się w gminie ogromnym uznaniem i jest traktowana jako naturalny pomost między generacjami. Rekomenduje się inicjatywy skupione wokół nauki od podstaw, popularyzacji oraz organizacji rozgrywek i spotkań z tradycyjną grą w Taroki. Projekty mogą dotyczyć tworzenia osiedlowych klubów gracza, międzypokoleniowych akademii czy plenerowych, wielkoformatowych wersji gier dla całych rodzin.
- **Nowoczesne odczarowanie i reinterpretacja folkloru:** Mieszkańcy oczekują energetycznych i otwartych form integracji wokół muzyki tradycyjnej. Wskazane są tematy łączące występy na żywo lokalnych orkiestr dętych, kapel oraz chórów z elementami nauki tańców regionalnych, potańcówkami sąsiedzкими, biesiadami pod gołym niebem oraz muzycznymi eksperymentami, np. łączeniem śpiewu chóralnego z nowoczesnymi brzmieniami rozrywkowymi.
- **Ochrona i promocja dziedzictwa kulinarnego:** Tradycyjne specjały to potężne narzędzie integracji społecznej. Rekomenduje się tematykę warsztatów wypieku kołocza cieszyńskiego i drobnych ciasteczek regionalnych, weekendowe festiwale smaku połączone ze świętami plonów, a także międzypokoleniowe spotkania kulinarno-wspomnieniowe, podczas których starsze pokolenie przekazuje młodym unikalne przepisy.
- **Międzypokoleniowe potańcówki tematyczne:** Cykliczne imprezy taneczne na wolnym powietrzu, integrujące młodzież i seniorów, wspierane muzycznie przez Młodzieżową Orkiestrę Dętą. Wpisują się one bezpośrednio w postulat nowoczesnego odczarowania i reinterpretacji folkloru oraz potrzebę potańcówek sąsiedzkich.
- **Spotkania z seniorami „Opowiedz mi swoją historię”:** Warsztaty i wieczory wspomnień ukierunkowane na bezpośrednią wymianę doświadczeń między młodym pokoleniem a podopiecznymi Akademii Pięknego Czasu i seniorami.

- **Kółko regionalne:** Międzypokoleniowa, interdyscyplinarna sekcja skupiająca się wokół bogatej historii i tradycji gminy, dawnych granic historycznych oraz tradycji industrialnych.

2. Obszar: Świątowanie lokalnych jubileuszy i ochrona pamięci

Badania jakościowe wyraźnie pokazały, że mieszkańcy są ogromnie dumni z ważnych rocznic związanych z historią ich małych ojczyzn. Doskonałym przykładem zdiagnozowanym w terenie są obchody 100-lecia Szkoły Podstawowej nr 2 w Ligocie czy duma z historycznych budynków oświatowych i administracyjnych w mieście. Rekomenduje się projekty, które zamieniają jubileusze w żywe lekcje lokalnego patriotyzmu poprzez tematy takie jak:

- **Sąsiedzkie wystawy archiwalne i pamiątkowe:** Mieszkańcy chcą dzielić się swoimi prywatnymi zbiorami. Poszukiwane są inicjatywy polegające na zbieraniu i digitalizacji domowych pamiątek, starych fotografii, dokumentów czy dawnych sprzętów codziennego użytku. Rezultatem takich działań powinny być uroczyste wystawy plenerowe, wernisaże osiedlowe oraz interaktywne ekspozycje przygotowywane wspólnie przez młodzież i seniorów (np. pod hasłem dokumentowania ewolucji lokalnego domu kultury dawniej i dziś).
- **Publikacje jubileuszowe i monografie pisane sercem mieszkańców:** Tradycyjne, suche opracowania naukowe warto zastąpić żywą historią mówioną. Rekomenduje się projekty skupione wokół tworzenia unikalnych książek jubileuszowych, komiksów historycznych dla najmłodszych, albumów poświęconych lokalnym twórcom kultury czy kronik osiedlowych opartych na wywiadach z najstarszymi mieszkańcami i absolwentami lokalnych szkół.

3. Obszar: Odkrywanie domowego potencjału artystycznego i rękodziela

Aż 34,8% mieszkańców gminy, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, samodzielnie rozwija pasje artystyczne w domowym zaciszu. Inicjatywy kulturalne powinny stwarzać warunki do wspólnej pracy twórczej i wymiany doświadczeń poprzez nurty tematyczne takie jak:

- **Sąsiedzkie manufaktury i warsztaty manualne:** Projekty powinny dawać mieszkańcom przestrzeń do zaprezentowania swoich niszowych talentów i uczenia siebie nawzajem. Rekomendowane tematy to praktyczna nauka od podstaw rzemiosła, ceramiki, rzeźby w drewnie, makramy, szydełkowania czy haftu. Cennym kierunkiem są też działania łączące naukę dawnych technik z majsterkowaniem i naprawą przedmiotów użytkowych w duchu ekologicznym.
- **Nurt etno-designu i nowoczesnego rękodziela:** Bardzo poszukiwane są tematy łączące tradycyjne wzornictwo Śląska Cieszyńskiego ze współczesną estetyką i modą użytkową. Rekomenduje się inicjatywy z zakresu krawiectwa artystycznego (np. współczesne projektowanie elementów stroju regionalnego), warsztaty tworzenia nowoczesnych

przedmiotów codziennego użytku ozdabianych lokalnymi motywami architektonicznymi czy plastyczne przeglądy twórczości amatorskiej.

4. Obszar: Integracja rodzinna i rekreacyjno-kulturalna

W uwagi na fakt, że mieszkańcy uczestniczą w kulturze niemal wyłącznie w gronie bliskich, a główną barierą jest codzienne zmęczenie, rekomenduje się tematy o swobodnym, relaksującym i rodzinnym charakterze:

- **Luźne formaty kultury plenerowej:** Tematyka ta powinna sprzyjać wypoczynkowi i regeneracji na świeżym powietrzu, z pełnym wykorzystaniem lokalnych parków, lasów i otoczenia łąk. Rekomenduje się organizację letnich kin pod chmurką, wieczornych pikników rodzinnych z animacjami dla najmłodszych, kameralnych koncertów akustycznych i recitali na trawie czy plenerowych stref relaksu połączonych z czytaniem wielojęzycznym.
- **Aktywna turystyka kulturowa i edukacja terenowa:** Formaty łączące ruch ze zdobywaniem wiedzy o regionie idealnie wpisują się w potrzeby mieszkańców. Wskazane tematy to rodzinne gry miejskie, wielopokoleniowe podchody parkowe, rajdy i ścieżki rowerowo-historyczne z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (np. kodów QR), a także edukacyjne spacerunki przyrodnicze łączące wiedzę o lokalnych rezerwach z historią wsi.
- **Rywalizacja i integracja międzysiedlowa:** Tematy budujące zdrowy lokalny patriotyzm i zaufanie sąsiedzkie. Rekomenduje się organizację międzysiedlowych turniejów świetlicowych (np. połączenie sportu z grami logicznymi, jak tenis stołowy i szachy), sąsiedzkich wyprzedaży garażowych czy wielkich olimpiad rekreacyjnych angażujących całe osiedla i sołectwa.
- **Gry terenowe typu escape room:** Inicjatywa organizacji plenerowych gier przygodowych w przestrzeni Parku Miejskiego Lasek, łączących rozwiązywanie zagadek logicznych z historią regionu. Propozycja ta doskonale rozwija istniejący tam zapis o wielopokoleniowych podchodach parkowych.
- **Legends Czechowic-Dziedzic w formie audiobooka:** Projekt nagrania lokalnych podań i legend, realizowany ze szczególnym uwzględnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (OzN).

5. Obszar: Budowanie tożsamości wokół lokalnych autorytetów i historii

Mieszkańcy wykazują ogromną dumę z wybitnych postaci oraz historii industrialnej gminy. Rekomenduje się nurty tematyczne, które czerpią inspirację z lokalnego panteonu:

- **Inicjatywy biograficzne i artystyczne:** Projekty mogą w ciekawy sposób przybliżyć i popularyzować dorobek wielkich twórców związanych z Czechowicami-Dziedzicami (np. Piotr Beczała, Stanisław Niemczyk, Stanisław Janicki, rodzina Machaliców).

Rekomendowane tematy to kluby dyskusyjne o sztuce filmowej, tematyczne konkursy fotograficzne i plastyczne dokumentujące unikalne detale osiedli, warsztaty muzyki operowej i instrumentalnej czy lokalne przeglądy teatralne.

- **Ożywianie dziedzictwa przemysłowego i architektonicznego:** Tematy promujące unikalne zabytki techniki, architekturę kolejową czy dumną tożsamość mundurową. Rekomenduje się projekty skupione wokół tworzenia historycznych ścieżek edukacyjnych, wydawania albumów wspomnieniowych o dawnych twórcach kultury, organizowania inscenizacji i spacerów z przewodnikami po obiektach industrialnych oraz akcji artystycznych nawiązujących do historycznego rodowodu Gminy.
- **Aleja czechowickich osobistości:** Stworzenie w przestrzeni miejskiej reprezentacyjnej alei z tabliczkami lub ławeczkami dedykowanymi wybitnym postaciom związanym z gminą (w nawiązaniu do zdiagnozowanych w raporcie nazwisk, takich jak Piotr Beczała, Stanisław Niemczyk, Stanisław Janicki czy rodzina Machaliców).
- **Tablice informacyjne o lokalnych bohaterach:** Projekt instalacji tablic edukacyjnych przybliżających sylwetki patronów ulic oraz wybitnych postaci miejskich.
- **Trasy z kodami QR:** Interaktywne ścieżki historyczno-turystyczne umożliwiające samodzielne poznawanie tajemnic dworca, kolonii górniczej czy historii dawnych granic za pomocą urządzeń mobilnych.
- **Wycieczki śladami Czechowic-Dziedzic:** Cykl spacerów historycznych prowadzonych przez przewodników lub lokalnych pasjonatów, upowszechniający wiedzę m.in. o przedwojennej latarni morskiej na stawie Kopalniok.
- **Klub filmowy oraz Festiwal Starego Kina:** Inicjatywa o charakterze festiwalowym i studyjnym realizowana w Kinie Świt, inspirowana dorobkiem i autorytetem Stanisława Janickiego.

6. Obszar: Partycypacja młodzieży i nowoczesna ekspresja miejska

Młodzież w gminie cechuje się bardzo wysokim poziomem zaangażowania społecznego i potrzebą sprawczości. Projekty skierowane do tej grupy powinny oddawać im głos i pozwalać na realizację tematów takich jak:

- **Interdyscyplinarne platformy młodzieżowej kreatywności:** Wspieranie dużych, nowoczesnych tematów łączących różne formy aktywności (muzykę rozrywkową, sport, gastronomię, sztuki wizualne) w formacie tworzonym w całości przez młodych dla lokalnej społeczności, na wzór koncepcji „Citylink”.
- **Nowoczesne sztuki wizualne i street art:** Wspieranie inicjatyw pozwalających młodym ludziom na legalne i bezpieczne wyrażanie siebie w przestrzeni miejskiej. Rekomenduje się organizację warsztatów graffiti oraz projektowanie murali edukacyjnych inspirowanych m.in. historią i tożsamością lokalną. Uzupełnieniem tego bloku są zajęcia z fotografii

nowoczesnej łączonej z nowymi technologiami i mediami cyfrowymi, co pozwala na przekształcenie tradycyjnych pasji w nowoczesne kompetencje wizualne.

- **Integracja i spotkania wokół pasji i zainteresowań:** W odpowiedzi na wysokie zapotrzebowanie młodych na alternatywne, stacjonarne formy spędzania czasu wolnego, które sprzyjają nawiązywaniu relacji rówieśniczych i sąsiedzkich, kluczowymi elementami stają się:
 - **Turnieje debat oksfordzkich** – rozwijające umiejętności kulturalnej dyskusji, argumentacji, krytycznego myślenia oraz wystąpień publicznych, stanowiące syntezę edukacji obywatelskiej i integracji młodzieży.
 - **Spotkania z grami planszowymi i fantastyką** – obejmujące powołanie stałego klubu gier oraz organizację otwartych turniejów, co stanowi bezpośrednią odpowiedź na zgłaszane potrzeby w zakresie tworzenia niekomercyjnych, bezpiecznych stref relaksu i integracji międzypokoleniowej.
- **Alternatywna rozrywka cyfrowa i muzyczna:** Projekty odpowiadające na współczesne zainteresowania młodego pokolenia. Wskazane tematy to otwarte zawody gamingowe, młodzieżowe kluby książki i filmu oraz nowoczesne, bezgłośnie imprezy taneczne w formacie silent disco z bezalkoholowymi strefami relaksu i dobrostanu.
- **Ekologia społeczna i zdrowy styl życia:** Młodzież chętnie angażuje się w ochronę środowiska. Rekomenduje się tematykę tworzenia ogrodów społecznościowych (np. wspólne uprawy roślin i ziół), warsztaty proekologiczne z niemarnowania żywności, sadzenie zieleni miejskiej oraz otwarte zajęcia z jogi czy pilatesu nastawione na zdrowie psychiczne i redukcję stresu.
- **Cykle spotkań z ludźmi z pasją:** Program regularnych spotkań promujących lokalnych twórców, pisarzy, muzyków i utalentowanych mieszkańców.
- **Lokalny konkurs talentów:** Projekt typu „Mam Talent” realizowany na scenie Miejskiego Domu Kultury, skierowany do uzdolnionych dzieci, młodzieży i dorosłych.

4. INFORMACJE O ZESPOLE ODPOWIEDZIALNYM ZA DIAGNOZĘ

Danuta Białas – główny specjalista w zakresie działalności podstawowej – plastyk w MDK, opracowała graficznie materiały promocyjne oraz prowadziła kampanię informacyjną projektu w przestrzeni internetowej.

Jacek Cwetler – kustosz Izby Regionalnej, współorganizował i współprowadził kawiarenki obywatelskie.

dr Ada Dziopak-Strach – HR Menedżer, nauczyciel akademicki, coach mocnych stron, trener biznesu, prowadziła warsztaty wydobywcze i warsztat przyszłościowy.

Bolesław Folek – Dyrektor MDK, współorganizował warsztaty wydobywcze, warsztat przyszłościowy i kawiarenki obywatelskie, wspierał proces diagnozy w kontaktach z uczestnikami z różnych grup społecznych.

Józef Grabowski – główny specjalista w zakresie działalności podstawowej – film w MDK, współorganizował i współprowadził kawiarenki obywatelskie.

Halina Kopeć – specjalista ds. administracyjnych MDK, współorganizowała warsztaty wydobywcze, warsztat przyszłościowy i kawiarenki obywatelskie, wspierała proces diagnozy w kontaktach z uczestnikami z różnych grup społecznych.

Karol Ostalski – animator Narodowego Centrum Kultury, zapewniał wsparcie merytoryczne i doradcze na każdym etapie diagnozy, prowadził szkolenia, warsztaty i spotkania informacyjne nt. doradztwa w zakresie opracowania diagnozy oraz metod partycypacyjnych.

dr Agnieszka Przybyła-Dumin – adiunkt badawczo-dydaktyczny na Wydziale Humanistyczno-Społecznym Uniwersytetu Bielsko-Bialskiego, założycielka Koła Badaczy Kultury w MDK, współorganizowała i współprowadziła kawiarenki obywatelskie.

Ewelina Stanclik-Najwer – specjalista w zakresie działalności podstawowej – muzyczno-teatralnej w MDK, współorganizowała i współprowadziła kawiarenki obywatelskie.

dr Magdalena Wróbel – Zastępca Dyrektora MDK, koordynatorka projektu; prowadziła kawiarenki obywatelskie; odpowiadała za koncepcję działań, kontakt z Narodowym Centrum Kultury, nadzór nad metodyką i interpretacją wyników diagnozy.